2547

ספר

שֵׁבֶט אֱלוֹהַּ

בו יְסֻפַּר מקרה נורא אשר קרה לְמשפחה מְהֻללה בישראל זה
מאה שנה, כי גועה בעון עדי שקר ומפיחי כזבים, ונקמת ה׳
אשר בערה בם, ותהי יד ה׳ בשופטים ובעדים ויְגמלו כרעתם ׃
גם יבואו בו ראיות נכוחות וישרות, לְעֲוֵל מוצא פי המתעוללים
עלינו עלילות ברשע, כי נָחֹג את חג הפסח בדמי נוצרי ׃

חִבֵּר מאת

מרדכי במו״ה שלמה זללה״ה פלונגיאן

ווילנא

ברפוס ר׳ יוסף ראובן בר׳ מנחם מן ראם

שנת תרכ״ג לפ״ק

ШЕВЕТЪ ЭЛОА

т. е.

Возмездіе Божія Происшествіе въ началѣ прошлаго
Столѣтія Сочиненіе М. Плунгянскаго

ВИЛЬНО,

въ Типографіи Р. М. Ромма. 1862

Одобрено Цензурою 5 Ноября 1862 года. Вильно.

ראש דבר

עשרים ושתים שנה חלפו מאז לקחה אזני המקרה הנורא הזה , אשר אנכי מספר באזנך היום , קורא יקר ! וכמו מאז גם היום תרגז בטני בזכרי אותו · עשרים ושתים שנה חדשה השמש את פני האדמה , ובתקופתה הקיפו תקופת השנים , ולבי חשב כי גם בני אדם הטו כבר אשורם מן המעגלה אשר דרכו בה בני הדור אשר היו לפניהם ; גם לבי ראה עצות חכמי דור ודור נבערו מפני מועצות ודעת אשר יולדו בלבב בניהם שנה שנה — כי חק שם ה׳ לכל מפעלי תבל , כי לא יארכו ימיהם על פני האדמה , והישנים מפני החדשים יצאו · ומי מלל זאת לנו, כי רק התבונה והדעת תצרנה עקבות עולם — לשנות את פניהן ולהחליף את שמלותן , והאולת לבד כהררי עד לא תמוש ממקומה , לא תמוג מפני חום השמש בקיץ , ומפני צנת שלג בחרף לא תִכָּרֵת · הן זה שש מאות שנה מאז הצמיחה הרשעה את העלילה הזאת — כי העברים יחגו את חג המצות בדמי נוצרים — בקרב הארץ , והיא תפרח גם היום כראש על תלמי שדי , לא בלתה מזקן , ולא קָמְטָה מרב ימים · העל זאת לא יתחמץ לבב גבר , ולא תִכַּהֶ עינו מכעש ? כל איש ואיש היוצא בעקבי חכמי דורו , יראה איך העמיקו עצה גם הרבו תחבולה , לבחון את אמרי פי הדור אשר היו לפניהם , אם נאמנים המה , ובמועצות ודעת יסכלו את עצתם , ימדו באמת צדק את מבנה (זיסטעמע) נבוני לב , ויקצעו בן לישר הדוריו , או יהרסום עד היסוד , ורק האולת תשכון כתנין

בעברי

בעברי פי פחת, וידי הנבונים תקצרנה להתגרות בה, ולשדד רִבצה׃ כן הדבר, כי כבר קמו רבים מחכמי לב גם בארצנו, לחשוף את שוליה ולהראות גוים מערה, כמו הרב החכם ר׳ טוגענדהאלד מווארשוי, רי״ב לעווינזאהן מקרמעניץ, ועליהם הפליא לעשות הדאקטאר חוואלסאהן נ״י, ורבים מכותבי החדשות, כלם עלו חמֻשים לקראתה להשמידה ולבערה מקרב הארץ, וידיהם לא עשו תושיה, כי היא בתבונה תתקלס, וחכמי לב משחק לה׃ זכרתי כי בשמעי אז את עלילת שוטנינו ורעת מצמיתנו אשר היו זה יותר ממאה שנה, הרימותי כפי והודיתי את ה׳, על אשר הפיח רוח חכמה ודעת בבני דורנו לבער את האולת ברוח משפט וצדק, ורבים מרוזני תבל פקדו על מתי העם כי לא ילכו עוד אחרי הבל ושקר; ואיך נואלתי בשמעי שנתים אחר זאת, כי קמה כתנין ממעונה, ותִּצַת חמה עזה בדמשק׃ אך עוד לא נחתה רוחי והתנחמתי, כי רק באזיא לבד תקנן, במקום אשר רשע ועול ישרו, ובאייראפא קצצו את רגליה ועקבותיה לא יֻדעו עוד, ואור אייראפא אשר בכל הארץ יצא קוו, יאיר עיני כל יושבי תבל, ויראו אולתם ויחפרו׃ אבל גם הנחם הזה ראיתי כי שוא הוא, ולבבי תעה מפחד בשמעי כי גם באייראפא תרים העלילה הזאת ראשה, ותצעד בזעם אף בראש הומיות׃ ואם יקומו מעט מחכמי לב ויגערו בה, ירבו הפתאים המחזיקים בשוליה ובתם לב ימשכו אחריה, נואלו חכמי לב, נשאו מבקשי אמת להשאות מבצריה׃ כי מה יועיל נקיון כפים, מול חמס שִׁנַּיִם, ודברי דעת וחקר, נגד עלילות שקר׃ הזאב יטרוף שה תמימה, ולא יחמול ולא יחוס לאמר: הלא אין און בה, והאולת תאכל נפש נקיה בכל פה בחמתה, ולא תראה עמל בנפשה׃

ועתה קורא, אם גם לבך יחם על העלילה הזאת, ובזעפך תוכיח: למה ברי לב יגועו, וזרוע עול יעשק משפט? השכח

חנות אל, וטרף באף רחמיו סלה ? יביט עמל וכעש ולא יתבונן ? לכה נא אחרי, וראה צדיק גוֵע במשפט, ואלהי המשפט ישיב נקם למעות אדם בריבו, ודברי יורוך כי סלף אדם יְשַׁדְנוּ ובפעל כפיו יִוָּקֵשׁ מטה משפט · וה׳ הוא הצדיק, ישלם גמול לרשע, מידו לא תצא הרעה · ואל תלא נא רוחך ללכת אחרי במסלות עקלקלות, אשר רפידתן מליצה ומריבה, טרם תבוא אל עמק המשפט, כי גם מהן תצא דעת, ויורוך יושר ומשפט אם תבחן דבריהם ·

אמנם אם תשאלני, מה לעברי להצדיק נפשו בשפת עבריה ? ואם ימצאו עדים להוכיח כי תעו דוברי כזב אלה, טוב לו להגיד צדקו בלאומים, ועד כם משפטם יגיש עצמותיו · הן העברי יודע תומת נפשו, כי לא בו הוא האשסומה יסכן לטהר־ ידים לרחץ בנקיון כפיו ! אלה האנשים אשר נתעו בשפק, וצרינו הסיתום בשטי כזב, לבלענו חנם, ישמעו צדקותינו ידעו ויבינו כי שקר תרמיתם, והעברים חפי פשע מה להם להצדיק נפשם בסתר אהלם ? כן הדבר כי תזכה בשפטך, אבל לכה נא עמדי ואקחך אל מקום אחר, ותראה כי לא דבר ריק הוא, גם בשפת עברית ·

א) הן שפה עבריה שפה אחת היא לכל בני ישראל בכל מקומות מושבותם, כבני אזיא אפריקא ואייראפא · וכל איש עברי המבקש עדים להוכיח כחש שוטנינו על פניהם, בקרב שכניו, יקרב אליה והיא תשיחנו להגיד ישרו בעם אשר יגור בקרבו; ושפות העמים אך איש איש ילך בשפת ארצו, ולשון עם אחר לא ישמע · כי שפת רוסיא מוזרה היא לבני גערמאני וצרפת, כשפת פרסי לבני ארצנו, וכן מוזרה לרבים מבני אחינו יושבי ארץ רוסיא שפת צרפת או אנגלי, וטוב הוא לבחר השפה אשר תשים צדקותינו בפי כל בני ישראל, למען יגידו המה לבני ארצם בשפה השוררת שם ·

ב) טוב וכשר הוא לכל איש עברי לחובב דאבוני הדורות מבני עמו אשר חיו לפניו, למען ירנן לבבו ביום אשר יחיש ה׳ מפלט לו, והבלי הדורות יגוזו ויעברו מעל פני האדמה·

ג) ובלעדי זאת בטחתי כי הספר הזה יפיק נחת מכל קוראיו, אם רוח עתותנו מתנוסס בלבבו, או אם נפשו דבקה בשפת עברית, אולי יתענג על נֹעַם אמרותיו: גם הוא יעיר את לב הקוראים לשית עין על דרכיהם, ולהזהר מן המוקש אשר פרשה האולת לרגליהם·

ומלבד כל אלה, ידוע תדע כי גם הַמְּעֻוָּת הראשון נכון אנכי לתקנו, ואם ירוח ה׳ את מצבי, ויניח לי מעצבי ומרגזי, אז אבחר מן הספר הזה את החלק אשר יכשר גם לפני העמים, להעתיקו בשפת רוסיא ולתור לו מקום באחת מן הזורנאלין· ובכל זאת לא שמתי את דברי למורשה לנפשי, ולא גדרתי גדר אבנים סביבותם, כי לא יבוא שם זר ללקט את פריו ולתת אל כליו, אבל שמתים כמדבר, וכל החפץ, חפשי הוא לו לברר את הטוב והישר בעיניו, ולהעתיקם אל לשונות העמים·

ויתר הדברים אשר שמתי פה בספר, אם ידעת את אשר יעץ על בני ישראל באהבתו ובחמלתו הבישאף מאל·····, ואשר ענה לו אחד מבני אחינו יושב ארץ אחרת, ואת רב בוז ולעג אשר שפכו עלינו שוטנינו, ואיך השתפך נפשות אוהבינו, בבקשם עצה ומנוס לנו, גם חבלי לדת רוח ופחדי שוא אשר אחזו את חֲשֻׁכֵּי העם—כי קראו צום ועצרה, אז לא תמצא פה בספרי, אנשים אשר רוחי יצרם ונפשי חבלתם, ורק את הגות רוח האנשים אשר כבר מתו ומורשי לבם אספתי פה ושמתים בספר, וברתוקי אהבה רתקתי אותם יחד והעברתים על פני הקורא, למען יראה את אשר היה לפניו, וישפוט על מה שיהיה· יבחר את הטוב בעיניו, ויתעב את הנתעב לפניו, אך אותי לא יביא במשפט על מחשבות זרים·

עת לכל חפץ

מה נכבדה היא העת לבני אדם , ואיך הזילוה בתהפוכתם ! היבטח לב גבר בהון עתק ובחסן רב , הן האסון כסופה יאתה ויתנם לבז , פגע יפגעם ויעשק את נחלתו , ואחריהם הריש כמתהלך יבוא , יביט במבטו ויבוש · ורק העת היא רכוש אומן לגבר , אשר כל עוד רוח חיים באפו מבטח עז הוא לפניו , וכף חומץ ומעול לא ישלוט עליה , זרוע עריץ תִּשָּׁבֵר , ולא יחמוס ממנו גם רגע , ובכל זאת , הוי הַפְּכְּכֶם ! יזרה האדם רגעי חייו לריק , ולא תֵּצַר עיניו לראות באבדן עתותיו , גם לאוהב יחשב לו האיש הבא בביתו לשעשע עמדו , ויחמוס עתותיו ממנו , והאיש אשר ישלח ידו בהונו , אף כי מבטח בוגד הוא לו , לא יסלח לו , עד האלהים יביאנו , כי ישלם שבעתים , וקול ברמה ישמיע : למה נגעה ידו בכספו ! אשר כזרם מים ימסו , וילכו לעת מועד , ותגרע נחלתו הבוגדה כמו נחל ·

ויזילוה עוד יותר , כי גם אשמת נפשם טפלו עליה , ימיטו עליה אונם ונגעי בשרם יביטו בה · כעשיר כרש , כנקלה כנכבד , כעצל כחרוץ , בעבור עליהם רוח תאניה על רוע גורלם , ישיתו בעת פיהם ויאמרו , כי קטה למפגע למו , ובחמת רוחם יזעקו עליה כי בעוצם ידה תְּרַטְּשֵׁם · העשיר יתמרמר אליה בזעם אפו : למה תטרף

העת

העת את ימי ענג ממנו, להסיעם אל מצולת הנשיה, וגם אותו תגרש מבית תענוגיו, תהדפהו ותצעידהו למלך בלהות! והרש גם הוא יתן קולו ויצריח: למה תפריע העת את עצתו, ופרי עמל כפו תכה בשרפון! הנכבר יתאונן בסתר לבבו, ובקצפו יחשוב לאמר: נחלתי כבוד והעת תבלענו, עטיתי הוד כשלמה והיא תפשיט מעלי, והנקלה גם הוא לא יביט און בנפשו, אך יאמר העת תקום לשטן לי בְּשִׂטְנָה אותי ותמיר בקלון כבודי· העצל יסוב על מטתו, יחרוק שִׁניו ויכעס למה העת הלוך וטפוף תלך, ומצעדיה צרים! ובטרם בקר ישאף צללי ליל לנפול שנית על ערשו, לחבק את ידיו ולהתגולל בתנומתו, למען לא יראה בעיניו, איך תחלוף העת על פניו· אמנם גם החרוץ לא ישלים אִתָּהּ, ויאנף עליה: למה תכביד את עולה על שִׁכמו, ותרחץ את בשרו בזעת אפיו· כה תשמע קול פחדים ויללה מכל עבר, ימיקו בני אדם וידברו עליה עושק ואון, לנקות נפשם באשמת זרה·

אהה רוגנים, עד מתי לא תלמדו לקח? עד אנה תריבו באמכם? אם יקרו נא החיים בעיניכם, תוקירו גם את העת· הטרם תדעו כי העת תארוג את החיים, וכתולעת המשי תטוה במיץ אפיה את הימים, השלימו נא עמדה ותשלמו· גם אנכי בספרי פה, חלילה לי לחטוא בלשוני, ולשפוך מרי שיחי על העת ההוה הנותנת רוח חיים באפינו כיום, או על העתידה לבוא, אשר תתן מקוה טוב לבני ישראל, לחלצנו מן המֵצר ולהרים קרננו שנית כימי עולם; אבל על העת אשר כבר חלפה ועברה יזעף לבי, כי שִׁכְּלָה בחמתה תמימי דרך והוציאה להורג ישרי לב· ותקטן זאת בעיניה, כי הנחילה גם לבנים—ומי יודע פן גם לבני בנים—מוסר הבלים, עלילות שוא ודבר און ונפתל· על זאת יתפלל לה' כל חסיד, כי נחלה מבוהלה כזאת מהרה תֻּרְשַׁשׁ, והכלי הדורות אשר כבר חלפו, לא יהיו עוד לרסן מתעה על לחיי בניהם, להפריע את שלום אחים, ולשים את מוסרי אל לחרדה, אבל שלום ושלוה, אהבה ואחוה תפרחנה כדשא בקרב הארץ, ואיש איש ילך בשם אלהיו·

שלות בית

על פאת תימנה בעיר N, עיר רבתי עם, וגדולה לאלהים, יתרוממו רִכְסֵי הרים, וכחומה בצורה יעטרו את העיר · עליהם תעבור דרך המלך, ולרגליהם יחזו אשדות נחל נ׳ · על השפיים הרחק מן הדרך ישליו אהלים לדיגים, פורשי מכמרת בנחל, גם דלי העם יתגוררו שם, כי קצרה ידם לשאת במשא ההוצאה הרבה אשר תשואת העיר דורשת מיושביה, ויש אשר להסתיר מחסורם מעין ראי בקשו מפלט למו בעבר הזה סביב העיר · ולצלע הדרך, כאלפים רגל מן העיר נצב שם בית מתעתד לגלים, לא יופי ולא הדר לו מחוץ, ומבית יתחלק לחלקים שנים, הצלע השמאלית היה בית משתה לדיגים ושכניהם, המתגודדים שם בערב או בחגים, בימים אשר ישבתו ממלאכה, למסוך ביין או בשכר בשרם · והצלע הימנית היה מעון לבעליו, ותאים מתאים שונים נמצאו בו — לאדון הבית ולבני משפחתו, ועליה מרֻוָּחָה עליהם לאורחים אשר יסורו שמה ללון, ובינות לבתים, היתה אֻרְוָה לסוסים ולעגלות אשר יציגו שם ·

אבי הבית אביעזר שמו, כבר בא בימים, ויבדל מחמדת תבל לעבוד את ה׳, ולהגות בתורתו · בנעוריו עשה מסחר וקנין, ויגדל מאד בנכסים רבים, בכסף ובזהב. ולו אשה צעירה ממנו לימים, אבל כבר הוסר גם הודה מעור פניה, והזקנה הֵחלה להרוש מחרשתה על גבה · שניהם קצו בהמית תבל אשר לא רדפו אחריהם גם בנעוריהם, וינזרו יחד לעבוד את ה׳ בתום לבב, ולעשות צדקה וחסד עם נכאי לב ודכאי רוח · והוא נוסף על חסדיו העצומים, לא מָשָׁה מפיו תורת ה׳ יומם וליל, תופשי התורה הָיוּ מתי סודו וידמו למו עצתו, ורבים שקדו על דלתותיו לשמוע לקח מפיו, כי רב כח תבונתו בדבר ה׳ · והיא גם היא, הן בנעוריה לא הלכה בעצת רעותיה, לתת עיניה בחלי וכתם, ועתה אחרי בלותה לא דבקה בתעלולי נשים הזקנות, אשר לשונן תצמיד מרמה ותחנה, ותשלחנה מריבה ואף בעיר, אבל דרשה את שלום יושביה, ותצור פיה מדבר גם באיש מעקש דרכיו אם ראתה עונו; כפה פרשה לאביון, ואת דלי העיר נהלה בלחם ובשר

מדי שבת בשבתו , כל חולי סעדה במרקחת , והטיפה נחומים על לב דוי , ובמנוחת לב ורוח שאננה ייחלו שניהם ליומם האחרון , לקצור ברנה פרי חסדם אשר זרעו פה בארץ במלא הפניהם ·

אמנם כאשר ברך ה׳ את משלח ידם בנעוריהם ויאהבו בהמון־בעשותם מסחר וקנין , עתה גם בזקנותם המו מעיהם לראות את כספם כי יגרע יום יום , ועתודותיהם ישסו מרב פזרונם ; לכן יעצו לקחת חלק רב מהונם ולתת במרבית לאצילי הארץ ולכהניה , ויתר הינו , עזבונו ומערבו , חסנו ויגיעו נתן ביד יוסף בנו יחידו , איש כבן שלשים שנה ושאר רוח לו · גם הוא לא סר מדרכי אביו אביעזר בתום וביושר , וכל סביביו האמינו בדבריו ויצא לו שם בארץ · סגני הארץ הלוו לו רב כסף בלי תעודה , ומקרוב ומרחוק נהרו אליו לעשות עמדו מסחר וקנין , ויבטחו בדבריו וידעו כי אין מרמה בפיו · ויוסף עוד לקנות לו רעים בין חורי הארץ במדעיו הרבים , כי מלבד שפה העבריה אשר שחקה לפניו בעצם יפיה , ותהי שעשועיו יום יום , הוסיף לדעת גם שפת פולאנית וגערמאנית · וכל ספר חדש אשר יצא מן המכבש , חש כנשר לקראתו , ולא חשב כסף להשיגו ; ונגד כל חכמי הפלך הגיד עליו משפטו , ויהי לנס בין מיודעיו · אך על כל שפה וספר הוקיר את השפה השוררת בארץ · בה הגה למרבה , ושגה באהבתה יומם וליל · וזאת היתה למורת רוח אביו אשר חשב לעון כבד מנשוא , כי איש עברי יפנה אל שפת עם זר · אבל לא עצבו מימיו לאמר : מדוע תעשה ככה וחטאת לאלהים , כי חזקה עליו תוכחת רז״ל אשר הוכיחו לאב המוכית את בנו הגדול ; פן ימרה את פיו והיה פי שנים בחטאו · ורק בפנים נזעמים , ובזעף אף , בלי אמר ודברים , גלה לו על עונו · וירא יוסף את פני אביו , וירם מעתותיו שכם אחד , בבקר ובערב אחר התפלה להגות בתלמוד ופוסקים , להשך מעליו תלונתו , וכל היום היה לו למסחרו ולקרוא בספרי עמים ובכל זאת מתאנה היה האב לבנו , ובשפתים דולקים וחרוצים דבר אתו קשות פעם אחר פעם ·

אמנם כאשר גברה יד יוסף בספרים ומליצה כן נפלה בתהלוכת ארץ ; כי ברק הכסף היה בעיניו כחזיזים אשר יֵרָאו אחרי רעם ושאון , ומאפל ערפל יבוא פתאם אחריהם · גם מדעיו היו לו למוקש , כי לא שם מחסום אל דל שפתיו , ואת הגות לבו נשא על לשונו · ופעמים רבות

התגלעו

התגלעו מחשבות לבו בחוץ, ויחרדו כל שומעיו · וגם עם חוטבי עצים וחרשי ברזל דבר שפה הצרופה בספרים, ובלולה במלות זרות, לשון אשר לא שמעו ותהי להם לזרא · ויהי היום כאשר ערב מערבו במשי ופשתים עם אחד מחורי הארץ, עבר עליו רוח המליצה לפאר את הוד מראיהם, ויבטא בשפתיו מבטא אחד מהמשוררים החדשים אשר הלל בו תפארת עלמה הברה כחמה, ושערותיה השחורות כעורב · השר שמע את דבריו, וישביענו לעג כמים, ובלעגי מעוג דבר אליו נגד אביו לאמר: דבריך כחוח ביד שכור, כי עם מתי תבל ודלי עם תהגה רוח ושיר · ובכל יום ויום בפגעו בשוק לא חשך שחוק מפניו · ולא יכל יוסף להתאפק עוד, וירב עמדו ריב ויאמר לו: מדוע ראיתי בין עמים שונים, כי אם ישגה איש בלשונו אז ימהר השני לתקן את עֲוָתָתו וילמד את לשונו דבר בצדק ובמישור, ובני ארצנו לבד רחקו מצדקה, ישחקו על מִשְׁבַּתֵּי בני ארצם, וילעגו על כשלונם, ואיש אין אשר ימהר להרים המכשול, ולמשוך את בני ישראל בעבותות אהבה, ובמתק שפתים יטו את לבם ללשונם! אמנם נוסף על שחוק השר, יסרהו אביו יום יום, ויאמר לו: ראה נא גם ראה, כי הגיונך בספרי העמים אשר אמרת בצלם תִּכָּבֵד, יכסך כלִמה, ותהי למשל ולשנינה בעיני העמים, וגם בין בני עמך תקח בָּשנה שבעתים תחת כבוד · ואין טוב לעברי רק לדעת דברים אחדים לפרוש לשואליו דבר מסחר וקנין, והמותר יביא עצב ואף · ויען אליו בנו ויאמר: לא עלי תלונתך, אב יקר! בלתי על אחינו יושבי הארץ הזאת ועליך: למה לא למדתני שפת המדינה מפי יליד הארץ הזאת, המכלכל דבריו כחק השפה וכמשפטיה אז לא שגיתי עתה בהגיגי; ומדוע אחי בני הארץ הזאת נפרדו ללשונותם, ולא יהגו בלשונם שפת המדינה בכל המון בית ישראל בכל מקומותם למושבותם? ולמה דבקו בלעגי שפה׳ יתעבו אמרות טהורות ויטהרו לשון נתעבה? עתה גורלי כגורל הדורש בעד החיים אל המתים, בבקשי שפה היה בספרים מתים, ונאמתי נאם אשר אין לו שחר — ·

אבל בן יקיר! הלא כמני ידעת גם אתה, כי דוברי שפת המדינה קודחי אש, ומאזרי זיקות כלם, והמה אלה מלשני בסתר בית יעקב · כל ריב ומדון אשר יהיה בעיר יגלו את אזני השופטים וישלחו מדנים בין אחים · המה אלה המנלים רעת אחד מאלף — אף כי אין עם תחת שמי

ה׳ אשר ינקה מאנשי מצה ובוגדים—ינאצו את שם ישראל כָּלָה, וכרבות בבני ישראל דוברי שפת המדינה, ירבו גם מפיחי מדון ומציתי משטמה בארץ · ומזעם לשון הבוגדים — זו לעגם בארץ מגורם—שמו את שם ישראל לנאצה וקלסה · מי יתן כי ימעטו בינינו דוברי שפת המדינה, אז ישגא גם שלום ישראל ·

גם אם אחטא בלשוני, אב יקר! בסורי מאמרי פיך, אבל חלילה לי לדום כיום, ולעמוד על קלון בני עַמֵּנוּ · ראשונה אומר לך, מי יתן כי ירבו בינינו יודעי שפת המדינה, אז תחת מהפיר אחד ומרשיע, קמו מגנים לאלפים, להגיד צדקותינו בקהל רב, וליסר בשבט פיהם, את מוציאי דבתם רעה על בני ישראל · ועתה בקום על ישראל איש בליעל, יבאיש ויחפיר, יעמוד העם כשה נאלמה, ואין פוצה פיו נגדו, ואיש אין אשר יַגְרֵס בחצץ שִׁנָּיו, ולהגיד כחשו על פניו, לכן יאמינו השומעים בדבריו · והשנית אומר לך, אם תבחן לבות בני אדם, אז תדע, כי מחלה היא באדם אשר תסיתנו להתגלע בכל תושיה, גם בדבר אשר אין עמדו, ולהשתבח בתהלה אשר לא בו הוא; לא כן איש נבון ישים משקלת לאמרי פיו, ובקרב לבו תנוח חכמתו · וכאשר הורונו רז״ל איסתרא בלגינא קיש קיש קריא · וכה נחזה גם בתבל, כי איש ערל שפתים, החושב יתרון גבר בלשונו, ימהר לפצות פיו, וירבה להג, גם במקום אשר איש שפתים ידום, או ישיב אמרים קצרים לשואליו · וכן הפסח, החושב כי רגלי גבר הן הודו, ירים שוקיו להתהלך נגד אחיו גם במקום אשר הקל ברגליו, ישאר שקט ושאנן על מושבו · כי כן הוא טבע כל איש ואיש, אשר מום או משחת בו, יתגור שארית כחו להראות שְׂאֵתוֹ בקרב אחיו, ולהקטינם בעיני רואיו · והמחלה הזאת היתה גם ראשית חטאת לבני יעקב, כי רבים מבני השפלים, בלמדם לשונם דבר דברים אחדים, בשפת העם אשר בקרבו יגורו, ימהרו לגשת אל דלתי שרים ושופטים, להראות כי רמים הם על אחיהם האלמים, ובלעגי שפה ידברו גם שוא אולת וכזב · ואם ישאל אחד מאויבי היהודים את פיהם: מה יעשה בקרב היהודים? אז יבושו לדום, או לאמר, לא ידענו, פן יאמרו מקצר רוח, או שפתיהם עֲרֵלוֹת, או כי לפליטי העם יתחשבו, אשר לא ידעו מה יעשה בעיר, לכן יחרישו; ונאות לבם תסלף לשונם, לדבר חנף ומרע, למצוא חן בעיני השואלים,

וידברו

וידברו את הטוב בעיני אויבינו · ואלו ידעו את השפה לתומה יחד עם שאר אחיהם, וחרפת נלעג לשון לא היתה במו, אז לא נשאו גם חרפה על בני ישראל, שקל שקלו דבריהם בטרם דברו, והחרישו או ענו דברים כנים · וככה שמעה אזני, לפנים בנערמאני, בעת אשר מרבית בני ישראל היו עמקי שפה, אז קמו ביניהם בזויי עם, חרפת אנוש, להבאיש את ריח ישראל בקרב הארץ, עתה נאלם קולם מפחד המגנים, ומחרפת נפשם, פן יקומו אנשי לשון, ובאמרי יושר ישיבו חרפתם אל חיקם ·

דבריו האחרונים, צללו באזני אביו כקול מתפלסף, אשר זה היה תועבת נפשו · ויגער בו בקצפו ויאמר: עד מתי תתהולל בחכמתך, היש טעם בריר חלמות? הן אם תפתח דלתך בליל, אז שודדי ליל לא יתמהמהו לבוא ולבוז את אוצרותיך; גם אם כלב נאמן ישמור מפתן ביתך לא יגורו מפניו, ופתח פי כל העם אז ימצאו מוציאי דבה למרבה, אשר יכו בשוט לשונם את בני ישראל, ופחד המגנים לא יעלה עליהם · אבל סגור דלתך ותבטח בהונך, ומי יתן כי ינתן מסגר לבלום את פִּי כל העם, אז בלילה ישכב לבי, ושנתי תערב עלי ·

אבל הידעת, אב יקר! הן המתחבא מעין ראי, אות היא כי עונו צָפון בחֻבו, וחטאו הוא אשר יהרפנו מבני אדם, ואם יצפין ישראל את לשונו בפיו, תביע הרומיה תרמית ועון אשר לא בנו הם, שבעתים מלשון מרגל · הגד נא לי, מדוע לא קמו לפנים חכמי לב בישראל, להוכיח בשפת העם, כי שוא הוא תרמית המהבילים האומרים כי בני ישראל יִסְּכוּ דם נוצרי במצות? האין זאת מקצר רוח ושפתותיהם הערלות? וגם אלה אשר נלכדו בעלילות שוא אשתוללו במצודתם, ולא מצאו חיל להראות בשפת נאמנים, כי שקר הוא נִסְכֵּי מביאי הדבה ומפיחי המס? הלא רבו מאד עדים נאמנים בתורת ישראל לכַחֵש בהם · ורק מרחוק חכו לישע, ומפי עמים אחרים יחלו למצוא תשועה ועזר· האין זאת חטאת לבני ישראל? ואלה אשר נתפשו ברשת המעוללים עלילות ברשע, בלשון עלגים ובשפת אלמים נגשו אל המשפט, ואויביהם פערו פיהם לבלי חק, לבלעם כשאול חיים · ומה זה יפלא אם השופט ישפוט רק למשמע אזניו, ואלה הנקיים יצאו רשעים בהשפטם, כי קם השטן לימינם · ובימינו אלה כבר נושנה האולת, וכקטב תשוד בצהרים, ותכבד עלינו להסיר העלילה מפיהם, באמרם כי מאבותם היתה זאת

 להם

להם לנחלה · ובלעדי זאת , למה לא שמנו לב ליפות את לשוננו , הן יתרון האדם על בהמות שדי הוא , כי ה׳ חננו בדעת ולשון מדברת , ועתה העם הזה יעטו בשרם בצבע רקמתים , יעדו עדי בהמות שדי טורפי טרף — עור שועל, נמר ודוב שכול , לקרוע את עיני אויביהם , ולהסית בם חמת קנאה , ואת לשונם — אשר בה לבד נִשָׂא האדם על יתר החיים , ובה יקנה האדם אהבת רעיו — זנח ישראל מלבו , לא יעמול לטהרה ולהַבְרָהּ מסיג וחלאה · וכל שומע מוצא פיהם , ישׂם וילעג על פניהם , האם לא שמו אור לחשך , והשך לאור ? הגביהו את השפל , והשפילו את הגבוה · את שפתם נטשו מלב ככלי אין חפץ בו , ואת עדי בשרם שוו לנגדם תמיד · ובהתוכחם יחד , וירא האב כי לא יכל לו ויחדל לדבר אליו · ובכור קצפו מעליו , התבונן ויוכח ישר , כי חטאת הבן תחול על ראש האב , אם עִוָה את ימי נעוריו , ולא הורהו להלוך במישור בארץ החיים · גם ראה כי ישר נוכח הבן עמו , כי רעות רבות תמצאינה לערלי שפה , ואשר העם הוא אם יפרחו המדעים בלבות אצילי העדה , ומאשרי העם לא ישענו עוד על פליטיהם , כאשר ישען העור על פִּקֵחַ · ויוסף לאהבהו תחת המריבה אשר רָב עמדו ·

לשון מרמה

ויגדל יוסף במסחרו יום יום , כי מדי שנה בשנה הלך לגערמאני , לערים רוכלות עמים רבים , ויוביל שם צמר ופשתים , עצי אורן ודגן הארץ , ומשם הביא את מרכולתו משי ובגדי צמר · וכרבות הונו פָּרַץ גם מסחרו עם שרי המלך , ויהי איש כבד בהון , בנחלה ותהלה , ושמו הטוב יצא וגבר בין העמים · גם בהתהלכו בתוך אנשי מקנה קנין , ובהתרועעו עם מתי תבל , אנשי חרש ועובדי מלאכה , תִּכֵּן את שפתו במדה ובמשקל , וילמד לשונו לכלכל דברו במשפט הלשון עם יֹשְׁבִים ודלי העם , והשך מדבר אתם שפת ספר ומליצה ·

ויהי בערב , ואביעזר הזקן ישב בחדרו בסוד חכמי העיר , חקרו ודרשו בדבר ה׳ , ובסתר רעם הגיד כל איש את מחשבות לבו , וימלאו את הבית רוח הרישית · פתאום נפתח הדלת ושני נוצרים באו הביתה ,

אחר לבוש בגדי כהן , והשני בגדי חורים , ויגשו אל האספה וישאלו היש יוסף בבית ? כי דבר לנו אליו · המה נגשו וקול האספה נחבא , לאט לאט התגנבו ממקומם וינוסו איש לביתו ; כי חרדו מפניהם , פן ינטו דבר אליהם , ולא יבינו להשיבם , והיו לכלמה · ואביעזר לבד נשאר על מקומו , ויבקש אותם לשבת ולהנפש מעט , כי אמר אליהם : יוסף בני איננו בבית , ובשבוע הקרוב ישוב ממסחרו · הנוצרים נבהלו מאוד לראות את מנוסת העברים , ויבט איש בפני רעהו , כאיש אשר מפחד דבקה לשונו לחכו , ומוראו הִשָּׁה את מַעֲנֵה פיו · ויואילו ללכת , ורק להרגיע את לב הזקן אשר הפציר בם , ישבו לנוח במקצוע הבית .

השרים השנים האלה , אחד היה כהן , ויצוריו היו לבצוע בצע ולהרבות מעשקות · על פניו שחקה תומת גבר התמים , ובקרבו שת ארבו · לשונו רכה משמן ושפתיו דולקים , אך לבו חזק משמיר ורוחו קרה כקרח · הוא היה איש ריב לאביעזר מכבר , וכשש שנים התעשק עמדו ; כי אביעזר העביטו בתתו לו כסף בנשך , והכהן מאן לשלם , אמנם חקי הארץ אכפו עליו להוריש מקרבו את החיל אשר בלע · ויקדח אביעזר אש באפו , ועד היום יקדה בו , אבל הסתיר את חמתו בחבו , ויתנכל לנקום ממנו , ואביעזר ידע את מצפוניו , כי כאורב יקום עליו לבלעו , וללכדו ברשת אשר טמן לרגליו · והשני היה איש כבן שלשים שנה אשר מעודו לא ראהו , ויחשוב הזקן בלבו , כִּי ככהן כרעהו חרשי משחית המה , צודי נפשות בערמה , ומתנקשים בנפשו ; ורוח דמיונו התעהו לחשוב , כי כבר מְזוֹרָה הרשת ללכדו , וילך החדרה ויקלל את יומו , כי לבו ידע מרת נפשו , וראה אשר רעה צופיה עליו , ותחת מנוחה אשר קותה נפשו למצוא בימי שיבתו , תדבקהו אנחה , ובסתר לבבו בכה והתחנן לה׳ כי יצילנו מהאורב המבקש להפריע את שלום ביתו ·

אמנם שונה היה לבב השר מלבב הכהן , כי הוא כלה את למודו בבית עקד החכמה (אקאדעמיע) וכבר נִעֵר את רוח שנות התוך (מיטטעלאלטער) ורוח חדשה התנוססה בקרבו · מגורי אביו היה סביב עיר .N ובעצת חכמי ארצו שלח את בנו לעבור ארצות ולראות בעיניו משפטי כל ארץ וארץ · ויעבור כל ארצות איירופא , שמה שתה לרויה מרוח זמן החדש , ותבוא כשמן בעצמותיו , אחר זאת עבר

נם

גם חלק רב מאפריקא ואזיע, אבל רוחו קצרה בעמל הדרך, ונפשו קצה לראות העשק והעמל, כי ישלוט האדם באדם לרע לו, ובלי מחמל יענה החזק את החלש ממנו בשבט ברזל ויתעמר בו בפרך · וישב לביתו שבע ממרורים על אכזריות חמתם, ושמח ועלז על חלקו כי יליד איירופא הוא, מקום אשר צדק ומשפט ישורו, ויהי לו אור החכמה לאור שבעתים, ואת אור הדת בלי דעת חשב לאור מתעה, באמרו, במקום אשר תהל החכמה, שמה גם צדק ומשפט ישרו, ובמקום אשר הַדת בלי דעת תשׂרר תפרח כראש עולה ומשטמה · ספרי הצרפתים בימין אשר רחשו כתולעים ברקבון ויאבלו את הדת בכל פה היו לו לעינים, וספרי הדתות מרמס לרגליו, ובשבתו בחברת שׂרי ארצו, ויספר להם את כל אשר ראו עיניו, התגלעו גם מזמות לבו, ויחרפוהו ויבזוהו · אז יעץ אביו לתת לו את הכהן הזה, אשר לבש דתו כמדו, להיות לו למשמר ולמנהל · ובעמדו תמיד לימינו ישוב ויטע בלבבו את עץ הדת אשר כבר הפך משרש · וכה נצב הכהן על יד ימינו, וישם מעצור ללשונו · וחשב בנפשו כי כן עצר גם בעד לבו; ולא ידע כי כאשר הוסיף הכהן לאסור אסר על לשונו, הוסיף הוא לשלח את רוחו חפשי, וזממי פיו פרצו את מזמות לבו, ויתקצף ויהלל בלבו כל קדש ·

ויהי בשבתם פה במקצוע הבית לנוח, נדברו חרש בשפת צרפת—למען לא יבינו בני הבית—ויאמר הכהן לרעהו: הידעת למה נסו האנשים האלה מפנינו? ומדוע לבשו חרדה כאשר ראו אותנו? הה לִבי יצא בדברי! הוי עקשי לב זעומי ה׳! ההתבוננת על פניהם הארומים כלהבים, וכפני לבאים הצמאים לדם?

כן הדבר—ענהו השר—כי מנוסתם היתה לתמהון לבי, אפס מזמותם לא נגלו לי, כי שפת לא ארע שמעה אזני מפיהם ·

ואנכי בעמדי אחר הדלת שמעתי, כי יעצו מזמות, איך לחטוף עלם נוצרי, ולחוג בדמו את חג הפסח · כי אנכי גרתי ימים רבים עם העברים, ואשמע את לשונם, כאיש הנולד על ברכי העם הזה, גם למדתי שפת עברית, וכל תעלומה במשפטי תורתם לא נעלמה ממני · זִלות היא לבני אדם, לחשוב כזאת על בני אדם כמוני, כי יודו לה׳ חסרו בחג הפסח על הפדות אשר שלח למו מבית עבדים, כזבחם

זבח אדם לאכול את דמו, תועבה גדולה היא אשר עצמותי תרהפנה ממגור גם בשמעי זאת · חלילה לי לדבר חנף, ואני על פניך אגיד כי אין אֱמון בי בדבריך · הן עברתי ארצות רבות וְאָרַחְתִּי לחברה עם היהודים, נסיתי ובחנתי את לבם, ומצאתי כי עלילות רצח רחוקה מהם, כרחוק צפון מים · גם הרביתי לקרוא את תורתם, כאשר העתיקו לנו חכמי תבל בשפות שונות וראיתי כי דם תועבה היא להם, ויזרו מלח גם על בשר בהמה, טרם יבשלו, כי ימוץ הדם מקרבו · גם ראיתי כי מֹרֶךְ לב הוא חלקם ואם יראו חללי חרב או נבלת אדם נופל בשדה יגורו לגעת בו ומגיא הֲרֵגָה ינוסו כמנוסת חרב, ואיך יקטלו נפש נקי, ולבם לא ימס כדונג מפני האש? גם זאת ראיתי בימי חיי כי יחרדו לגשת אל המקום אשר כלי מות נצבים שם, ואת טפם יגרשו מן הבית אם נשק וכלי קרב יובאו בתוכו פן יגעו בהם · ופעמים רבות התגריתי בעברים שחוק מכאיב לב בימי נעורי, בתתי להם ברמיה קנה רובה תחת קנה מדה, ובשמעם כי כלי מות הוא הפילוהו מידם בפחד ובהלה, ואיך יזבחו זבחי אדם לברות למו, אשר גם הפראים במדבר לא יעשו כזאת בלי רות משובה ושגעון? וגם אלה האנשים אשר ברחו על נפשם לא מִמַּחְתַּת החטאת אשר תטפול עליהם, אבל נמוגו לראות כהן ושר נגשים אליהם פתאום · כי אולת קשורה היא בלב אנשים כאלה, להתחבא מפני הנוצרים כמו מפני שבט הנוגש.

איפה הלך לבך? שאלהו הכהן בקצף, המעט לך כי נדחת אחרי מהשבות הצרפתים הנותנים כחש באמונה, כי קַמת גם לסִתרה על היהודים! ידוע תדע, כי היהודים מתנכרים אליך ורעתם צפונה עמוק בקרב לבם · אמנם לא נצפן עונם מנגד עיני · הזקנים כנמרים שחתו רחמם, וגם את עולליהם ירצחו אם משובתם תצום לעבוד את אלהיהם, ומה עזה מדת העברים בלבותם? התבונן נא בלבבך ותדע כי כנים דברי; למה התאספו פה הרחק מן העיר, לשבת ברד ולהתיעץ פה בסתר? ומדוע אדמו פניהם במבקשי תחבולה לשפוך דם? האין זאת לך לעדה כי כנים דברי!

אבל כהן נכבד! קצפך לא יניא את לבבי, ורק אחת אשאלך: מדוע נדמה דבר העלילה הזאת בימינו בשאר ארצות איראפא, במקום אשר יושביה קרעו מעל פניהם מסוה האולת? וגם מדוע לא שמעתי

כזאת

כזאת באזיא ובאפריקא, מקום אשר הרצח קם למטה רשע, ועליו ישענו עם רב? ואף כי ערפל יכסה פניהם לא לקחה אזני שם על בני ישראל דברי עמל ואון כאלה, ורק בארצנו לבד תקעה האולת יתר במקום נאמן ולא תמוש ממקומה1). ואף גם זאת, כי ימים רבים גרתי

---

1) כבר הרבה לחקור הרב החכם ר"י טוגענדהאלד נ"י לדעת הסבה, מדוע ארכו ימי העלילה הזאת בארץ פולין אף כי בכל הארצות כבר נשכחה מלב? והרבה שם דברי טעם. ולבי אומר לי, כי עוד לא נקתה הארץ ממשטמת הדת וכל הארצות יחד עם ארץ פולין ישאו אשמים במספר, אשר שם ישראל להם לחרפה ויכעיסו אותנו בהבליהם. אבל צלמי הבליהם ישוו יחד עם מולידיהם. הן בכל הארצות אזלת יד הכהנים, נוטרי הדת לאסוף את רוח העם בחפניהם, ולהוליכם אחרי מזמותם; ורק השופטים וחכמי תבל לבד יכלכלו כל דבר המדינה, ועל פיהם ישק כל העם. והמה בבואם להבאיש את שם ישראל — כי יחרדו פן ישוו עמהם במשפטי הארץ — לא יגשו אל מקדש הדת לקחת משם נשק וכלי קרב לגרש את ישראל מקרב העם, כי מה לשופטי ארץ וחכמיה אל מקדש הדת? הארץ לבד נתנה להם, ובה ישורו וירדו בתבונת כפיהם. ואת השמים וזבול הרוחות, סגרו בידי הכהנים, אשר כבר נתקו מידם חבל הארץ. ושופטי ארץ אלה ישאבו מי מריבה מארץ ותלאות ויזו על בני ישראל, לאמור: מחשבותיהם מחשבות און ופעליהם שוד ורשע, ואין פשע לדכאם בשער ולהושיבם בשפל. ורק כאשר ידלו ויחרבו למו מי תלאות, אז יחישו לבוא גם אל משכן הדת לקרוע את קלעיו, ולהראות לעם את סמל הקנאה אשר יצרו בחזיונם, ויאמרו כי דת בני ישראל תפקוד להם להרע לבן דת אחרת לעשוק ולשסות, ואין און להשיב להם כגמולם. לא כן בארץ פולין רוח העם הוא בידי הכהנים כמו לפנים, ובינותם ימצאו אנשים במספר אשר יעירו קנאת העם על בני ישראל, ולשכך רוח הדתות, ובלב השופטים אין דבר אשר יעיר בקרבם קנאה ומשטמה — כי מלב העם בשפל הוא, ולא ירימו ראש להדמות אליהם, ובחרות אף הכהנים המעטים השוטנים את ישראל, יאילו לגשת אל הדת ושמה יציתו תבערה, כי תבער חמת מתקוממי ישראל על ישראל, ואת מעללי תבל ושאונה והמונה ישמו מלב כי מה לכהן ולהליכות עולם? ובחפשם עלילות שוא במקדש הדת ימצאו ראשונה את עלילות דם, נוראה מכל עלילות שוטניו, ויאמרו: כי תורת ישראל תלמדם לטרף טרף אדם ולשתות את דמו. ורק אם תחרב למו באר הדת ויבוש מקורה למצוא להם מי שטנה, אז יחפרו בארות שטנה גם בתלאות קריה, עד כי ימצאו מי מריבה להשקות אותנו לאמור: העם הזה מחמס ושוד יחיו, וערמה ומרמה הוא משלח

ידם

גרתי בארצות אשר יושביהן יסחרו עם עבדים כמו בצאן קדר , יובילום על הרחוב כשבויי חרב , וקוניהם ימששו את בשרם וינסו את כח ידם , כאשר ינסו וימששו את כח ומשמן בשר השור והחמור ; שמה ראיתי כי גם עברים רבים יסחרו עם עבדים , ולא שמעתי כי איש עברי יקנה עבד, לשחטו ולחוג בדמו את חג הפסח, אף כי קוניהם ינהגו בְּמִכְרָם כמו במקנה ולא יאשמו? גם שמעתי כי השבויים יגילו כמחלקי שלל אם ימכרו ממכרת עבד לעברים—כי רכי לבב המה ולא יעבדו בהם בפרך ולא יענו אותם בשבט נוגש כמו הישמעאלים—ולא שמעתי שמה , כי העברים ישימו פחד המות לנגד עיניהם , פן יכריעם העברי לטבח · הלא זאת לי לעדה כי במשטמה דברת , ופי המעוללים שוא ידבר .

וגם זאת תענה בך כי שקר מליך , הן לפנים—בטרם הרתה משטמת הרת , וילדה את העלילה הזאת — האשימו את העברים , כי סוחרי אדם המה , וידיחו את עבדיהם מאמונת אבותיהם , ללכת אחרי דת ישראל . וזה הסב עליהם חמת המושלים , ואסרו עליהם אסור לסחור באנשים · וגם אף העם עלה בהם באחרונה ויגמלו כגמולם, ופרי מעלליהם אכלו · כן יגידו לנו יודעי העתים · ואין אחד מהסופרים אשר יאשים אותם לאמור כי למען טבוח את מקנת כספם , קנו למו עבדים1) · הלא כמוני ידעת גם אתה כי הסופרים מאז חשו לנבל את שם ישראל , ובקלונם יתהללו ויגילו , ובכל זאת אין בתוכם מזכיר העון הזה · אין זאת כי העלילה הזאת חדשה היא , אשר בדו מלבם טופלי שקר ורודפי מדנים , ולא ממקור תורת ישראל הנושנה יצאה ·

בחמץ על נתר היו דברי השר על לב הכהן , ויחרוק שניו ויאמר : עתה ידעתי כי נאמנו מאֹד דברי אביך אשר דבר עליך לאמור :

אפסה

ידם · סוף דבר המשטמה אחת היא ותואריהן שונים כפי תואר צורתן · וכפי הרוח השלטת בארץ מולידיהן , אם רוח המדינה גברה על רוח הדת בארץ ישלחו מדנים ברוח המדינה, ואת רוח הדת יקראו לעזרה אם תרפינה ידיהם כמעט ובארץ אשר רוח הדת גברה בלב יושביה על רוח המדינה יפיחו אף ברוח הדת , ורוח המדינה תקום להם לעזרה אם תשפלנה ידיהם ·

1) תלונת העם על מסחר עבדים היתה בימי דאגאבערט הראשון אשר מלך בשנת 628 · ועלילות דם נמחה בראשית 1200 למספרם , וקרוב לשש מאות שנה יבדילו ביניהם ·

אפסה תקותי לראות את בני כי ישוב אל דרך אמונה אשר עזב בגאון לבו · חכמת צרפת הוליכתהו שולל, וברום עינים יאמר: אך לי נתן ה׳ עינים לראות את השמש, וכל העם יִרְדֹּף חשך, וכעטלפים הם בעיניו · אוהה חכם בעיניך! נגרזת מנגד עיני ה׳ · פקח נא אזניך והקשב צעקת אחיך — זה כשש מאות שנה — ותבין לדעת כי העלילה הזאת לא מולדת לבי היא, ובשובך לביתי אראך המון ספרים, אשר גלו עון בית ישראל, וקול המון כקול שדי ·

זעם הכהן היה הרות לב השר, ונפשו תגל להשליך טרפו מפיו · עתה השתאה כרגע, ובשוב אליו רוחו אמר: רבת אולת הנחילו לנו שנות ימי התוך (מיטטעלאלטער) ומי ישעה עתה אחריהם? הלא הגידו לנו כי האדם יהפך לזאב בקללת קדוש, והאנשים אשר מְאֵרַת הכהנים עליהם יהיו לְדֻבִּים; בכל חרבה ירקדו שעירים, ובישימון ליל יְשׁׂדו השדים, וגם מתי עולמים יגיחו מקברם, ההרים רקדו כאילים מאמרות פי מנחש ומכשף, ויערות מחאו כף, התחוללו והלכו במחול בלהטי האטים וקוסמים, ומי ימנה מספר לאולתם? עתה כאשר נפקחו עינינו ראינו כי אין בפיהם נכונה, וברב אולתם שגו, ואין אמון בנו בחוברי חבר, באוב וידעוני, ואיך ישענו כיום פקוחי עינים על הפתאים האלה, אשר גששו בצהרים כעורים באפילה? וגם העלילה אשר תחזיק כיום, הלא מולדת שְׁנות חשך היא, ועל ברכי פותים וסוגי לב נולדו, ואיך ישטה לבי אחריה? גם נוסף על אולתם אשר סלפה דרכם, באה גם השטנה להשגותם באמרי שקר, ועתה גם אם תציג לפני, עדרי שעירים המרקדים בליל, וקרני אילים בראשיהם לנגח צריהם, ושני חרבות בפיהם לגרם עצמות המכחישים בהם, ולהקת בני אדם אשר היו לזאבים ודבים מפני קללת קדוש, להראות כי אמת נחלו לנו בני הדורות אשר לפנינו, עוד לא החזקת התרמית אשר לשונך תצמיד כיום · המעט לנו דברי הבל ורשע אשר זדו אז אויבי היהודים לטוח עליהם, ומי שקל אז במאזני משפט וצדק את ריב האומללים האלה? מאזני מרמה ואבני רשע היו למו למשקלת, והחמס קם למטה בפלס, וימלאו את כל הארץ מֻטֶּה · פחז כמים היו מתי העם להאמין בכל שוא נתעה, והסופרים חשבו את גדופי ישראל לתהלת נפשם, ותרפת יעקב לכבודם, המה שתו איבה בין יושבי הארץ ובין ישראל, ויהדפום בדברי

בלע

בלע, ומי הוא העֲוָל כי ילך עתה בעקבותם? כָּשֵׁר הדבר כי פי מרמה אשר פתחו אז על בני ישראל, יסכר בְּיָמֵינוּ, ואיש לא יזכור עוד את דברי נרגן אשר הצפינו לנו בספריהם׃

כשמוע הכהן, כי רעו הרים קולו בחמת רוחו, ולא יכנע מפני זעמו, ויחרד מאד פן תגלה רעתו בקהל, וידבר אליו חרש לאמור: למה אריב עמך חנם? ידוע תדע, כי ק ר ו ב י ו ם א ש ר י ק ר ב ג ם מ צ ד י ק י, ועיניך יראו כי לא זרות דברה לשוני׃

ובכלותו לדבר פנה אל אביעזר, ויאמר אליו בלשון פולאני: כבר נפשנו מעמל הדרך, יותירך ה׳ לטובה בכל מעשה ידיך, ויסף לך באברתו כל ימי שיבתך, והיה כאשר ישוב בנך מדרכו, נשובה הנה להתראות עמדו, כי דבר מסחר לנו בינותינו. גם הזקן ברך את האורחים, ויגל בסתר לבו כי יפרדו ממנו׃ כי בשבתם פה, לבו רגז וחרד, ולא ירע שָׁלֵו בבטנו׃ ורק השר לבדו נעצב, וימלא חמה על הכהן אשר נהפך בלשונו לדבר איבה ואהבה יחד, ואיך יברך את זובחי אדם בעיניו בלב הגש, כאשר יברך את קריאי העדה בהתאספם בבית ה׳, ויוסף לתעבהו׃ ובזעמו קם מעל כסאו, ויצא עם הכהן החוצה׃ לא דבר איש את רעהו דבר, כי יראו לנפשם פן ירגזו גם בדרך, ויקחו משנה קלון מאת העוברים בה׃

נות בית

מלבר הבנות אשר שלה אביעזר החוצה, עוד אחת נשארה לו, רבת החן והדעת׃ בה התנחם מעצבו ומרגזו, ולא אבה לשלחה מפניו׃ ויאמר בלבו כי בבוא עִתָּהּ עת דודים תשב היא ואישה בימי שיבתו בביתו, וינעמו לו ימי אחריתו׃ אפס העלמה הלכה בעצת אחיה יוסף, ותשביענו מְמרורים ברבר שפתיה׃ נפשה קצה בענקים לגרגרותיה, ועדי עדים ולבושי מכלול היו תועבת לבה׃ ותאמר כי תפארת נשים היא כי כפה תתמוך פלך, ולהיות צופיה על הליכות בית, והדרת עלמה לדעת לשון המדינה׃ ולא חָפְרָה להגיד באזני אביה כי תבקש באשה חכמה ודעת וכשרון לכלכל את ביתה, ולא תביט את הגאוה לבני תבל, רק הטוב לנפשה׃ ותוסף עוד להקשיב בקול אחיה ללמוד שפת

צרפת בסתר מפי אשה נוצרית, וזאת עמדה לה להבין את דברי
מרון אשר היה בין הכהן ובין השר · ובשבתה בחדר, וכפיה תמכו פלך,
הטתה אזנה לשמוע את המרנים אשר ביניהם, אף כי מרחק כעשרים
אמה הבדיל בינותם · פעם קרבה אל הדלת למען שמוע באר היטב את
דברי ריבותם, ופעם בושה ונכלמה לאחוז בדרך נשים, ולתת אזנה
אחורי הדלת והמזוזה, ולגלות סוד זרים, ותשב אחור לשבת על מקומה
ולשמוע מרחוק · לבה פחד ורחב בשמעה את דברי השר, אמנם אחרית
דברי הכהן „קרוב יום כי יקרב גם מצדיקי, ועיניך יראו כי לא זרות
דברה לשוני“ שפכה לארץ מְרֵרָתָהּ, ותבוא כרקב בעצמותיה, מזמותיה
נבכו בנבכי מצולה, ולא מצאה למו פתרון · הן לבי יודע — אמרה
בלבה — כי שקר דבר הכהן, אחי לא ימוצו דם אדם · ואיך ערב לבו
לדבר מראש דבר אשר לא קם ולא יקום · אין זאת כי פח יקוש ינקש
לנפש אבי, ולבו בטוח כי הפח לא ישבר ונפש אבי לא תמלט · ויהי
כעלות על רוחה מזמות הכהן, לא קמה עוד רוח בה, ותרץ ותגד
לאביה את כל אשר שמעה אזנה, ותפרש כפיה ותתיפח, ובקול מר
זעקה, אהה אבי! תמנו לגוע · דע וראה כי מחתה קרובה לבוא, אם
לא תקדימנה ישועת ה׳ ·

וימס לב הזקן בקרבו, ויהי למים · הן לבי יודע מרת נפשי,
וגם בפתחם את הדלת פחד קראני ורעדה · עתה אֶחֱזֶה כי לא שוא חזה
לי רוחי · ויפול על המטה אשר ישכב, ויקרא בדמעותיו על לחיו את
קריאת שמע · ובבואו אל הכתוב "הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל
החליף כחו ויתאמץ לקום ממטתו, ויחפש את ספר שבט יהודה בארגז
ספריו, ויקרא לפני בתו את מקרה השבעה עשרה, מה שקרה לאחינו
בספרד, והמלך קרא עליהם את הכתוב הזה וינצלו · וגם אנחנו לא
נערוץ ולא נחת, כי אם שדי הבהילנו, אבל גם הוא מעוזנו ומנוסנו
ביום צרה · ועתה הסר החרדה מלבך, הלא כה הורנו החכם מכל אדם,
„חרדת אדם יתן מוקש, ובוטח בה׳ יְשֻׂגָּב„ בטח בה׳ כָּמֹנִי ולא יְאֻנֶּה
לנו כל רע · ובתום לב בטח הזקן, כי ה׳ צלו על יד ימינו, ונגע לא
יקרב באהלו, ותמתק לו שנתו ·

אך שנת העלמה נדדה, היא לא בטחה בנפלאות ותתמודד על
ערשה ותתגולל כל הלילה, ועפעפיה לא סֻגְּרוּ · מצהלות סוס רוהר

היו

היו לפניה כשאון אנשי חיל הסובבים את הבית, וסערת מרכבה מרקדה כצלצלי כבלי ברזל · וקול רות הביא בלבבה מנור ובהלה, ורוב עצמותיה הפחיד: ויהי בבקר ותשכם לקום מכל בני הבית, ותקח בידה את ספר התהלים, ותקרא בו בקול נהי, ודמעות עיניה לא חרבו וזורמו כמים · ויבהל האב בהביטו עליה, כי בעוד ליל קבצו פניה פארור, ועיניה נפלו בחוריהן, ולא חדל לדבר נחומים על לבה, אבל כטל משבים הלכו. ובדברו אמר לה: אולי לא הבינות את מוצא שפתותיהם לאשורו, ופן משנה קל במבטא שפתותיהם התעך להאמין בכזב · וגם כירחק רב הבדיל ביניכם, והמה דברו הרש ואתה בחצי דבריהם רהקת מהם, ואולי מלות רבות לא הגיעו לאזניך · זאת הרגיעה את לבבה, והסירה את יגונה כמעט, ותשב רוחה אליה.

והזקן פקד בלט על משרתי ביתו כי לא יעלימו עיניהם מהיוצאים ובאים בבית · וגם כעת צוה להם כי יחפשו בחפש מְחֻפָּשׂ, פן כבר טמנו המתעוללים עלילות ברשע נפל או חלל מת במרתף, או במקצעות הבית · וכאשר נודע לו, כי הדלתות סגורות על מנעוליהן, לבש את בגדיו ויצא לצקת לחש לפני ה׳ ·

נשף חשק

עברו ימים מעטים, ויוסף שב ממסחרו עלז וטוב לב, כי מסחרו עשה פרי, רב יותר מאשר קותה נפשו · הימים אשר חלפו בדממה מחו כל עצב ודאגה מלב אביעזר ובתו, ונָשו פחד ורעדה · ויוסף בשובו לֹא ידע מאומה מן הסער המתחולל על ביתו · ויהי כאשר נח מעמל הדרך, והנה השר והכהן באו לראות פניו, ויקדם את פניהם בחדות לב, וגם כסאות הציב להם לשבת לימינו, ולעבדו צוה להכין משתה שמנים מְמֻחָיִם לאורחיו, וישב לדבר עמהם · המה הגידו לו את דבר מסחרם, חיש מהר נאותו ביניהם ויכתבו ספר המִקנה · יוסף שעה מהם כרגע, ויבקשם להשאר על מקומם עד כי ישוב אליהם ·

ובסור יוסף מהם, אמר השר אל הכהן: ראה נא גם ראה, כי שוא הוא דבת בני עמנו, בתתם את בני ישראל, לעם קשה לב

ורעי

וְרָעֵי עין . ואני ידעתי את סוחרי ארצות שונות , כי ילחצו במסחרם את המוכרים ואת הקונים , ולא ידעו שֹׂבַע לבצוע בצע · ובטרם יקומו דבר מסחר וקנין יעבר לפעמים יום או יומים , כי לבם חזק מסלע ; והעברים בראותם מותר במסחרם , אם מעט ואם הרבה ישפיקו נפשם בו , ויאיצו לְקַיֵּם את המקנה לטוב להם ולהמוכר יחד ·

ויהי ככלותו לדבר, שב יוסף אל מקומו , וישב עמהם · ובעבור הרעימו או לכחש את דברי השר אשר שבח את היהודים , פתח הכהן את פיו , וישאל את יוסף אם קרא את הספר המספר מְשֻׁחְתֵי היהודים , השָׂם שֵׁם עברי לתועבה , וינאץ את הליכות בית ישראל ? הוא יוכיח בספרו , כי העברים המה כחסיל וכארבה לארץ , אשר יגורו בה , והאדמה לא תְנֻקֶּה רק אם יושביה יגירום על ידי חרב , ויבערום מקרבה · ולפלח את כליותיו בלי חמלה הוסיף לאמור : כי דבריו מצאו שומעים בין המון עם רב , ורבים מאצילי הארץ , יחזיקו בעצתו ·

אבל הידעת — ענהו יוסף — כי רב אנשים המחזיקים בתלונותיו עלינו , לא יעידו בנו כי כנים דבריו פן באיבה ידברו ובמשטמה יהרפונו · והשטנה תטה את לב האדם להרשיע נקי , ולהרע תמימי דרך · לא נפלאת היא בעיני מחשבת מרבית העם אשר נטו לרע , ויעכרו את שם ישראל , כי איבתם תוליכם בדרך לא טוב ; אבל זאת לי לנס ולמופת כי ישרים דרכי העברים, בראותי גם ביניכם (וַיְּשַׁר על השר) אנשים מתי מספר אשר יקוצו בסמל המשטמה הנצב מול עיניכם , מיום נפקחו עיניהם לראות אור השמש , והדעת אשר באה בלבבם תמחה את השטנה החקוקה על לבם · הגד נא לי : מי פקד עליהם לסכל עצת העם ? ומי פִּתָּה אותם לדבר טוב על ישראל , ולהגיד בעם ישרם ? הלא תתן תודה לי , כי בלבב אנשים כאלה גברה האמת על למודי מיניקותם , ותומת ישרים תנחם · ומי לא ידע כי נאמנה מחשבת גבר אחד המדבר בלי תואנה , ומחזיק בתומו , מדברי אלפי רבבה אשר לבם מלא כַחש ואון , ואולתם תנהלם · ואם ימצא לנו מליץ טוב אחד מני רבבה להגיד יָשרנו , אז ישמח ישראל בצדקו ; ודבת שוטנינו המביטים רק און ומעשקות בנו , תֻּשְׁלַךְ במצולות ים , לא תזכר ולא תעלה על לב גבר המבקש משפט צדק ומישרים ·

אבל

אבל הלא מוסדות דת ישראל הוא לשמוע בקול הרבים, וכל משפט ודין יחרצו על פיהם · ואתה בבואך כיום לערער את מוסדות הספר תערער גם את יסודי דתך? מרית פיו ופי דתך גם יחד.

הרוב לא יקום במשפט, רק בשבתם יחד לדין, ובלי איבה ומשטמה יחקורו. אמנם אם כחש ומרמה יסובבום, משפטם מאפס ואין יתחשב · וקשר רשעים נקרא · כן הורה לנו התלמוד (סנהדרין פ' ג') הלא גם אלהים בהאירו את מחשכי תבל בתורתו, לא חשק ברב עם אשר הלכו חשכים ואין נגה להם, ויבחר בישראל המעט מכל העמים, ובכל זאת דבריו נאמנו מאד כיום לכל יושבי תבל ·

ויען להם השר, גם בעיני נבזה ונמאסה דעת המון רב אשר בהבל יבהלו, ובסכלותם יתגוללו כחזיר באשפתות. וטובה בעיני עצת חכם אחד מאלפי סכלות סכלים, וכה נחזה גם בחקות תבל, כי טיט חצות ואבני גיר וחצץ ברגלים תרמסנה, ואבני נזר ועפרות זהב באוצר יובאו, וישמרו כבבת עין, יען כי מעטים המה · גם האדמה תוציא עשב למכביר, אכל לבהמות שדי, ודגן ויבול, אך במדה יצמחו · ובכל זאת מי הוא האיש אשר יזחל על ארבע, ויאכל עשב כבהמה בבקעה וכשור ילחך דשא, יען כי עשבות הרים ימצאו למרבה? ככה גם חכם לב יביט הֶמית המון אדם רב, המחשיכים עצה בלי דעת כנהמת עדרי צאן, וכמשק גבים יצלל קולם באזניו ·

פני הכהן התקדרו, בשמעו את אמרות השר אשר המטיר כפחים על ראשו וירגן עליו, למה בגאות לבו יחשוב למורהו ולאנשים ההולכים בעצתו, כבהמה בבקעה · ויאמר להם: אבל שמעו נא את תלונותיו, ושפטו בדעת בינו ובין ישראל · הן בדבר שפתים לבד לא יְכֻפַּר עון, והמרשיע צרף ובחן ומצא את דרכי העברים כמשוכת חדק ליושבי הארץ וכל הדורך בהם יִדָּקֵר וְיִקָּרַע בשרו, עד כי יזוב דם ממנו, ואתה במשל כסילים אשר בפיך תתפאר להרוס ולקעקע כל אמרותיו:

אבל אני בחנתי את דברי המרשיע — ענהו יוסף — ומצאתים מלאים סיגים ועפרת · מה תשיב על אמרותיו? ענהו הכהן · הן ידעתי מראש כי תבונת איש עברי היא כצל אל הצלם, ובמקום אשר לבו ילך, שמה גם תבונתו תַּלְוֶנּוּ · לא תקועה היא במקום נאמן, ביתדות ההגיון, ולא תהלך בשלום ובמישור כתבונת איש נוצרי אשר חקי

ההגיון הושמו לה, ובמישרים תהלך׃ ומי יוכח עם העברי ויצדק? כל לשון אשר תקום אתם למשפט, ירשיעו, לא מרשעת מתקוממיהם רק ממרוצת תבונת העברי אשר תרוץ כבזק, ונלוזה במעגלותיה, ותבונת איש נוצרי הדורכת בלט במשעול ההגיון ובישר דרך, תלא לרדוף אחריה, ויחשוב כי העברי רמים ישפוט, ואין דומה לו׃ אבל אזני מליך תבחן, ולאטי עמך אתנהל, וגם אם שַׁכְתָּ בער עמך בתבונתך, אנכי אגלה את נבלותם׃

למה לך דבר עצב המעלה אף — ענהו יוסף — נשתעה ונוכח בנחת, ונשמע מי יצדק׃

היש דבר בפיך לכזב את אשר הוכיח, כי הגוי הזה יאכל חלב הארץ ומטובה ישבע, וידיו טמן בצלחת, כי מֵאֵן לעבוד את האדמה ולשמרה? פקח נא עיניך ושור ברחובות קריה, אז תראה כי כנים דבריו׃ ינעם לבני ישראל לחם סתרים, ובזעת אפי האכרים ירחצו את בשרם׃

אך דבר שפתים הוא — ענהו יוסף — ובמשפט ימעל פיך׃ שאל נא לנתיבות עולם ולדורות בני קדם ויגידו לך, כי לא תקום ארץ ומדינה אם העם אשר בקרבה לא יפרדו לִפְלַגּוֹת שונות׃ וְאָשְׁרָה הוא אם ימצאו בין יושביה, עובדי עבודת שדה וכרם, עושי מלאכת חרש וחושב, חרשי ברזל ועץ, ולא יחסר בה מחוטבי עצים ושואבי מים, עד העושים מעשי ידי אמן בכשרון חכמה ודעת׃ אבל עוד מחסורה בקרבה אם לא ימצאו גם אנשים סוחרים אשר יסחרו את הארץ, אז האחד ימלא על יד הסוחרים את חסרון רעהו׃ וכן חלקה אחת בארץ אשר תתן דגן ואֹכל למרבה בשנה אחת, תענה על ידי הסוחרים את חלקת הארץ השניה אשר תהיה בה מגערת׃ וכאשר תעזור כל מפלגה בארץ או בעיר אחת אשה את רעותה, ככה גם מדינה ומדינה תענה האחת את חסרון השניה׃ והאנשים אשר מארץ מרחק יביאו את היתרון שמה למלא פה את החסרון, ויתרון ארצם ישלחו שמה להביא מחיר תחתיו, כזרוע יחשבו לארצם, וירי תבל יִקָּרְאוּ׃ ועתה אלה האנשים החכמים בעיניהם, האומרים כי העברים במסחרם כספחת הם לארץ, לא יבינו כי בלעדיהם ימוטו מוסדי ארצם, והיא תהיה כמהפכת אלהים; היתרון יבול והיה לדמן על פני האדמה, והחסרון לא ימנה לעולם,

והיה

והיה חלקה שׂד וכפן ופרי אין חפץ בו · ונכוני דעת יבינו משפט , כי העברים רוח חיים הם לארץ אשר בה יאחזו · סָלו מסלה לערבה ולמסחר , וינשאו את כבוד הארץ ואזרחיה , אשר בלעדי המסחר בשפל ישבו , וכפראים במדבר שכנו בארץ המלאה ברכת ה' ·

אמנם בלעדי העברים , הלא הנוצרים אחזו במסחר , והמה הפיחו חיים נאמנים ונעימים ליושבי הארץ , תחת חיי כזבים ומרורים אשר יתנו בהם העברים ·

בדיך מתים יחרישו — · ראשונה אשאלך איך נהפכת בלשונך כקשת רמיה , הלא חִציך ירית על המסחר , ותבקש לבערהו מקרב הארץ כראש ולענה , ועתה מתק לך המסחר ונטית ימינך לירות חציך על העברים : למה דבקו בו ? ואם טוב הארץ תבקש , מה לך אם סוחריה עברים או נוצרים יקראו ? הלא יושבי הארץ המה , וארחו לחברה עם אזרחיה , להרבות אֹשר העם הנאחזים בה · וזאת תעיד בך , כי המשטמה טהה עיניך כיבלת מראות הישרה , לכן תביט און במסחר , ותדבר סרה על ישראל · והשנית אומר לך : הלא כמני ידעת משפטי ארץ פולין מאז , הן להורי הארץ חרפה היתה להחזיק במדה ובמאזנים , והאוחז במסחר אֻבד שאתו , והאכרים — אסירי שדה , לא יכלו למוש ממקומם ולעזוב את מגוריהם · ולכן לפנים היתה הארץ שוממה , ויושביה שכנו לבדד במועדם , וכאשר באו היהודים הנה , שפרה להם נחלת המסחר , והרימו את קרן הארץ למעלה ראש · ועתה כאשר רמה קרן הארץ , לא נכון הוא לנַתֵק את המסחר מידי העברים , ולהַתיקם ממקומם , ובאשר יאמרו המושלים „ לא תדלה ברגלך מי באר אשר רוו צמאונך" ·

אבל למה ינוסו העברים ממחרשה , וכלם יָגדו על המסחר , ויבחרו במשורה ובמשקל ? זאת יעיד בהם , כי ינעם להם לחם עצלות , ומים גנובים מתקו להם ·

לבבי יתחמץ לשמוע דברי עמל ואון אשר טפלת על בני עמי — ענהו יוסף בקצף — הוי קנאת חמת גבר , תעיר עיני הישרים , וסלף באדם תרב ! העוד עינך צרה בשלות העברים , כי תתאוה לראות את זעת אפיהם דולפות כגשם ? לבי יודע דאגת בני עמי האוכלת כתולעת את בשרם ותיבש מוח עצמותיהם , ורואיהם יביטו במו , ויקנאו בשלותם · דע נא , כי מנוחתם היא כמנוחת המַלח בראש חִבֵל עלי גלי ים סוער · בימי

חרפם

חרפם יפרשו כפיהם כאשר יפרש השׂחה לשחות בים הדאגה, ושמה ישוטו עד זקנתם, עד כי יִמֹגו ביגונם ׃ טוב לעברי לנוד בפאת שדה וגן ובעמל כפיו יחרוש, יזרע ויקצור פרי תבואה, אם מעט ואם הרבה, משבת בכליון עינים על פתח ההנות, ולשתות לעג כמים ׃ אמנם המכשלה הזאת המנידה רגלי ישראל מאחוז במחרשה, ולעבוד שדה וכרם, לא באשמת ישראל קמה וגם נִצָּבָה; הלא אבותינו ספרו לנו, כי לפנים רבו גם בישראל אנשי אדמה ׃ אמנם ברב ימים, כאשר צמחה השטנה, ופרחה גם בארץ פולין, ותשלח סרעפותיה עד למרחוק, מעט מעט נתקו כפות רגלי העם משרותיהם, כי לא בטחו עוד במגוריהם בכפרים, הרחק מעיר, אשר בתיהם מפוזרים הנה והנה כשבלים בעמק רפאים, ולשבת בדד בין אויבי נפשם, פן יקומו עליהם שודדי לילה לבוז את רכושם והונם, ויאמרו אין פשע ׃ וידי מושלי הארץ רחקו לקרוא להם לעזרה, וגם מתי העם ימהרו ויחלטו כי העברי הוא מוצא לכסף, ומשל בפיהם "עשיר הוא כיהודי„ וכל צמא לכסף וכל עָוֶל חִתְּרו בתיהם, ואת נפשם לקחו ׃ לכן אִוּו להם שבת בעיר במקום אשר עיני הממשלה צופות על כל המתהלכים בקרבה, או במלון אורחים, במקום אשר עוברי ארח, ואנשים הגרים מסביב, יתאספו בקרבו ׃ ורק דלי העם אשר מחסורם יִנצרם מפחד, ורישם להם למגן משודדי ליל, המה יגורו בכפרים, וכח ידיהם אזל לעבוד שדה וכרם ׃ והמנהג הזה הֻנחל גם לבניהם אחריהם, אף כי כבר סר הפחד הזה מהם, וידי השוטרים תעז גם על בני הכפרים, עוד לא סרו מדרכי אבותיהם; כי האנשים אשר חיל ואון להם, ירגזו ויחילו לשבת הרחק מעיר באין מושיע ביום צרה מסביב ׃ ותחת אשר אבותיהם קצו בעבודת שדה וכרם מפחד ובהלה, יגורו בניהם לאחוז בה מרוך ומרפיון ידים ׃ והאנשים העורקים כעת בכפרים מעוני ומחסר כל, אין חיל וכח לָמו למשוך במחרש ובמעדר ׃ וגם אם חגרו שארית כחם, וחרשו וזרעו, אז קצירם בעירי שכניהם בִּעֵרו, ולמשלחי רגל השור והסוס היה, ולזעקתם אין מושיע, ולמשפטם אין חוק ומשפט בין יושבי כפרים ׃

טרם כלה לדבר, הביאו המשרתים את הכֵּרָה — אכל ומשקה, וימלאו פיהם מעדנים תחת דברי מדון ׃ וכטוב לבם הודו, כי צדקו דברי יוסף ׃ ויהי בנוחם כרגע אמר הכהן: לבי שמח לשמוע דברי אמת

המשיבים

המשיבים טעם · כן הדבר, כי ימים רבים פניתי אל דברי המנאץ, ועברתי בערה בקרבי על בני עמך, עתה גרשתיה מלבי, וכחותם על לבי אשים כל איש מבני ארצי, אף כי עברי הוא · ויביאו להם יין וממסך שנית, וישתו עד חצות הליל, אז קמו ממושבם, וישק איש לרעהו וילכו לביתם · ובשבוע הקרוב, נדברו, כי יתראו יחד שנית.

דברי נרגן

עבר הליל, בני הבית קמו ממשכבם, ואביעזר בבקר השכם חש לצאת לבית ה׳ · שמה שפך שיחו במר נפשו, וימהר לשוב הביתה; כי חמתו העצורה בלבו לא עזבתו לשבת שם, וללמוד את שעוריו הקצובים לו יום יום. ויהי הדבר לפלא בעיני העם · ובשובו הביתה, מצא את יוסף בנו יושב ועורך חשבונותיו · וינש אליו באהבה מסתרת, ויאמר לו: הידעת בני, כי נבאשת בין יושבי העיר בדרכך אשר אחזת, ואת נפשך שִׁחַתָּ בהתהלכך עם אויבי נפשנו? יושבי שער ישיחו בך ויאמרו: כי תפרע מוסר, ותהי למנגינות לכל יושבי העיר, באמרם עליך: בגד יוסף בעמו, ויבז ליקהת אמו, ודבק בזרים · ולראבון לבי ראיתי, כי לא מרמה וכזב בפיהם: הן חצות הלילה בלית בדברי בלע, פעם שמעתי מפיך קול ענות גבורה, כגבור יריע על אויביו ויתגבר, ופעם שמעתי, כי פיך יטיף תהנונים, שחוק וכעש · ובאהרונה כָּרַתָּ עמהם ברית על להם ויין · וגם היום בקומך בבקר, לא זכרת את ה׳ להלל שמו במקהלות אבל בדד בהדרך התפללת ותחש על מסהרך רגלך ואת בית ה׳ נטשת, ודבר קדשו השלכת אחרי גֵוֶ, ואיך לא יֵחַם לבי? אהה בני! בני! עכרתני והכרעתני, הסר מלבך נגעיך, ושטה מארח זר · אך אז ימתקו לי ימי אחריתי, חזק ואמץ בתורת ה׳, ובמשפטי פיו לא תמעל · רגלך תאחז באשורי אבותינו ולא תטה, ודע כי בהם לבד תבואתך טובה · הסכן נא עם בני עמך ושלם, ובמושב נוצרים אלה מריבי עם ישראל, לא תשב · הטרם תדע: כי כל איש הנשפט בדברי דת אלהים חיים, על פי שבכה יתהלך מהר יאחזו עקביו בפח, יתלכדו ולא ימלטו · ואף כי אלה האנשים נפתו להאמין: כי בני ישראל זובחי אדם המה! ובדמו

ובדמו יחגו את חג הפסח , וכאשר שמעה אחותך דברי פיהם ותגד לי , ואנשים כאלה הלא מלאים תוך ומרמה , ידברו חנף במלאת פיהם לחם ישראל ובבלעם את הלחם יאבו לבלע גם נחלת ישראל משרש ועד ענף ; יחזיקו בכנף שמלתך בעודך נצב חזק על מקומך , ובמוט רגלך ימיטו עליך און · וכאשר לא ישלמו אש וקש יחד , ככה לא יגורו אנשים כאלה עם בני יעקב · אתה תסך יין על מזבח אהבה לרצונך ובסור יינך מעליהם , ישפכו עליך כמים עברה · ועתה בני ! מה לך כי תרדוף אחר שואה וסער ותנום מסתרה נאמנה · הדבק באחיך , ואל תטוש את בני עמך , אז ינעם גם לי גם לך חבל · ולמה הסת בך חמת זקני העיר , ותנוע על אויביך ? הזקנים ימררו את חיי , ויפלחו כחץ את לבי האנוש , ביסרם נפשי על חטאת נפשך · ידעתי כי בן מקשיב אתה ותמהר כצבי לעזוב את דרכיך התועים .

מאז קמתי על רגלי , אב יקר ! דבקה נפשי בך , שמחתך היא שמחת לבי ותוגתך תוגת נפשי · ומאז פקחתי עיני , כלתה נפשי לראות תפארת בני עמי , כי לא יהיו עוד לשמצה ולחרפה בקמיהם · והנה כיום בתומתי הלכתי להוכיח צדקת בני עמי , וזאת היתה לך לדאבון נפש · ועתה תעה לבבי , ונפשי תתגר בי מדון , איזה מתשוקתה תכנע ? אם לסיר מאמרי פיך אשר עון הוא בעיני , גם לחשוב כזה בלבבי , או לתת את בני עמי לשוט לשון , ומנוחת לבי לשלל · וזאת אשר יזם לבי לנסות דבר אליך , ואתה בעצתך תנחני ותרגיע את לבי · הן הובשת את עצתי , ותאמר : כי בחרתי בדברי עמל ואון בצאתי להליץ אשמת זרים אשר טפלו על בני ישראל , ולנקות בת עמי מעון תקרא עון ; לבי יאמר לי , כי עצתך להנזר מן העמים אשר אנחנו יושבים בתוכם , לא נאמנה היא בעיני · הן גם בשבת ישראל בטח בדד בארצו , תהלתם בעמים היתה תפארתם , ועתה בהתערבם בין העמים , ובארצות הגוים התבוללו , ובני ישראל יתנו בעפר פיהם , אלה באהבתם ינידו לנו ראש , ויאמרו : גפן בוקק ישראל אשר אין בו גם אשכול אחד למאכל , ואלה במשטמתם יאמרו , כי ישראל סלון ממאיר הוא לארץ , וכקוצים כסוחים אשר באש יצתו , ובני ישראל יגדילו את המדורה בסורם מהם , וירבו העצים בדומיתם · ולו לעצתי ישמעו ,

אז

אז יראו לקרב להם, ולכבות את התבערה במועצות ודעת, ולקנות לבם באמרי פיהם ׃

עד מתי תסתולל במזמתך, ותאמן בשוא נתעה, כי בדברי צדק ומשפט אשר בפיך, תטה לב אויביך להשלים אתך! הלא גם צדקת ישראל כבגד עדים בעיניהם, אף תביא קנאה בלבבם ותסת חמה תחת אהבה; וחכמת ישראל למכשול ולפוקה היא לנו, כי יאמרו גאה גאה העם הזה, ולהשתרר על ארץ לא להם חפצם ׃ ואם המה לשואה יבקשו נפשנו, ועון יחפשו למצוא, מה תסכן לנו אם תרבה בורית, והעון הלא נכתם בבשרנו? תואנה יבקשו וימצאו, ואין עצה ואין תבונה לישראל, רק להתחבא במחשך, ולבזות את מנדיהם בלבבם, או להיות כחרש אשר לא ישמע וכאיש אשר אין בפיו תוכחות, ולתת את פניו לרוק, ולהיו למורטים. ראה נא, זה הכהן השותה כמים עולה, יאמר כי בפסח תשתה דמי אחיו, ויאטם אזנו לכל אות ומופת כי שקר העלילה הזאת ׃ ועתה התמצא ירך לקנות לב אנשים כאלה?

צדקו אמרי פי החכם — ענהו יוסף — כי האיש אשר קצרה רוחו לשאת עמל ותלאה, למען יקח שכם בארץ, גם לחמו אשר יאכל להם העצבים הוא ׃ ומה היה לבני עמי כי מפחד אויב יטמנו ידיהם בצלחת, ויחתו להרים ראש, ומפני מגורת משטמת הרת, ישבו ספונים בבתיהם, ולא יבליגו על פחדם, לקום באמרי פיהם עלי מתקוממיהם, להוכיחם כי כזב בפיהם, ולהשיב חרפה לחורפיהם! ואני לא כן עמדי, הן ה׳ חנן אותי במדעים, ויתן לי לשון למודים — אשר יום יום בשבתי במסבת הנוצרים ישלם חקו ויעשר חילו — אנכי לא אנוח ולא אשקוט עד אשר אשיב חרפת מחרפינו אל חיקם, ובארי אתנשא נגד שוטנינו אשר כשבלולים הם בעיני ׃

דמי נעוריך ירתחו בך כסיר מצולה — ענהו הזקן — אך בחזיונך נצבת פה כגבור, וקשת גבורים בימינך להפיל חללי אויביך, לו כמוני זקנת, ודמיך ידומו משאונם, אז לא חזית עוד מהתלותיך, וכמני חזית נכחות, מהרת להפיל קשתך ולשבת דומם בחדר ׃

אבל אבי! למה אזקן בטרם בא יום, ואם נער אנכי, וכחצים ביד גבור כן בני הנעורים לפני, למה לא אלחם במנאצינו ׃ ופן ארים נסי להתנוסס עליהם, אז תהיה לי ולעמי לתהלה ׃ ואם אזקן, ובני

אשפתי

אשפתי יורקו, ומי יודע? אולי כמוך אבקש אז מנוח, ואלעג להרפה· כן הדבר, כי זאת היא חטאת בית יעקב· איש איש ישים עָלו על צואר רעהו, ולא יתבונן על עמדתו ושנות חייו· הזקנים יתאוו כי כל העם יָכופו כאגמון ראשם, והנערים יבקשו, כי גם הזקנים כמהם ירימו ראש, וירוצו כגבור ארח· החכם יקצוף: למה יתרפו דלי העם מחכמה, ויחפוץ כי כלם יהיו חכמים, כלם נבונים, כלם יודעים הליכות שמים וארץ; והסכל בסכלותו יסכל גם עצת החכם, ויאמר: אך טוב לישראל, לאצילי הערה ולדלת העם יחד לשבת בחשך, ולהטמן בעפר מפני אור הדעת· גם ראשי העדה, קריאי מועד, בשבט נוגש ובמקל חובלים ינגושו את כל העם לצאת אחריהם בעקבותם· וינעילו את מִנעלם ברגליהם, אף כי צר להם הדרך והנעל, ויחבלו את בשרם במהלכם· והאיש אשר יעוז לחלוץ את המנעל, ולא ילך בעקבותיו ברחב לא מוצק לו, אם אזלת יד הנוגשים לאכפו לשוב מדרכיו, ירוקו בפניו ויאמרו אליו, כי הוא בית חלוץ הנעל· והיה במשול בעם הזקנים, אז יאנחו הנערים, וישחו מעצר רעה ויגון· ואם נערים ימשלו בו, אז יֻמכו הזקנים וימקו תחת עולם הכבד לשאתו: כה יפקד ויצוה העם הזה איש על רעהו, והיו לשרים ולעבדים יחד· האחד ימד את השני בכפו ויעציבהו למעצבה באצבעותיו, ויבקש כי כל העם יהיו לבשר אחד· ומי לא ידע בכל אלה, כי אשר העם הוא, רק אם ימצא כל בו, ולא יחסר המזג, זקנים עם נערים, חכמים וסכלים, סוחרים ועושי במלאכה ולא יבינו כי אם כל העם ישוו יחד כאיש אחד, אז כל המון העם — מלבד איש אחד — למותר יחשבו בארץ·

וגם זה חטאת מוציאי דבה על נפשי — הוסיף יוסף לדבר בקצף — הנושכים בשניהם עד שפך דם, ויאמרו כי יראת ה׳ היא מעוזם· יקדישו את שם ה׳ בהללם את שם רעיהם· ואם זכרי מְנוֹאָץ יאמרו, כי יכבד זכר אלוהַ, ידעתי כי יש בהם אנשים, אשר לא מרוע לב יכוני בשוט לשונם, אבל חטאת יהודה חרותה על לוח לבם, כי יחפצו כי אהיה כמהם, ואשוה להם· ואני מה, האם נמכרתי למו ממכרת עבד, כי ישׂרו עלי בלשונם? ומי הוא אשר בידו ספר המקנה כי קנה לי לעבד, ורצע את אזני במרצע לעבדו לעולם, להכנע מפניו ולשמור את פקודיו? ואם מחשבותי לא מחשבות החרש והמסגר,

ועצתי

ועצתי לא עצת חוטבי עצים ושואבי מים, למה תהיה דרכיהם דרכי? הן אלה שתו את האולת סתרם, מי יתן כי תסך עלימו באברתה ויצלחו כי שמחתם שמחת לבי, ואני אשר האולת הוא גֹּעַל נפשי, ולנוגה החכמה אלך, איך אצא בעקבותם ורגלי לא תנוף? ואם זה יְאֻשַּׁר כהקיפו בכפו את השכוי שבעתים סביב ראשו, ויקל מעליו כבד עונו, בנערו את כנף בגדו לאור הירח כי יהל, או על חוף הנחל, כי גליו ישאו את חטאתיו, ישמח כל אחד במתנת חלקו, ולבי יגיל בגורלי· ידעתי כי רבים בין מלשני על פת לחם יפשעו, ובשפת שקר יכלכלו נפשם, או אולתם היא תפארתם אשר בה יתפארו, ואני אשר מסחרי הוא לחמי, וכסף תועפות לי, ומדעי יכהנו לי צבי תפארה, האסוג אחור מפני שוט לשונם, ואביא את צוארי בעול נמהרי לב לעבדם לכלכלם ולכבדם? הן זרוע עז לי לשבר מתלעות עַוָּל, אבל טוב לי לתעבם בלבי, ולא לבוא עמהם בריב, אשר גם נצחי יביא לי משנה קלון· אמנם אתה אבי, לא טוב תעשה כי בבוא הכהן הנה תבוא חדר בחדר להֵחָבא· קרב נא אליו, ובמדעיך הרבים בתורת ה׳, השב חרפתו אל חיקו· ואם תאבה אז אנכי בשפתי נאמנים אהיה לך לפה, וידעו כל הנוצרים, כי שוא הוא נסכי העלילה אשר בפיו· ואתה תהיה לברכה בין בני ארצנו החפצים באמת, ובקרב אחינו האומללים·

כירודי אש מפי יוסף התמלטו, בדברו הדברים האלה אל אביו, ולשונו התלקחה כאש מתלקחת· גם לב אביו הזקן נמס כדונג, וחמתו שככה· ואהבתו לבנו יחידו, וחמלתו אשר חמל עליו, בראותו כי יִטְרוֹף נפשו באפו, הפכו את לבו לשנוא את משנאיו, ולבזות את בוזיו· ויפת לבו לשעות אל דברי בנו, כי שונות דרכי העשירים וחכמי לבב, מדרכי דלי העם ופתאים· ואם סר בנו — אשר הוא גם עשיר גם חכם — כפשע, ממשעול זקני העם, אין פשע· וידבר תנחומים על לבו, להרגיע את רוחו, ולבו אל יִבֶךְ מחרפת מנאציו: ויאמר לו: נאמנים דבריך, ובבוא הכהן הנה לא אחדל להוכיחו בראיות נכחות, כי שוא ותפל היא העלילה הזאת, ואשיב את חרפתו אשר חרף את בני עמי אל חיקו, ואתה לך ושכב על מטתך, וה׳ יהיה בעזרך·

מלחמה בשלום

ימים מעטים עברו על יוסף בלי חמדה· פעם שמע דברי נרגן מפי זקני העדה, ופעם בוז וקלסה מתעלולי העם· אבל הוא בעז רוחו לא שעה להם, ויבזם בלבו· ויקרב המועד אשר הכהן והשר יעדו לבוא אליו· כל היום לא בא אֹכל לפיו מרב עמלו, ובערב כאשר כלה להתפלל תפלת הערב ניטעום מאומה, באו שני אלה לשוה עמדו כאשר דברו, וישבו לצלעו· הכהן לא עצר במלים, ויחל שנית לחרף את שם ישראל ולנבלם, שִׁבַּח וכִחֵש את אמרי פיו אשר הודה בראשונה, ויאמר: הן כה הגדתי מאז, כי כל לשון אשר תקום עם ישראל למשפט תרשע, כי עֻמדתם מלפנים ועד היום במסחר וקנין השכינה בקרבם ערמה תחבולה, ומזמת נוכלים· והנוצרים בצעדם במישור מלידה ועד הקבר לא נסו באלה, יתמהו לשמוע חכמת ישראל — אשר אולת היא לנבון דעת — ישימו יד על פיהם, וילאו להוכח עמהם, ויאמרו: אין חכם כיהודי· אמנם עיני צופות מישרים, ובנכליך לא תצודני, עיני רואות, כי חמת ה׳ שפוכה על העם הזה, גערת אלוה מלאו, ויום אידם לא יחלוף, כי בחרו ללכת ארחות עקלקלות, וחמס ידיהם בארץ יפלסון·

כקסם על שפתי אויבינו — ענהו יוסף — הוא המשפט הזה, ולא יבינו כי ימעלו במשפטם· אם יראו את ישראל ברע, יאמרו אלהים הדפם, ותחת המלה יוסיפו רוגז· עד מתי לא תשימו על לב כי הקסם הזה מקסם כזב הוא, הסירו נא שבט הנוגש מגֵו ישראל, ותראו כי גם ה׳ ישא פניו אליו ויחוננו· ובמשפטכם הלא תוציאו משפט מְעֻקָל לאמור: כל מוכה נגש ונענה, זעום ה׳ הוא, וכל מַכה נוגש ומענֶה ציר נאמן הוא לאלהיו· ואם יקום איש על רעהו ורצחו נפש, למה לא תְכֻפַּר לארץ כי אם בדם שופכו, הלא הרוצח מלא את דבר ה׳, והנרצח מת בעונו? ומי בין יושבי ארץ אשר לא יאמר, כי רצח עשק וגזל משפט מות הוא· וגם לדכא את עם ישראל חטאת מרי הוא· ועתה קראו נא שלום בארץ, ודרשו את שלום אחיכם הגרים עמכם בשלוה, אז גם ה׳ יענה את שלום יושביה, ובני ישראל ישליו עמכם יחד·

אבל הגד נא לי, במה יחטא בן עמי הנוגש את העברי אם כגמול יד תורתו יעשה לו· לא אוכיחך ואערכה לעיניך פקודת תורת משה

אשר פקדה להכרית כל נשמה מאת שבעה העמים אשר גרו בארץ כנען, פן מרב תועבותם קצפה עליהם ; אמנם התלמודים הוסיפו, כי לא ינתן מושב אחוזה לגר הגר בארץ כנען, אם לא ישליך מעליו גלולי אבותיו, אף כי רוחו הומה אחריהם, על ברכיהם גדל, ובחיקם הלפו לו נעוריו, לא פנו בני ישראל פניהם אליו, ולא נתנו לו להסתפח בנחלתם אם נפשו דבקה בדת אבותיו · ומה מנו נהלוך אם נשמור חוקות תורתכם ונאמר : בוזו נחלת אבותיכם, ואמרו לרתם הבל היא אז טוב הארץ תאכלו, וכאחים תחלקו נחלה עמנו, ואם תמאנו לבוא בברית הדת עמנו, לכו באשר תלכו, או שבו אתנו כגרים הנודדים ממקומם, אבל אל תגעו בנחלתנו · ובעיני חטאת היא לאדם, אם יעוז לבקש דבר מרעהו, אשר רעהו לא השיג ממנו, אם היתה נפשו תחת נפש המְבַקֵּשׁ, וכמשפט אשר עשיתם עמנו, לו ישבנו בארץ ממשלתכם, כמשפט הזה תדרשו מידינו כיום הזה · כן הדבר כי מושלי הארץ גזרו אמר אשר הדת לא תתערב במשפטי הארץ, ורוח אחרת היתה אתם להפריד בין דת ה׳ לחֻקי תבל, אבל אנכי הכהונה תכתירני, דתי היא ארצי וארצי היא דתי, לכן קצפתי על עמך הפוסחים על בדים שונים, כי ברוח דת זרה נאהזו בארץ לא להם ·

בריך כהן! מתים יחרישו — ענהו יוסף — כי לא תתבונן על העתים השונות, וזאת היתה לך כי עִקַּשְׁתָּ את הישרה · הן לפי מחשבות עובדי האלילים לפנים, לא היתה עבודתם חרושה על לב גבר, בלתי על תבל הארץ, על פלך זה שלט אליל זה, ועל פלך השני אליל אחר, וכן על כל נוף ועיר, והרבו עצבותם כמספר הערים אשר גרו בהן · ואם בא איש מצרי או פלשתי בארץ צור ועבד את אלילי צור, נקי היה מעון ; כי אלילי ארצו לא הרחיבו ממשלתם עד ארץ צור, והנצמד לבעל פעור בארץ מואב, עבד את דגון בארץ פלשתים בְּאָרְחוֹ ליושביה, ולא נחשב לו לעון כי כן היה משפט כל ארץ וארץ · לכן אם באו גרים עובדי אלילים, בארץ יהודה לְהֵאָחֵז בה, ויושביה פקדו עליו להשליך את אלילי ארצו ולהדבק בֵאלהי ישראל, לא הציקו אֵת רוחו בזה, יען כי כן הרגילו הוריו מנעוריו, אשר אליל ארצו לא ימשול בארץ יהודה, ויושביה שם כגר כאזרח, יכרעו ויפולו לפני אלהי עולם ; אמנם בימינו אלה, השכילו כל העמים ללכת בעקבות תורת משה איש

האלהים

האלהים, כי תורת כל דת תשכון בלב מכיריה, ואם יבוא איש עברי לגור באיים רחוקים, גם שם תורתו תשיחנו ותנחנו · ואם יסור מדרכה יחטא בנפשו, כי חלל את קדושתה · וכה גם משפט הנוצרי, אם יבוא בארץ סינים גם שם תורתו תְּלַוֶּנוּ, וההולך אחרי אלילי הארץ ישא עונו · לכן האיש אשר יָצֵר ויציק לרעהו — לעזוב דת הוריו, ולבוא בברית דתו, הוא יציק את רוח האומלל הזה, ויצונו לחטוא לה' ולנפשו · וה' לא יסלח לו, עד אשר ישוב וינחם על רעתו, לחשוב את כל גבר כבני ארצו ·

אבל מה לַמֵּץ הזה ולדת אחרת? הרחיב עליו הכהן פיו · טוב לגבר להרחיב גבולי דת הוריו גם אם יַשֵּׁם גבול דת אחרת · ואם מצור ומצוק הוא לכם, הלא היא חדות לב למוניכם, לראות את דתם פורחת כתאנה בארץ, ואזרחי הארץ יחסיון בצלליה בלי שטן ופגע ·

גם הפעם מהרת להרוץ משפט שוא · מלבד כי חוב הוא לכל אדם ללכת אחרי קול המושל המתהלך בקרב הארץ, להַפְלֵה בין חוקי הדת ובין משפטי ארץ, אבל גם לדבריך משנה שגגה שגית · ראשונה כי כל דת תפקוד על כל הדבקים בה, לבלי לצרור איש את עמיתו גם אם בן דת אחרת הוא · והמֵּץ הזה יחטא, לא לבד נגד האיש הצרור אבל גם לדתו · והשנית, כי גם אלהים יחפוץ אשר דתות שונות תפרחנה בארץ, למען תקום כל דת על תלה; כי חוק הוא בארץ אשר כחות הפוכים יחזיקו את הנִצָּב בתוך במישור · והעולה על רוחך כי יש און ועָצמה גם בדת אחת לנהל בזרועה את כל יושביה, מקצה השמים ועד קצה השמים, שוא הוא; כי מהר ידעך נר הדת ויכבה · ודתות השונות אשר בארץ תעלה האחת את נר השניה, להאיר את עיני מכיריהן · שא נא עיניך מסביב, וציצי השדה יאלפוך, גם עשבות הרים יחכמון לדעת, כי נאמנים דברי · הן כל ברא ה' למען האדם, וה' צוה כי גם צמחי השדה לא ישוו יחד, יען כי האדם המרכב מחלקים שונים · היש תקוץ נפשו לראות את כל רחבי ארץ כחלקה אחת, אשר רק ירק יציצו בה, וכילל ישימון יעציבהו · לכן שם חליפות בתבל, והחליפה היא אשר תשעשע נפשו, ופני היצורים השונים יוסיפו לו משנה גיל · ככה הוא גם רעיון הדת, מהר היה למשא כבד לעיפה לבני אדם, אם צורה אחת כוננוה, ממזרח שמש ועד מבואו, ובחליפה לבד תתכונן ·

אף כי כל אחד יאמר: אמי היא מולדת בית ה׳, ואחרות מולדת חוץ הנה, אין פשע׳ ישעשע כל איש בחיק הורתו, ושלות לבו ימצא׳ והאנשים האלה אשר מזמות יחמוסו, איך לבלוע כל יושבי הארץ בחיק דת אחת, עיניהם טחו מראות את האחרית׳ כי יבוא יום אשר ימאסו בה כל מכיריה: למה תעיקם כעול ברזל, ומעט מעט ישלחוה מעל פניהם׳

אבל הידעת מתחכם, ענהו הכהן, כי גם בלעדי החליפה אשר עליה תתענג עין רואי, יקום חיל הדת, ובחבלי אהבה תמשוך ותאסור אליה, לבות בני אדם, כי יחבקוה ויסלסלוה, ולא יבגדו בה כל הימים אשר הם חיים על פני האדמה׳ הן אם יקרה לאדם אסון ופגע, או חלי ומדוה ירבקנו, במי יבטח לבו, כי יחלצהו וירפאהו, הלא ה׳ לבד אשר פרש חסדו גם על הציר גנות, ועל רמש זוחל בעפר, בו יבטח לבו, כי יהיה עוזו ומנוסו, ודתו היא מבטחו׳ ואם רבים יקומו עליו לדכאו, וברגל גאוה ירמסוהו כתולעת נבזה, למי יקרא לישע? איפה ינום לעזרה? הלא לה׳ אשר לו עוז עם גבורה, בו תתמך ימינו, ועל אויביו יתגבר, ודתו היא מגדל עוז לפניו׳ וגם אם שחה לעפר נפשו, ויד אויב תפצפצנו, דת אלהיו תנחמנו מיגונו ותבטחהו, כי ה׳ ישלח עזרו מקדש לפדותו מיד עריץ, יקום ויתעודד; או תשיב נפשו: כי הוא ישיב נקם לצריו, ויביאם במשפט בבוא אחריתם׳ ועתה איפה הלך לבך להשוב, כי לולא החליפה אז תעבוה בני אדם, והשליכו את אבן ספיר הזאת כאבן חָצות ומעמסה, אשר כל עומסיה שרוט ישרטו!

ומרוע לא התבוננת בחפזך, כהן נכבד! להבדיל בין דת לאמונה׳ כל מבין יבין כי הדת היא רק מעטה ומכסה לאמונה, למען לא תקפא מְקור הדעת, או לשֵׁכָר למען לא תשטפינה תאוות גבר בימי נעוריו, בעת אשר התבונה תדיחנו בחלק שפתיה לאמור: אני ואפסי עוד; או בימי שלוה, בעת אשר תָאותו תדליקנו, ותפתנו לאמור: לכה אחרי ותשלם; ולמען לא יתן האדם חילו לשתי בנות אלה בימי נעוריו, ולתת כחש גם באמונה, תבוא הדת ותַצֵב דלתים ובריח סביב האמונה, כי לא יבוא צר ואויב בקרבה, ותשפוך סוללה סביבה לגרש את אויביה הצרים עליה׳ ועתה אם יקרה האמונה לגבר ביום שמחת לבו וביום עצב, כי לא יְיָאֵש מתקוה, אבל מי יגן בעד הדת שומרת פתחי האמונה אשר כלהט חרב המתהפכת תגרש מפניה כל מחריב ומהרס?

ומי

ומי ימציא לה חן בעיני רואיה כי לא יבזוה בלב ? הלא החליפה לבר
תסך לדת, ותטיב את פניה, בשַׁנותה את מראיה בעיני בני אדם ·
וכל אחד יאמר : אמי היא בת אלהים חי, ורעותיה שחורות כאהלי קדר,
ואם לא שנתה את פניה, ותכנית אחת היתה לה בעיני כל בני אדם,
אז לסחי ומאוס היתה בארץ ·

ובטרם כלה את דבריו, והנה קול צוחה נשמע באולם הבית,
קול נערה מתיפחה בין זרועות מחבקה · ויאחז יוסף את הנר בידו,
והנוצרים חשו ללכת עמדו, לראות בשלמי הוא הרעש הזה ? ולבושתם
ראו כי חרש ברזל תופש בזרועו את אחות יוסף, וכסוס מְיֻזָּן השתולל ·
ויען כי רפה כח העלמה לעמוד על נפשה ולהֵחָלֵץ ממנו באונה, דברה
אליו מראש תחנונים כי יעזבנה; אבל דבריה היו כשמן על אש מתלקחת;
ובראותה כי אין מושיע לה, נתנה עליו בקולה, ותקרא לעזרה · פני
יוסף רעמו בזעמו, ויקח מטה בידו, ויכה את החרש מכה בלי חמלה,
הלמהו פצעהו וימרוט את שערות ראשו · גם צוה לאסרו בזקים ולהשליכהו
במרתף המלא חביות ריקות; ולעת מחר יגישנו אל המשפט · ובשובם
לשולחנם, ראו כי חמת יוסף עוד לא שככה, והוא מתאמץ להסתיר
קצפו מעין רואיו · ויאמר השר אל יוסף, אם רע בעיניך דבר הבליעל
הזה, גם בעיני ירע מאוד · אבל לוּ לעצתי תשמע, יעצתי לגרש את
הבליעל מביתך, ותעיד בו כי אם יעבור שנית מפתן ביתך, אז את
שניו תשבר ועצמותיו תְּגָרֵם, כי חרפה היא לאיש נכבד לבוא בריב
עם איש נפתל, בדבר מריבת זמה ותועבה ·

ובבוא החרש ברזל בבית הסהר, לא יכל לנוח מחמת רוחו ·
וימדד בצעדיו את צלעות המרתף, ויחפש את כל פִּנּוֹתיו ומצפוניו ·
פתאם ישב על אחד מכלים הריקים אשר בו, ויאמר אל לבו : הן השופטים
לא יגזרוני לגזרים, וחטא משפט מות אין בי, ולמה ארגז ? יכלאוני
בכלא ימים במספר ויקראו דרור לנפשי, ולמה אתעצב ? וגם בשבטים
לא יסרוני, כי שכור הייתי; אך על העברים חרה אפי, המה הרבו
למכור לי יין לשֵׁכָר, ויפרשו רשת ללכדני, עתה כאשר נלכדתי, יפקדו
עלי עונם · הוי מצה עברי, עם לא ידע בשת ! — ויתנכל לכרה פה
בור, ולכסהו באחת מן החביות הריקות אשר מלאו את המרתף, למען

תמצא

תמצא ירו ביום מחר בצאתו מבית האסורים להטמין שם נפל או חלל
מת, ולנקום נקמת חרפתו מבית אביעזר ·

יוסף לא מרה את פי השר, ויצו לגרש את החרש ברזל מן המרתף,
ולא ידע מה שנעשה בקרבו · גם אביעזר שב מבית ה׳ ומלמודו — כי
כבר עברה אשמורה הראשונה מן הלילה — וישמע את אשר עבר
על בתו, וילך לראות את שלומה ויבהל, כי בשרה אחזה פלצות · וידבר
נהומים על לבה, אך שוא היה כל עמלו, כי קצפה וחרפתה אטמו את
אזנה משמוע דברי נחם · ויפקד עליה ללכת ולשכב, בצפיתו כי משכבה
ישא את יגונה · וילך מאתה ויקרב אל השולחן ויאמר: ידעתי אף כי
לא שמעתי, כי הטאת עמי ישראל גליתם, ובני יסיר מעליהם כל דבה,
ואני קרבתי הנה להגיד לכם: כי עיני גבר שקופות לראות אולת רעהו,
וסלף אחיו יביט כקורת ארזי לבנון אשר תחתיה יכרעו גם עשרים איש
בְּשְׂאֵתָהּ, — אף כי קל הוא ממוץ הנדף ברוח, אבל עיני אדם כבדות
ל־אות און בנפשו, גם אם ישח לעפר נפשו מכבד משאו, יעצם עיניו
מראותו, וכאבק ועפר יהיו לפניו אשר ינערם בכפו · הן מלאתם פיכם
תיכחה ונאצה על בני עמי אשר תעו מדרך השכל, ויבחרו ללכת ארחות
עקלקלות בעיניכם, אף כי לא ירעו ולא ישחיתו במהלכם, ואתם תמאנו
להקיא מזמות שוא ותפל אשר בלעתם בימי נעוריכם, ותרעו ותשחיתו
בלי המלה את מצב בני ישראל בין העם אשר יגורו בתוכם · הלילה
לי להיות כמוכם, לראות חטאת איש עברי אחד ברבבות אלפי ישראל,
וצדקות רבבות אלפי ישראל לא תזכרו · ואני חלילה לי להרשיעכם
במעללי החרש ברזל, אף כי אם היה לפני, אז כתותי במקלי את
עצמותיו, ודשתי את בשרו כהדוש מתבן במו מדמנה, אבל לא אביט
עונו בכם, וכישרים וכתמימים אתם בעיני · ורק אחת אגיד לכם, כי
לבי שמח על אשר פתח בני מוסרות החרש ברזל, וישלחהו חפשי לנפשו ·
כי אם לן פה בלילה, מי תקע לנו כף, כי בטרם בקר לא העברתם
קול בעיר, אשר לזבחו על חג הפסח משכנו אותו החדרה; הן אזני שמעה
אשר עוד תאמינו ברע, כי העברים שואפים לדמי נוצרי לחוג בהם
את חג הפסח, ותטרפו באפכם נפשות מישראל, אשר כפיהם לא נגאלו
בדם, ובפיהם פיגול לא בא · הה! תחתי ארגז בזכרי זאת · והרעותם
לעשות, כי פרשתם מכסה שחור על פני בני עמי בעלילות שוא וכזב,

ואת

ואת פינו מלאתם עפר ותגרסו בחצץ שִׁנֵּינוּ, למען תאלם לשוננו מהשיבכם דבר · תשפטו ותרשיעו במחשך ואת פינו לא תשאלו, פן ימצא משיב דבר אמת בתוכנו? הזה משפט צדק? חמס אזעק, ובשרי ימס מכעס · עד מתי תחזקו בתרמית ולא תרפו! עד מתי תתנו בשר עמי למרמס כטיט חוצות, ותתברכו בלבבכם כי צדק ואמונה דגלכם! גם תוסיפו עון על עונכם, כי ברב אונים ועצמה תסגרו עיניכם מהביט את האמת הזורחת כשמש בצהרים, ותורכם כי רק מזמות שוא ואותות בַּדים הנחילו לכם בני הדור אשר כבר חלפו · ואם בחפץ לבכם לבד תשפטו, וצדקת ישראל תשקצו כשכים וקוץ מונד, מי הקשה אליכם וישלם? טוב לי ולכל בני עמי לכוף כאגמון ראש, ולתת את צוארינו תחת רגלי הרומס, עד כי יֵרֶא ה׳ בְּעָנְיֵנוּ ויפקח את עיניכם —·

השר שמע את דבריו, ויבואו כמים בקרבו; אך לב הכהן דלק כדלקת מיין, ולא עָצַר ברוחו, ויאמר אליו: ומי יוכיח בנו כי שקר נָחלו אותנו אבותינו? האם בדבר שפתים לבד, אוֹ במארה ונאצה תוכיח? מי הוא אשר יעיד בנו, כי השופטים אשר הוקיעו נגד השמש, נפשות ישראל, יען כי נתפשו בשחטם את עוללי הנוצרים על חג הפסח, כלם עִוְּתוּ משפט, וַיַּלִּיזוּ את האמת מעיניהם, ואתה ואחיך הם הצדיקים!

ויענהו הזקן, עד מתי תשוב על קיאך לאמור: כי נחלת אבותיך היא העלילה הזאת, והיא רק דבת מעט כמתי עמך מולדת משטמת שנות ימי קדם היא, ומאז ועד היום קמו מכם אצילי הארץ ונסיכיה, ורבים מחכמי לב השומרים ארחות יושר, והגידו כחשם על פניהם · אך מתי העם לא שמעו בקולם, כי כן רוח העם הזה, פחז כמים לרדוף אחרי מצה ומריבה, והבלי שוא הוא להמו · וגם התלמוד אשר אמר הוששין לקלא דלא פסיק, פן אמת בקרבו, התנה: והני מילי דליכא אויבים, אבל אי איכא אויבים, אויבים הוא דאפקוהו לקלא, ועתה היש משטמה עזה, ממשטמת קָמֵי היהודים? אש לא נֻפָּח בערה בלבבם, וחרב נוקמת נקם קנאתם, מְצֻמֶּדֶת תמיד על יְרֵכָם · וגם שאלתך: מי ישים לאל משפט השופטים אשר שפטו משפט מות לרבים מבני ישראל, הלא דרשו וחקרו, ויגלו כי ידי העברים שפכו את הדם הזה; גם המה עותו משפט, בשומם מועקה במתני הלקוחים למות, ויתנו את בשרם במגרה ובמגזרות הברזל, ויענו את בשרם, עד כי תפשו בקבר פדיון נפשם,

ואת הייהם מהרו לתת כפר נפשם הנענה, לכן הודו על שקר, אמנם שמעו נא אמרות הכמינו ז״ל, ותוכח כי דָתנו נקיה היא מאשם, וגעל נפש הוא להולכים בארחותיה לזבוח עולל ויונק, כי דמו ירצה לה׳ ·

א) שמעו נא והבינו משפט אמת · בסנהדרין (ל״ט ע״ב) ובמגילה (י׳) אמ״ו רז״ל על הכתוב «בצאת לפני החלוץ ואמ״ו הודו לה׳ כי לעולם חסדו» למה לא נאמר הודו לה׳ כי ט ו ב כי לעולם חסדו ? [כמו בתהלים ק״ז ק״ח קל״ו, ד״ה א׳ ט״ז, ועוד במקומות שונים] יען כי דמי חללי גבר נִגָרו, לכן לא ט ו ב הוא, כי לא ישמח ה׳ גם במות אדם רשע. ואף כי אלה היו אויבינו אשר באו לרשת אחוזת נחלתנו, ויקומו לכחד שם ישראל, גם הרגו הרג לא מעט מהם, מֵאֵן ה׳ לאמור לפניו כ י ט ו ב אם יכריעום לטבח · ועתה איך יאמר ישראל בליל חג הפסח פעמים «הודו לה׳ כ י ט ו ב כי לעולם חסדו» בשבת על שולחנו, וקול דמי עלם נקי צועקים אליו מלחמו אשר יפרוס כעת ? האין זאת עון כבד מנשוא ? ואיך ידברו חז״ל תהפוכות, כי יפקדו עלינו להודות לה׳ כ י ט ו ב הוא, ומצות אשר בגללן נהרג איש ובלולות בדמו, מונחות על שולחנו ? איש אשר לא הרע אותנו, לא בקש רעת נפשנו, ולא פגע בנו מעודו !

ב) גם הפוסקים הורו לנו, כי לא נברך את האדם הלובש בגד מעור בהמה בברכת תבלה ותחדש, וכן לא יברך הלובש בגד זה ברכת שהחיינו, כי רחמי ה׳ על כל מעשיו הם, ולא יאבה ה׳ לברכו על מות יצירי כפיו, ולשמוח כי החיה את נפשותינו, עד העת אשר בא הקץ אל אחד מיצוריו (א״ח רכ״ג), ועתה אם כדברי הבל אשר בדיתם כן הוא, כי לא יחוג העברי את חג הפסח בלי דם אדם, וחלות מצות אשר יאכל בלולות הן בדם נוצרי, איך יברך

העברי

העברי בלילה הזה שהחיינו וקימנו והגיענו לזמןהזה, והוא יחוגגנו במות גבר? ואסור לנו לברך הברכה זו על מות בהמה, ואף על מות גבר!

ג) גם חז"ל פקדו על בני ישראל לטהר עצמו ברגל (ר"ה טז) ועתה הלא דם אדם מטמא, וגם דם בן דת אחרת מטמא (מסכת בכורים פ"ב משנה ז' ע"ש בתוס' י"ט) ועתה מה יועיל לעברי, ברחצו את בשרו במים לפני החג אם ילוש את לחמו בדם אדם ויאכלנו? ומה תסכן לו טהרתו מכל טומאה, אם לחמו אשר יאכל, לחם מגאל הוא?

ד) גם הפוסקים הרבו לחקור אם מותר לאינו יהודי ללוש ולאפות את המצות אם ישראל עומד על גבו, ויצוהו לעשותם לשם פסח (מגן אברהם ריש סי' ת"ס) רבים מהפוסקים הוכיחו מדברי הגמ', כי מצות כאלה מצות מצוה הנה, וכמצות הנאפות בידי ישראל יחשבו · ואלה האוסרים לא אסרו רק מטעם כי בענין לאפות וללוש לשם מצה, והלש והאופה אם אינו יהודי הוא, הלא לא יעשה לשם מצה · אבל אם אי אפשר בענין אחר, דעת אחת להם, כי מותר הוא, אשר האינו יהודי ילוש ויאפה, וישראל יעמוד על גבו · ועתה איך נוכל לסמוך על אינו יהודי — מי ישים הדם בתוך העיסה? ואיך יאמינו בו? הלא יראה את הדם ויגלה העון בקהל · — האין זאת עדות נאמנה כי שקר בפי מוציאי הדבה, כי יש מסורה בפינו לרוס את המצה בדם נוצרי ·

ה) גם חז"ל שמו למסד אל מצוותם וחקותם, כי כל בני ישראל בכל תפוצותיהם ישמרום בלי עמל וטרח ובלי משא ודאגה· וכאשר אמר ר' טרפון אין מדליקין נר שבת אלא בשמן זית בלבד, עמד ר' יוחנן בן נורי נגדו, ואמר "מה יעשו אנשי בבל שאין להם אלא שמן שומשמין, ומה יעשו

אנשי

«אנשי מדי שאין להם אלא שמן אגוזים , ומה יעשו אנשי
«אלכסנדריא שאין להם אלא שמן צנונות , ומה יעשו אנשי
קפוטקיא שאין להם לא כך ולא כך אלא נפט ? אלא אין
לך אלא מה שאמרו חכמים אין מדליקין (כגון פסולי שמנים
דמתניתין) ומדליקין בשמן דגים ובעטרן» ואף כי נקל הוא
לאדם להביא שמן ממקום למקום , לא חפצו לאסור מין
שמן אחד אשר יחסר לאחד מן המקומות אשר בני ישראל
יגורו בו · ואיך יפקדו עלינו להצריך דם נוצרי מה יעשו
איפא אלה הקהלות הגרים בארצות אשר לא יגור שם
נוצרי ? ובפרט בימי התלמוד אשר מרבית בני ישראל
גרו בארץ הקדם , ועקבות נוצרי לא נודעו שם ·

ז) גם המה ירו חסד ורחמים לאבן פנת הדת , וידאגו מאוד
כי שומרי מצותיה לא יוָקשו בהליכתם , ולא ירוצו לקראת
אסון בהקימם את מצותיה · וכאשר אמרו «וחי בהם ולא
שימות בהם» ושמרו את מוצא פי ה׳ על ידי נאמן ביתו
«כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום לא נפלאת היא
ממך ולא רחקה היא וגו׳ וכה הגידו רז״ל בפיהם , כי לא
יבקש ה׳ מידיהם דבר הנשגב מהם לעשות , ואף לחרף
נפשם למות · במדרש רבה במדבר כ״א אמרו , כי אלהים
צוה לעמו ישראל לשמור תורתו רק לפי כחם , ולא בקש
מידם דבר הכבד למו לעשות · ומונה וסופר שם , כי צוה
להם לקחת שמן זית זך אשר בו ארץ ישראל תתהלל , כי
היא ארץ זית שמן ודבש ,ולא חפץ להביא לפניו זנים מרקחים
מארץ מרחק · וכן ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה׳
אלהיך , ולקחת פרי עץ הדר וכפות תמרים , כלם פרי תבואת
ארצם המה , אשר בהם שדותיהם כרמיהם ויעריהם
יתברכו · ולא צוה להם לעבור ארצות ולבוא באיים רחוקים
להביא פרי לשבח את שמו הגדול · והמאמר הזה נשנה

בקצרה

בקצרה בסדר שמות פרשה ל״ד, כי לא יבקש ה׳ מעמו רק לפי כחם ובאמרם „אם יוספים אנחנו לשמוע את דבר ה׳ ומתנו, חדל מהם ולא חפץ כי יתאמצו לעמוד על נפשם ולשמוע את דברי קדשו · כן הגידו לנו חז״ל בתומת לבם: ועתה איך יפקדו על ישראל, לנוס אל בור לגנוב נפש אדם ולהיות עשוקים בדמו, אשר לא יְכֻפַּר לשופכו כי אם בנפשו? הלא תכבד עליו המצוה הזאת מעבור ארחות ימים, ותעיק עליו כהררי חול, עד כי תרוצץ את גלגלתו ותנפץ את עצמותיו · וגם אם במסתרים יהרוג, ובערמה יעשה עול, מלבד כי תועבת ה׳ היא כל עושה אלה ולא יצוו רז״ל לשמור מצוה בעקבה ובמרמה, אבל הלא ישים נפשו בכפו, כי שמים יגלו עונו, וארץ מתקוממה לו · וכאשר נודע בארץ, כי הארץ לא תכסה דם נקי ואלהים יריב ריב ההורג ·

ז) ויותר מזה תשמע, כי חז״ל צוו עלינו, כי לא נאכל חזרת בלי חרסת, יען כי מצוה הוא, חשו פן תהיה בו חשש סכנה, וה׳ הזהיר אותנו לבלי שום נפשנו בכפנו ולמלא את דבריו. (רא״ש ערבי פסחים כ״ה) וכן אמרו (פסחים ק״ט ע״ב) כי לא מתקני רבנן מלתא דיבוא לידי סכנה, ואיך יצוו להשים נפשו בכפו, לגנוב ולטבוח עולל נוצרי, ולמשוח בדמו את המצה? היש אסון נורא מזה? פן יתפש, ובנפשו ישלם את הגניבה אשר גנב ·

ח) גם במסכת סוכה ל״ב אמרו: כי לא נוכל לקחת כופרא (עץ רך) לכפות תמ־ים ולשמוח בו לפני ה׳ אלהינו בחג הסכות, כי דרכיה של תורת ה׳ דרכי נעם ובכופרא יש קוצים אשר ישרטו שרטת בידי אוחזיו, וה׳ לא יחפוץ גם לחבל יד בעת אשר נקיים מצותיו · ואיך יצוו לנו למפגיע, לזבוח נפש אדם אשר כל הורגו לא ינקה וחרב

נוקמת דם תאכלנו ? גם הוסיפו לאמור שם , כי לא נוכל לקחת הירדוף לענף עץ עבות , יען כי ידי מחזיקיו תדקרנה , ואין נעם בדרכיה , והתורה אמרה דרכיה דרכי נעם או כי אמרה «והאמת והשלום אהבו» ובהירדוף אין שלום · ולדעת רש״י שם , יען כי מות הוא לבהמה האכלתו , וה׳ לא יחפוץ להודות לו בדבר המביא מות גם לבהמה · ואיך יצוו לנו , לשמוח במות אדם ולהודות לה׳ בדמו בליל התקדש חג הפסח ? איה פה האמת והשלום אשר פקדה לנו התורה לאהוב ? הן המה צוו לנו גם לפרנס עניי עו״ג , ולכלכלם יחד עם עניי ישראל מפני דרכי שלום , גם לבקר את הוליהם ולקבור את מתיהם למען יהיה שלום בארץ (גטין ס״א) ופה ישפיל את האדם מבהמה בבקעה , וישראל ישמח בדמי נוצרי ? ודרך רוצח המוליך אל רפאים היקרא דרך נעם ? וביבמות פ״ז חדלו חז״ל ללמוד קל וחמר (ראש מדות התורה אשר בהן היא נדרשת) להכריע את האשה לחליצה , אם מת בנה אחרי מות בעלה , פן תנשא לאיש ובנה ימות אחר זה , ותזקק לחליצה , ויקום מזה מדון ומריבה בבית , ודרכי התורה דרכי נעם הם · כה חזק עליהם המסד הזה , ועתה איך יצוו למרר דרכיה , ולארוב אחרי דם נקי , אשר יקח נפש האורב ?

ט) גם כלל גדול מסרו לנו רז״ל «שלא יהא ממונו של אדם חביב עלינו מגופו» (ב״ק קי״ז סנהדרין ע״ד) ואין לנו אדם בתבל אשר כספו אסור לנו ודמו מותר · ועתה איך יפקדו עלינו לשפוך דם נוצרי , ולבלי לחוס גם על גופו , והמה אסרו לנו לגזול גם את כספו , כי לדעת רוב הפוסקים גם אבידת נוצרי אסורה , ובני ישראל מצווין להשיבו , וכן יורו כל מורי ישראל , וגזלו אסור לדברי כל הפוסקים ,

ואם יתירו את דמו, הלא ימרו המה את מוצא פיהם אשר כללו לנו בכלל זה!

י) ראו נא גם ראו, כי אבותינו בבואם לארץ כנען לא אכלו מצה בפסח הראשון, יען כי לא הקריבו את העומר, והתורה צותה «ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד הביאכם את עמר התנופה» והמצוה לאכול מצה רפויה לדחות את אסור חדש (קדושין ל״ז) ועתה איך יפקדו להרוג נפש, ולאכול מצה בלולה בדמו, אשר חטאת מות היא · היצוו להקים מצוה אחת רק בהרוס מצוה אח״ת הגדולה והחמורה ממנה?

יא) בתורת ה׳ כתיב «ודם חללים ישתה» (במדבר כ״ג) השתאו המבארים, כראשונים ואחרונים לשמוע מבטא כזה יוצא גם מפי בלעם בן בעור · מתי ישתה ישראל דם חללים? האם כעיר פרא ישראל יחשב, כי ילקק ככלב דם חלליו? וגם דם אסור לבני ישראל בכל מקומותם למושבותם? לכן תרגם אונקלוס «ונכסי עממיא יירת הטה את הוראת הכתוב לבאר, כי יבז את רכוש אויביו, ושערי מתקוממיו יירש · וכן פירשו האבן עזרא ובחיי, כי יקחו את המלקוח ואת כל חילם · והחזקוני השכיל לפרש, כי ודם חללים סובב והולך על הארי אשר זכר לפני זה באמרו «הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא», כארי אשר בעזוז מוראו, לא ישכב עד יאכל טרף, ודם חללים ישתה, כארי הזה יתנשא ישראל 1) · כה בארו המבארים

את

1) ולדעתי הוא מליצה כי הארץ תרוה דם חללים, וישראל אשר יירש נחלת אויביו, יזרעו תבואה בשדותיהם ויקצרו רב פרי, כי אלה השדות ירויון מדשן חללי אויב, ובדמם ישקו, וזה היא מליצת הכתוב ודם חללים ישתה, כי הדם אשר ישקה את האדמה, תוציא רב אכל·

ולרגלי מלאכתי, הנני להרחיק לזות שפתי משנאי תורת ה׳ אשר אמרו, כי הכתוב „כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה מות יומת„ (ויקרא כ״ז כ״ט)

יעיד

את דברי בלעם, למען לא ידבר כתועה, וחפשו ומצאו בו רוח אמת · ועתה קמו בין אויבינו תרבות אנשים, רעים מבלעם בן בעור, וחרפו את ישראל, כי ישתו דמי אנשים

יעיד בתורת ה׳, כי דם אדם עולה לפניו לרצון, וחזקו בזה דברי עדי חמס אשר הפיחו לפנים, כי העברים זבחו אנשים לה׳ · והנה רבים ממבארי התורה קמו לקראתם · ולדעתי נאמנים דברי רז״ל על הכתוב הזה גם לפי פשט הענין · והמה אמרו כי הכתוב מיירי ביוצא ליהרג, ואמר השני ערכו עלי לא אמר כלום, כי מות יומת ואין בו ערך כלל לכן לא יפדה · אמנם להבין את סדר הכתובים וחשוקיהם, והרוח אשר בקרבם? ומה ענין חייבי מיתות פה בפרשה? אם תתבונן על רוח הפרשה אז תראה ותוכח, כי דברי רז״ל גם במקום הזה הם כתפוחי זהב במשכיות כסף · הנה מה הוא הדבר אשר הקדישו ערכם לה׳? ידוע תדע, כי המה בחפצם למשוך עליהם חסדי ה׳, או להחלץ מתלאה, פדו את נפשם בכסף בתתם ערכם לה׳, והכסף היה קדש, וה׳ החיש עזרו מקדש · וכאשר יאמר הכתוב „אח לא פדה יפדה איש לא יתן לאלהים כפרו„ (תהלים מ״ט ח׳ ע״ש) וכן אם חפצו כי לא תאנה רעה, קטב או שדפון, לעדרם או לשדותיהם, הקדישום לה׳, ועל אלהי ישראל נסמכו, כי ינצלו מכל פגע ואסון · וזה הוא הערך אשר קצבה פה התורה לזכרים ולנקבות כפי מספר שנותם, ובזה יבטחו כי לא יקרב כל נגע בבשרם · ואם יעריך בהמה אשר יקריבו ממנה קרבן לה׳, אז לא יחליפנו ולא ימירנו כי קדש הוא לה׳ · ורק בהמה טמאה, בית ושדה יגאלו כפי ערכם · הן אלה המה דיני הערכין, אשר יבקש האדם לשלם ערך הדבר להפדה מצרה אשר יפחד פן תבוא עליו · ומוסיף לאמור ״אך כל חרם אשר יחרים איש לה׳ מכל אשר לו מאדם ובהמה ומשדה אחוזתו לא ימכר ולא יגאל, כל חרם קדש הוא לה׳„ (ויקרא כ״ט) וחרם הוא אם יראה איש כי כבר כלתה אליו הרעה, מאת הפגע האורב עליו לפגעו בו, ויחרים את הדבר, למען ישוב אף ה׳ ממנו, ויחמול עליו, החרם הזה חמור הוא מן הערך, ולא ימכר ולא יגאל, כי קדש קדשים יהיה לה׳ · ועל זה בא הכתוב „אך כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה מות יומת„ אם האדם בן מות הוא, ויבוא רעהו להחרימו לה׳ למען ינצל מעונש מות, לא יפדה, כי מות יומת · ומשפט מותו לא ישוב ממנו · והטיבו רז״ל לפרש את הכתוב דמיירי ביוצא ליהרג ואמר אחד ערכו עלי לא אמר כלום, כי מה יועיל לו הערך אם נחרץ עליו משפט מות? ומ״ש הרמב״ן והמבאר, כי יש מרז״ל החולקין על זה, ואומרים כי הכתוב מלמד אותנו, לבלי קחת כפר מחייבי מיתות ב״ד ולפוטרו ממיתה ע״ש: באמת לא יחלקו יחד, כי הכל ממקור אחד ילכו, אחרי כי החרם לא יועיל

לפדותו

אנשים השלמים עמהם, ולא ייראו את ה׳ אשר הפך קללת בלעם לברכה, ורבים מנעוי לב יאמינו בהם · הוי תהפוכות הדורות!

כן הדבר — הוסיף אביעזר — כי נקטה נפשי בי, להעיד על שוא ונפתל כעלילה זו, כי שקר בפיה · גם זכרה יעיר בי חמתי, ויקח את לבי, עד כי תקצר נפשי בהגיגי · וזה הניעני להביא הנה דברי רבים וגדולים, אשר הרבו להוכיח כי רמיה ומשטמה בפי עלילה זו · וכל אשר עינים לו, ידרוש משם ויבין דבר אמת וצדק ·

דבריו מצאו חן בעיני השומעים, גם הכהן אשר נתעה בשוא להאמין כי אמת היא, התחפש ויאמר לאביעזר: מה נמלצו לחכי אמרותיך, עתה נוכחתי כי רק הבל והוללות נתלו אותנו הפתאים האלה · כה דבר בפיו, אבל בלבבו חשב תוך ומרמה · ובשובם לביתם צהלו פני השר, אשר חפץ בצדקת ישראל, אבל הכהן לא בוש לאמור: כי כל דבריו רק דבר שפתים המה, ימים יבואו ויגידו כי מרמה בפיו, הלא אזני שמעה אז מאחרי הדלת עצת הזקנים בבואנו בראשונה ובשניה בבית אביעזר, ומי יכחש בי? הן דת ישראל נדמתה בעכס, אשר עורו זהב מצהב, וקרבו מות ורעל, ואם אביעזר ידע לחפאות עליה מעיל צדק, אנכי אפשיטנו מעליה, ותביט מערומיה, כי כצפעוני תפריש ·

לפדותו ממות, לכן גם ערכו אשר יאמר עליו רעהו וכפרו לאו כלום הוא ·

ולכן מזכיר הכתוב אח״ז דיני מעשר, אף כי דבר המנוי הוא, והברכה לא תשלוט, רק על דבר הסמוי מן העין, לא יתחמץ לבו, כי קדש הוא לה׳, וזה יצילנו מאסון ומפגע רעה, ותבוא ברכה בעדרו בגלל המעשר ·

ובזה תבין גם המשך הכתובים בסדר במדבר י״ח · כי לפני זה זעקו העם „כל הקרב הקרב אל משכן ה׳ ימות האם תמנו לגוע“ ולכן אמר ה׳ לאהרן אתה ובניך אתך תשאו את עון המקדש וגו׳, וזר לא יקרב אליכם וגו׳ ולא יהיה עוד קצף על בני ישראל וגו׳ ומונה שם את שכר הכהנים, לתת להם את משמרת תרומת ה׳ עד כל טהור בביתך יאכלנו · ואח״ז אומר „וכל חרם בישראל לך יהיה“ אם יחפוץ איש לפדות דבר ממגפה, בהחרימו לה׳, גם זה חלק הכהנים הוא · ובזה לא יתם עוד העם לגוע · ועל אופן זה סובבים שם והולכים כל דברי הפרשה, כאשר תחזינה עיניך שם ·

שבת תחכמוני

ויהי בחדש טבת, עת אשר כל איש ישב ספון בביתו מקרה ביום ומחלקלקות בלילה, ורק דלי העם המתנודדים ללחם, יָעוזו ללכת בחֻצות קריה, באו לעיר N· שני אנשים עברים בני ארץ אחרת· אחד היה כבן חמשים שנה, סוחר מנכבדי ארץ, נוצר תורת ישראל, ופקודת ה' שמרה רוחו, ונפשו דבקה גם בחכמת תבל· והשני היה איש רך בשנים, איש אשר כבר נֵאֵר את מקדש הדת, וזנח את תורת ישראל, ויחלל את כל קדש, השבית את השבת ומועדי אל, ומצות ה' היו לו לחרפה· ובכל זאת שַׁלְוַת אחים היתה בינותם, האחד לא הֵצָה את רעהו: למה ינער כפיו מתמוך בתורת ה'! והשני לא בוזה את הראשון, למה יעדה בגד הישן נושן בעיניו! וכה הלכו בארץ החיים מבלי לְעַבֵּט את ארחותם· ובזה לבד התאחדו, כי שניהם דבקו כשריון בעם ישראל, וכשלהבת יה בערה נפשם בקרבם, בדברם: היש תקוה להטיבם ולהישירם? לא חשבו כסף וזהב, גם נפשם ומאודם נחשבו למו לאין, אם נמצא להם להועיל את בני עמם, או להרים קרנם בכבוד· ובבואם הנה, סרו ללון בבית אביעזר, כי סֻבְּכו במסחר עם יוסף בנו· ויבדיל להם בית בעליה, נבדל משאון המלון· ויהי בצאתם בעיר, ובעברם חצות קריה, ויראו בדרכי דלת העם ובעמדתם, התחמץ לבבם לראות, כי טֻבעו במצולת האולת, ולא זרחו עליהם קרני שנות ימינו: מצבם הוא בשפל, והאולת פרשה מסך מבדיל בינם ובין הליכת הארץ· מרבית העם יחיו במצור ובמצוק, ואין דואג עליהם למצוא תחבולה, ולחלצם ממְצוקותם, או לדאג לבניהם, כי לא יהיה גורלם כגורל אבותם· ובשובם למלונם סר וזעף, והנה יוסף ומרעיו באו לפקוד אותם לשלום· ובשבתם בבית הוציא הצעיר את כל רוחו ויאמר:

הגידו נא לי! מדוע כל עדת בני ישראל, בכל ארצות איירָאפא, כבר התנערו מאבק שנות ימי חשך, ללכת אחרי אור החכמה כי יהל; וגם אם אויביהם ימטירו עליהם פחים וגפרית, להדפם אחור, לא יִמַּס לבם, ויקומו כגבורים נגד אויביהם להלחם בעד נפשם, וזה יתן להם כבוד ותפארת בעיני יושבי הארץ; ואחינו בארץ הזאת, יתחבאו במחבואי שנות קדם, ולא יָעורו לצאת לקראת רוח הזמן, וגם אם קול אוהב יקרא באזניהם

באזניהם לאמור: קומו נא ולכו באור הרעת ותִכָּבדו, יבהלו מפחד, יהרדו ויסגו אחור, וכמו מפני אויב ינוסו מפניו! והפחד יגחיל להם קלון, והקלון יביא ריש ומחסור באהליהם · ובקצפו ובזעפו, שלח פיו ברעה, פעם במאשרי העם הזה לאמור: כי הם אשמים בדבר הזה, הצאן ירעו את הרועים, את החלב יאכלו, ואת הצמר ילבשו והצאן לא ירעו, ופעם חרף את תופשי התורה, כי בשומס צניף הדת על ראשם, ידרכו ברגל גאוה על עני ורש, יצנפו אותם באולתם, ולא יתנום להרים ראש; ואין תקוה לבני ישראל פה, רק אם ישברו מראש את שני מטות האלה; כה דבר הצעיר בלשון אוכלה כאש ·

השומעים רגזו וחלו לשמוע דברי נועז כאלה מפי איש זר אשר לא ידע את יושבי הארץ הזאת · ויוסף לא התאפק, ויאמר לו: גר אתה בארץ, לכן לא תביט נכוחה · מאשרי העם הזה, תמימי דרך הם, וישרי לבב; ותופשי התורה ענוי רוח, מבקשי צדק ומשפט, ורועי אמונה ואמת ·

אם כן הוא, מדוע רַבו הפרעות בקרב העם? ואיפה הוא המקור נפתח לכל אולת? האם באמת חדל כל ישע מכם?

הזקן אשר ישב דומם, פתח פיו ויאמר: חלילה לנו להסיג הגבול אשר גבלו לנו ראשי הדורות אשר היו לפנינו, ולפרוץ את הגדרות אשר גדרו לנו אבותינו, בעת אשר נבקש מרפא ותעלה לאחינו יושבי הארץ הזאת; כי אז יֵגֶה המרפא שבעתים מן המחלה · ובכל זאת לא אכסה על פשעיהם, כי המה נטו מארח ישר, והפרו ברית אחים בדרכם אשר בחרו ללכת, ותחת אשר צוה ה' לנו לבנות לו היכלות, ולעבדו שם ברעדה, ואת חצות תבל נתן לבני אדם, הפכו המה את חצות תבל להיכלי יה, והיכלי יה לחצות תבל · בראש כל חצות יודע העברי במעטהו, בשפתו ובמצעדיו, כי תורת ה' בתוך מעיו, וכנושא אמתחת על שכמו, ומכבד משאה יכרע יקרס, ישא העברי את נטל דתו בשוקים וברחובות; ובהיכלי יה ישמע קול גועים, הומים כהמית עיר הומיה, ואת הדת שמו למסחר וקנין, וימכרנה במאזנים, כרוכל הסובב בכפרים · ועתה הם יסחבו את משטמת הדת בקרב חצות וישאו את האיבה בשוליהם, לכן במקום אשר העברים נִחָתִּים, תנוח גם חִתַּת אויב, צר ואויב יצבאו עליהם, ויציקום למרבה, ומידם היתה

זאת

זאת להם · לו לעצתי שמעו , או הסירו הבגדים המבדילים אותם מכל העמים מעל בשרם , ושפת הארץ היתה שפתם , והיו לאנשים בין אנשים — וזה בקרב הצות , ועברים בין עברים — וזה בהיכלי יה , בלבבם ובבתיהם ·

דבריו מצאו חן בעיני יוסף , אך אחד ממרעיו נֵעֵר ממקומו , וידבר אל האספה : מי לא ירע בזה , כי לא בבשר יהודה הוא המזור , כי תשפכו עליו צרי , ותשימו חִתּול לחבש עצם לא נשברה · אבל מזור יהודה הוא בבשר אויביהם , המה בְמשטמתם הדפונו והדימונו , וכל הימים אשר תפרח המשטמה בלבבם פסה כל תקוה , ומה לכם אם תכוה יד לא פצועה ? גם אם יערו בני ישראל בגדיהם , וידברו את לשונם , לא יועילו למו · ומי יודע אם לא תפשה השנאה אז שבעתים , כי יעירו גם קנאה בראותם , כי עם נבזה ושפל בעיניהם , ישתוו למו ללכת בעקבותיהם ·

ויאמר לו יוסף , מי כמני יודע , כי מַכּוֹת ישראל בבשר אויביהם פרחה · נפשי יודעת , כי גם אם ילבשו בני עמי מלבושי העמים , לא ימירו בכבוד קלונם , וגם אם שפתם ידברו , ימצאו בארץ אויבים אשר יארבו לרעתם · וכאשר כבר שבעה עיני לראות בארצות אשר עברתי , כי חמת הדת לא שככה , גם אם ישוה למו העברי במלבושיו ובשפתו . ובכל זאת , עצתי תנחני עם עצת הזקן · ראשונה , כי תחת אשר ישטנונו עתה מרחוק — כי שמלתינו יענו בנו מרחוק , כי בן שנואי נפשם מתהלך שמה — לא ישטנונו רק מקרוב , בהודע להם , מאיזה עם הוא , וטוב לנו למעט השטנה · והשנית , כי רבים מבני העמים כבר קצה נפשם , במשטמת הדת , וקרבות חפצו גם עם בני דת אחרת , וכבר התגברו על הבלי שנות התֹּהוּ , אבל רוח מתי העם תכניע את גבורתם , ויבושו להתרועע עמנו , פן ינתנו לשמצה בקהל , וכמו בכל עם ועם , רבים הם האנשים המשתררים על לבם , והתמכרו לעבדים למחשבות המון העם ; ועתה אלה האנשים , הקרובים לנו בלבבם , ורחוקים מאתנו למראה עין , לא התרחקו רק באשמת בגדינו ושפתנו , ובלעדי עדים נאמנים האלה , רֵעים נאמנים היו לנו , ולא פחדו מפני חמת מתי העם , כי מי גלה למו אשר עם עברים יתרועעו · והשלישית לא מחכמה ייחל ישראל , כי השטנה אשר הכתה שרשיה זה מאות שנים ,

תְּשֹׁרֶשׁ בעוד יום · וטוב לנו לפרוץ נדרה, פן תהיה לבָעֵר בדור שלישי או רביעי אשר יקומו מאחרינו · ובלעדי זאת, רע הוא בעיני, אם איש יבקש שכר טוב : מרוע יתחפש להיות איש, כמו כל אנשי הארץ אשר בקרבם יגורו · וטוב לנו לשאת עמל וחרפה ממחרפינו, ולדעת כי ידינו לא היו במעל הזה, ונפשנו לא הסבה עלינו את הרעה, אשר הפגיעו בנו אויבינו ·

והזקן לא חִכָּה עד כי יכלה את דבריו, ויאמר : אמנם אמת הדבר כי נכון לישראל לצאת לקראת רוח הזמן, ולהתנער מעפרם, וטוב לנו למות נקיים מעון, מררת שחת ושמלותינו יתעבונו · ואם שָׂם ה' אותנו למפגע לשכנינו, ויציבנו למטרה לחצי אויב, טוב לנו כי ילעגו למסת נקיים, ולא יאמרו הרובים, כי בחטאם ימקו · ובלעדי זאת, מי הוא האיש אשר ישפוט בעד ערפל? מי יודע פן חיש יבקע השחר, ואורו יִגַּה על הארץ, האין טוב לנו להיות נכונים לפגשו, ולתת יד מטוהרה לשכנינו לאמור : כמכם קמנו לקראת השחר, ורגלינו לא תנגפנה מהלוך עמכם · ומה יעשה אז ישראל, אם יקומו משנאינו ויאמרו : איך תקראו אחים לאנשים הרחוקים מכם, כארץ שנער ממקום מגורינו? ולמה תתנו להם יד, והם ינוסו מכם? למה תשברו מוטות עולם אשר שמו עליהם בני שנות התוך, והמה עוד עבדים נאמנים לרוח המפריד בין אחים? הכון ישראל לקראת רוח הזמן, גם אם יתמהמה לבוא · ואף כי כבר נשמע קול סופר מתהלך בעלי ההרשות, ויתאונן באזני העם על החמס אשר יעשו נגרך · וגם אם יקומו מעט מהם, ויריעו נגדם בקול, וימלאו חצץ פיהם, בסַפְּרָם את חטאת ישראל, אל יֵרַךְ לבבכם מקולם, כי לפני מלחמה ישמע קול תרועת אויב, ואחריתה היא שלום ואחוה, כמו אחרי חזיז ברק ורעם, ירעפו השחקים מטר להשקות את האדמה, ועתה ישראל! נפשך תגל בקול התרועה, וחכה ליום שלום. ולבי ינד לי, כי ישועת אנשי הארץ הזאת תקדם לבוא, לפני אנשי גערמאני · כי הגערמאני בטרם יָקִים דבר, יאחז ככנען בידו פלס ומאזנים, ויניח על כף האחת טובת נפשו, ועל כף השניה צדק ויושר, ואיך לא תכריע הראשונה את השניה? לא כן אנשי הארץ הזאת, ימהרו לגזור משפט צדק, ועיניהם לא תצפינה מרחוק, פן יצרו למו צעדיו בארץ, כי ארצם רחבת ידים היא לתת אשר לכל יושביה יחד, גם אזניהם תקשבנה

לשמוע

לשמוע דבר מלך שלטון, אחריו ימשכו, ולא יעוז איש לחקור אחריו ·
אבל עוד לא בִּצַּעְתִּי אֲמָרָתִי, דעו נא, כי בטרם תסירו חלאת האולת מבשרכם, גם הבגדים והשפה לא יועילו · כי מעטה בגדי איירופא לעלג לשון הוא כמעדה בגד ביום קרה, ומהיר שפה לסוג לב, הוא בעשן לעינים · הן אנכי עברתי חצות קריה, וראיתי נשים ואנשים מרלת העם, שאגה להם כלביא, ויהמו כִּכְּבִים, איש ואשה ישאו אלות וגדופים על שפתם, אשר תרעד נפש השומע · ובזאת לבד הנחתי חמתי והֶחֱמְתִּי, כי שפתם המוזרה לאזרחי הארץ, תכסה על קלונם, השומעים יקפצו פיהם, ולא ידעו על מה ילעגו, כי שפת לא ירעו ישמעו, אוי להם אם שפת הארץ היתה בפיהם, אז משנה קלון נחלו, יכבוד ישראל יֻשְׁפַּל, תחת אשר קוינו להרימו · ולראבון לבי אספרה את אשר שמעה אזני, כי אשה אחת פֵּרְשָׂה כפיה, ומתופפת על לבה, ותבך בכי גדול כי סוס אחר הפך במרוצתו את סַלָּהּ, וביצים שתים נשברו · ואיש צרפתי אשר הלך לימיני, נכמרו נחומיו, וישאלני: למה תבכה האשה? אולי לא נדחה תושיה ממנה! כי נכון אנכי להושיעה · אז בושתי להגיד לו דבר אמת, כי תָּמַר על בצים שתים, כְּהָמַר על הבכור, ובדיתי מלבי, כי מת עליה פתאם בן בטנה, וחרלו נחומים ממנה · ולו הבין כמני את יללתה, הלא שחק על משבתיה; אז אמרתי, אשרך ארץ כי מחלתך היא רפואתך! וככה ראיתי למרבה, כי העברי בשמחתו יתהולל בשוקים, ובזמרת נבלים יסובב העיר, ובביתו ישב לפעמים דומם; וביום תאניתו יצא בחוץ, יספוק כפיו, ויזעק זעקה גדולה ומרה, כאשר יבקש, כי גם חומות העיר עליו יבכיון · הלא חרפה היא זאת לבני אדם? אם לבו עליו דוי, יתאונן בחדרו על שברו וה׳ ינחמנו, ובשמחתו ישמח בסתר אהלו · והמה הפכו את הרחובות לחדרי משכיתם, שמֵה ירקדו בשמחתם, ויבכו בימי אבלם · ועתה אם המרפא הזה, לעדות בגדי יושבי הארץ, ולדבר לשונם, מרפא נאמן הוא, אבל חיש יהפך למרורת פתנים בקרבם, אם לא יקיאו מראש את אולתם אשר בלעו, ויפקחו עיניהם לראות ולדעת: מה העת שואלת מהם? לשנות את דרכם ומחשבות לבם, ותחת רגז תבוא שלות לב, ותחת מארה ואלה, דברי נחת ומרגוע · וחמש אלה אשר יוטל עליהם, בטרם יגש העם לפתוח את היכל המדעים, ולהתרומם על גרם המעלות ·

כי

א) כי לא יתאנפו באנשים המרימים עליהם שבט הבקרת, כי כסף יצרף במצרף, וזהב באש יזקק, וחברת אדם בכור הבקורת · וגם אם המבקר בזעם לשונו, לא שם משקלת למשפטו, אל יגמלו אותו בזעם אף, אבל בשובה ונחת ישיבו על דבריו, כי גם מחמת אויב תצא תוכחת חיים, וכאשר יאמרו המושלים: האוהב יורנו את הנמצא בנו, והאויב את מחסורנו ·

ב) לְיַשֵּׁר את רעיון רוחם, ולשום מעצר ללשונם · לא יהלכו שובב אחרי רגשת לב אשר ירתח לפעמים כדוד נפוח ·

ג) לא ינקו נפשם באשמת זרים, ולאמור: הלא מתקוממינו רעים וחטאים מאתנו, יסירו המה הקורה מעל פניהם, בטרם יחזו הצרור על פנינו; כי צדקת גבר, הצדיק מרעו הרע ממנו, הוא ככסף סיגים מְצֻפֶּה על חרש, המעור עיני גבר מרחוק, ומהירו הוא הבל נדף ·

ד) כי לא יבקשו אָשרם במותר, ויפעתם ברב הון ועשר, כי יש בגדי יקר ונזמי זהב המבזים את לובשיהם, ומעטה צמר נקי יכבדמו ויעטמו הוד והדר ·

ה) כי לא ישאו את יראתם על שכמם, לסחר בה בארץ, אבל עברים יהיו בבית ה׳ ובלבבם, לשמור ארחות התורה, ואנשים יהיו בקרב חצות ·

אלה המה המועצות ודעת, אשר דבר הזקן מארץ אחרת, בתום לבב וברוח ישרה · ודבריו מצאו חן באזני השומעים, ויפרדו איש מאת רעהו בברכה ובאהבה ·

מהומה בעיר

ויהי ממחרת ותהום כל העיר; כי איש ממתי סודם, מלא מרמה ותוך, גלה לזקני העיר מחשבות האספה, גם הוסיף עליהם שוא ודבר כזב, למען יכבד בעיניהם · חרדת אלהים היתה בעיר, ואיש התלחש עם רעהו · אלה במשוש לבם שפכו מים זדונים על הזדים האלה, השולחים פיהם ולשונם בדבר ה׳; ואלה הניעו ראש על דור החדש, אשר יתגאל בצואתו, וירחץ כפיו בנחלי גפרית וזפת; ואלה הרדו

מפני

מפני האחרית, פן בעצתם יגמרו מושלי הארץ בעד ישראל, להחליף שמלותם, בשמלות יושבי הארץ· וגם הזקנים לא שבתו מריב, באמרם נקל לנו לסתום פי נחל בוגד בעפר אשר בשעלינו, בטרם יבקע בין הררי סלע, ובטרם ישטוף על הארץ בשצף קצף· ויהי בערב ויתקבצו כלם ללכת אל בית אביעזר אבי יוסף, ולהסית חמת האב בבנו, כי ישנאהו וינידהו מעל פניו, ובמוט רגלו אז תמצא ידם לעשות בו נקם להפר עצתו· כברות מעפרת הן רגלי גבר ללכת ולעשות טוב וחסד בארץ, עיי השדה כגבעה גבוהה לפניו, ונקרת הדרך כערוץ נהלים לעבור, גם כבודו יגדור דרכו בגזית, ויעוה נתיבותיו, פן לחרפה תהיה לו; אבל כאילה שלוחה תמהרנה לרוץ לרע, הרכסים יביט כבקעה, התחתים כמישור, ויעולל בעפר קרנו לגדע קרן רעהו· גם זקני העיר בחרות אפם, בזו את הקור, ולא שמו על לבם כי כברת ארץ המלאה חלקלקות, אשר גם ברכי נערים ימעדו בלכתם, מבדלת ביניהם ובין בית אביעזר· ויקחו מַטֵּיהֶם בידיהם, ואיש איש לבש אדרת שער, ויליטו פניהם באדרתם, וירימו פעמיהם לבוא אל בית אביעזר· המתם קדחה באפם, וכעם נרבות ביום מלחמה, הלכו לטרוף זרוע אף קדקד·

ובפתחם דלתי הבית, ויבהל אביעזר לראות את אספת הזקנים באה אליו ביום סגריר ובחשך, ויקדם פניהם בשלום, ויכן להם כסאות לשבת· וישב גם הוא עמהם, ובפנים צוהלות ובלב מלא תוגה, שאל למו: הלא דבר גדול הביאכם כעת הנה! אמנם בטרם תגידו את דבריכם, אצוה לתת אכל ושכר, ולהחם חמים להתחמם מן הקור·

וירם המוכיח קולו בכח לאמור: לבי ירתח בקרבי כסיר רותח וגם הררי שלג וקרח לא יקפיאו את דמי, שמועה שמענו ותרגז בטננו עצמותינו רחפו ממגור, והקור והקרח לא יחרידונו עוד· הן בנך יתירך בעברו ארחות ימים, שתה מים רעים, ויבוא הנה לספה חמתו ולשַׁכֵּר את רעיו· גם הרבה בוגדים באדם, כי רבים מבני הנעורים שתו ויעברו מדרך אבותם· ותקטן זאת בעיניו, כי אתמול באו הנה אנשים זרים, המעבירים תער על זקנם, ובגדיהם קצרים מעל למדיהם, וכל רואיהם לא יכירום כי זרע ברך ה׳ המה, וכבר סר צלם מעל פניהם, המה נועזו לשום תהלה באחינו יושבי הארץ הזאת, והרבו להרע, כי קבצו פה כל מתי סוד בנך, ויועצו איך להדיח את בני ישראל יושבי הארץ

הזאת

הזאת מדרכי אבותם ולהוליכם בארחות יושבי איירופא, לתעב את שפתינו אשר אתנו, ולהחליף את שמלותינו, להשתוות בחוץ עם כל המון עם ׃

ויהס אותם אביעזר ויתן עליהם בקולו: למה מהרתם לשמוע דבדי נרגן בטרם דרשתם היטב! אולי פשע הקל כצרור, בעיניכם כגובה ארזים גבהו ׃ וגם הלא אב אנכי לו, והוא בן רך ויחיד לי, למה הבטאו כמדקרות חרב, ותשפכו לארץ מררתי בלי חמלה? ומי יודע אם מלשניו לא הגדילו עליו פיהם! דברו נא עמדי בלשון מרפא, והיה אם ימצא כי אמת הוא הדבר הזה, אז נִוָּעֵץ יחד ונחזה בשובה ונחת, מה לעשות בבני אשר עזב ארחות אביו, וידבק בעצת זרים? האם נדחה תושיה ממנו להשיבו על דרך אמונה? אולי יש תקוה לשרש החטאת בלי גערה ומריבה, ואז גם ידי תהיה עמכם ׃

ויקם אחד מכסאו וירעם בקולו ויאמר: הנער הנוטש תורת אמו, יקרוהו עורבי נחל, ולא יְרֻחָם, בן סורר ומורה הוא, ואביו יהדפהו בזרוע ׃ אוי לו לאב המרחם לבן מרי וכחש, עליו יחול העון, וה׳ לא ינקהו מזעמו ׃ והיה בסור מעליו צל אביו אז תמצא לנו זרוע עזה לשרשו מארץ חיים, ולבער הרע מקרב הארץ ׃

עיני אביעזר הזילו פלגי דמעה, וירם קול בכי ויאמר: הגידו נא לי, מה עול מצאתם בבני, כי תשפטוהו בזעם אף, ותכנוהו בשם בן מרי? האם למשמע אזנים לבד תשפוטו? כן הדבר, כי שערות ראשו שרוקות, וקוצותן כתלתלים, את שולי בגדיו ישמור, כי לא יתגאלו בטיט חצות, ומנעליו אשר ברגליו יזהירו משחור; אבל בלעדי אלה, מי הביט און בו! כל יום ישפוך שיחו לפני ה׳, ערב ובקר וצהרים, ככל המון בית ישראל, ולמה תמהרו לחרוץ משפט, ולא תלינו התלונה? קומו נא וענו בו פשעו ועונו, והיה כי ידע, אולי ישים אל לבו ישוב ונחם ׃

וינער המוכיח מעל כסאו ככפיר ממעונו, ויגער באביו לאמור: על שכמי הטילו בני עמי לשאת את משא צדקתם ויראתם, אותי שמו לרועה על עדרי צאן ה׳, חלילה לי להכיר פניך או לשאת את פני בנך ולכסות על עונו ׃ תום ויושר תצור נפשי, ודבר ה׳ יקר בעיני מח״ הבלי! המעט לך כי אסף בביתו ספרי עמים חמרים, כי הטה

גם

גם את בני גילו לשגות באמריהם · ומי בכם אשר יכזיבני ? גם כל מתי העיר יעידו בו פה אחר , כי דבר סרה במעט ממנהגי אבותינו ויחפא דברים אשר לא כן על זקני העם · העל אלה לא אפקוד בו , ובבן ממר כזה לא תתנקם נפשי ?

וַיִּסָּעֵר לב האב בקרבו כסערת ים · פעם נפתה לבו להאמין בקול המוכיח , ובידעו כי ראש דבריו אמת , אמר בלבו פן גם אחריתם לא שקר , וטוב לי להסתיר פניו ממנו , אֲמַגְּנוּ בידי הזקנים , ואם יקוץ בתוכחתם , אז בשוט לשונם יכוהו חרם , וְיִמַּק בעונו ; ופעם המו מעיו על בנו יחידו , ויכסה על פשעיו ; ואם יהגה בספרים זרים אין פשע , הלא רבים מגדולי ישראל אשר אורם ילך ויאיר גם היום , שמו את ספרי העמים כלוית חן על ראשם ; ואת דבת מתי העם , השב כי רק באיבה ידברו , ובקנאתם על עָשרו ומדעיו יחרפנו · ותחזק בלבו אהבתו לבנו , ותשב רוחו אליו , ויגער באספה לאמור : נפשי קוּתה לשמוע תוכחת מוסר , דברי חן ונעם הלוקחים לב אדם , עתה תשמע אזני אלות ומארות דלת העם , וגדופי נשים היושבות בשוקים · את הדעת מאסתם , ובאגרוף ובחמה שפוכה תאבו לשלוט · הלא ידעתם את לב בני , כי מִגַּעֲרַת פיכם לא יחת , וזעף אפכם לא יניא את לבו , טוב לכם לפתוח בשלום , והקשיבו נא גם מפי דברי נחת · ויזכור את דברי בנו אשר השיבו על הוכחתו „ כי שונות דרכי העשירים וחכמי לב מדרכי דלי העם ופתיים „ ויאמר להם , הלא ידעתם כי בני ומרעיו בצל הכסף יחסיון , ומאז ועד היום לא נחשב לעון לבני עשירי עם , אם הגו מעט מן המסלה אשר ידרכו עליה דלי העם · וגם אם אמת הדבר כי בדיהם לא כן הוא , וגם לבי עלי דוי על זאת , אבל מחלה היא בקרבם אשר תרפא אם יבואו בימים · הרפו נא חמתכם , ותרפה גם כקש חטאתם ·

המוכיח התנודד כמלונה על כסאו , ובטרם כלה אביעזר את דבריו אמר : הרעיון בלב גבר הוא כהֵרָיון בבטן אשה , וכאשר לא ישוב החדש הראשון להֵרוגה אחור , אבל יעלה מעלה , עד כי יבוא התשיעי ותלד , ככה משובתם ללכת אחרי רוח הזמן תצמח ותפרח ותשגה כאטד , עד כי תהיה כקורה בעיניהם ולא תמוש ; ואל תאמרו כי קלה היא כמוץ הנדף על פני רוח , ומהר תבלה כרקב · לכן טוב לנו לסער האטד בטרם ישגא , ובטרם ישלח שרשיו בארץ · סביביו

סביביו שמעו את משלו ויתמהו על הכמתו הנשגבה ועל עז רוחו , כי לא יגור גם מפני זקן ועשיר , ויבחנו את דבריו וימצאו כי הם כתפוחי זהב במשכיות כסף , וילבשו גם הם נקם ויזעקו , ויאמרו : נמתיק סוד איך לבער הרע מקרב העיר · ובזעקם ותאניתם על רוח חדשה השפוכה על דור ההדש , והנה הכהן והשר באו הנה לשוח עם יוסף בדבר מסחר וקנין , ויהי אך שמו האספה את עיניהם עליהם , ויתפוש איש את מקלו , כאנשי צבא החשים לכלי נשקם , בנפול עליהם פתאם האויב , ויליטו את פניהם באדרתם — אשר לא פשטו גם בשבתם בבית — וישאו את רגלם בחפזון וילכו ·

ואביעזר לבד קרב אליהם בפנים נזעמים , ויאמר הן בני שם דרכו הרחק כעשרים פרסאות ממעונו , וליום הכסא ישוב לביתו , אז תתראו עמדו · לבו הפצוע מחצי לשון הרוגנים לא נתנו לפגשם בפנים צוהלים כמו מתמול שלשום , וישב למקומו נבוך בנבכי מזמותיו : איך יִשַּׁךְ מבנו תלונת מריבי עם , ולבו פג מהאמין כי בנו ההולך בישרו , ואמתתו תרבקנו כשריון , ימרה את פי ה' ויבגד בתורתו · השרים ראו את פני יושבי הבית כי לבשו פארור , ופני אם יוסף המרמרו מבכי , ועל עפעפי אביעזר תשכון צלמות , מהרו לצאת החוצה · ובלכתם בדרך , הביט הכהן מסביב וירא כי אין איש , ויפתח את פיו ויאמר : האם גם היום לא נכרו לפניך פני הזקנים כי יארבו לדם ? הן חצי ההרף עבד , וארם לזבוח למו אין , וגם פני אביעזר אדומים היום כפני רוצח , והמתו בוערה על לשונו · רוחו בקרבו הוא כרוח חומס ושודד אשר לא תשלם עמדו , ותנוע כנוע גלי ים ביום סער · והשר אף כי מאן לשמוע בקול דברו , אבל לא חפץ לבוא עמדו בריב · ויאמר הכהן בלבו , כי כבר נפתה גם לב השר לפנות אחרי עלילות דבריו , וישמח ·

גם הזקנים בנוסם מן הבית , מפחד השרים אשר באו שם , הרימו פעמיהם והחישו לשוב לביתם , ויביטו מסביב כי אין רואה אותם , אז התאזרו עז ויאמרו : בשם ה' נכוס צריו ובמתקוממיו נתקוטט , חלילה לנו לגור מפני איש , או להכיר פנים במשפט ; מי הוא ההת מפני יוסף , כי השרים לו לזרוע , ושופטי העיר המה אוהביו , או המהרר פני אביעזר הזקן , הוא ישא עונו · לא נחמול ביום נקם , ולה' הישועה · כה חרצו יחד המשפט , וילכו איש לביתו שמחים וטובי לב ·

הלילה

הלילה חמק עבר, השחר פרש כנפיו עלי הררי עד, וגגות הבתים הנשאים יפוו מקרני השמש, השלג לא חדל לרדת כל הלילה, והשבית כל נתיב ואורח, גם הקור גבר בארץ, ועצר בעד מצעדי גבר לנודד בחוץ, אך עדת ישראל התנשאו כאריות וידרכו בשלג עד הברכים לבוא אל בית ה׳, ואביעזר לבד התאחר לבוא, אף כי מעודו היה מעשרה הראשונים· ובהתאסף כל העם יחד, ואיש נשקו בלבבו לנגה צרי ה׳, אז חשפו הזקנים זרוע עוזם, ויהום הבית מפה לפה· כלם ידעו וראו, כי יום צרה תוכחה ונאצה היום הזה, והסער סהר יפרץ, אך איש לא ידע בשל מי הוא הסער· וכאשר רבתה המהומה ומבוכה בבית ה׳, אין מחריש ושומע בקרב העדה, וקול כל העם — אשר התקבצו בכבדות — הסתער מסביב, אז נפתח הדלת, ואביעזר בא· וירם העם מעט מעט, וגם סער הזקנים קם לדממה; אלה נשאו פני הזקן, ואלה זכרו את רב חסדו, ויכנו לקראת אלהי ישראל, ויתיצבו להתפלל, וקצפם נדמה כקצף על פני מים רבים·

ובכלות תפלתם, שבו איש לביתו לבקש את לחם חקם, וישכחו את הרגז· ורק המוכיח נגש אל אביעזר, ויאמר לו: ידוע תדע כי אנחנו גזרנו אמר, להוכיח פה את בנך קבל עם, וליסרו בשבט פי׳ אולי ישוב ונחם, ונעתר לו ה׳ וירפא·

אבל מי כמוך יודע, כי מצות תוכחה היא להוכיח מראש כל חוטא בסתר, ואם יסיר אזנו משמוע תוכחה, ויוסף ללכת בחמת קרי, אז יוכיחנו ברב עם· ואתה נהפכת בלשונך, לאחוז את האחרית מראשית·

אבל ביתך רחוק מן העיר — ענהו המוכיח כאיש נדהם — ואני זקנתי, וצעדי אוני צרים ללכת מרחק רב עד ביתך·

הלא סוס ומרכבה לי, ובשוב בני מדרכו, וינוח מעמלו, אז אשלח מרכבתי אחריך, ושני זקני העיר עמך לבוא בביתי ולהוכיחו על פשעו·

אמנם גם לב המוכיח נהפך בקרבו, בראותו את פני הזקן כי הלבינו מיגונו· ויחל לדבר דברי נחת על לב אביעזר, ויאמר: ידעתי גם ידעתי, כי קנאת גבר תוליד משטמה, ומשטמה תוציא דבה רעה, ואולי שקר הוא בפי הרוברים על בנך סרה, ורק למיחש

מבעאי

מבעאי, לכן לבשתי קנאה לבחון את לבבו, לטוב לו כל הימים, ולהשקיט מעליו מריבת הרוגנים ·

חלום ליל

ימי החרף נָגזו ועברו, השלג נמס וילך, ופני ההרים יצאו ממחבואיהם · גלה חציר, וירק דשא יציץ מתחת מעטה הקרח; השמש גרשה בעזוז אפה את הקור, ובשביב אִשָׁה הכתה לרסיסים את הקרח המכסה את פני המים, אז באה גם רוח חדשה בלב כל עלם ועלמה, בחור ובתולה, כלם התיפו לקראת האביב אשר כבר שלח לפניו את ציריו הנאמנים · הבחורים לבושי מכלול והבתולות בקישוריהן, גם איש ואשה בעדי בשרם יצאו השדה, ובעדי התולדה אמרו לַעדות גם בתיהם · וילך עלם, בן שש שנים מבני האכרים הגרים סביב העיר — וביתו היה בנוי כאלף אמה רחוק ממעונת אביעזר — לחפור חול ממנהרה אשר בהר, ולפזר בו את רצפת מעונו · ובחפרו מצא שם קברו · כי צלע ההר אשר ממעל למנהרה רַכַּךְ משלג הנמס למים מחם השמש, ובהכותו שם במעדר נפל העפר על ראשו וימיתהו, ואיש לא ידע מזה, מלבד החרש ברזל, הוא ראה את העלם, כי הלך ולא שב עוד ·

עברת החרש ברזל שמרה בלבו, רגליו הוקר מבית העברי, ובלבבו יעץ מזמות איך לתפשו במלכודתו · ויהי כאשר זמם יום יום, ויועץ את הטבח אשר גם הוא צרה לקחת נפש העברי, ויאמרו בלבבם להוציא עליו דבה, כי בבית אביעזר יטבחו העברים מדי שנה בשנה עלם נוצרי ואת דמו יחלקו לאצילי בני ישראל · רבים האמינו בדבתם, הרקו שן ויניעו ראש, כי מי ישמע קול סכל מתהלך באשמת ישראל, ולא יפנה אחריו? אבל מבלי עד לא יובא העברי בכלא, וימתיקו יחד סוד ויתיעצו למצוא מלכודה ללכדו, ובטרם מצאו קרבו ימי חגיהם, וימי הצומות אשר כל אחד יתודה לפני הכהן על חטאתיו ויכֻפַּר · ויבואו גם החרש והטבח בתוך המתודים, ויגלו אל הכהן חטאתם כי לבם נפתה להרג נפש נקי, ובקרבם תבער חמת נקמת חרפתם · המה קוו לשמוע תוכחת מוסר להסיר מלבם תועבות ולנקות נפשם ממזמתם ·

אבל

אבל שמעו מוסר ,הבלים ; כי הכהן אמר למו , אך ברמי העברי יְכַבֵּם מרעה לבם , ובשומם חטאת על אביעזר תוסר חטאתם · כי מאז הרגו את המושיע , תרבץ קללת אלהים על העם הזה ; עתה אם תמצא ידכם להרע לו בסתר , במקום אשר עיני השופטים לא יראו , עשו והתאזרו חיל , וה׳ יאשר דרככם , ויהיה לכם לישועה · וספרו נא גם לי כל מצעדיכם ואני אהיה לכם לזרוע ולפה ·

ויהי כאשר שמע החרש את צעקת אבי העלם , כי בנו אבד זה שני ימים ולא נודע איהו , זכר את מועצותיו ותוכחת הכהן , וילך חרש אל ההר וירא כי הנער עדנה טמון בחול ורגליו נגלו בחוץ ויכסה אותן בעפר , ויחש לספר את כל מוצא הדבר אל הכהן · ויאמר אליו הכהן : הן עליך לבד יכבד טרח המשא הזה , לך וקרא אל הטבח , והוא יהיה בעזרך . היום רד והלילה חש לבוא , ויחישו גם בני בליעל אלה למלאכתם , לא בעבור בצע כסף , ולא בגלל שכר טוב , רק לבלע את בית אביעזר , זה היה כל תקותם . ויען כי עוד לא חדלו רגלי ההולכים , והמחבא אשר תר לו החרש ברזל להצפין את החלל בשבתו במרתף כבר נשכח מלבו , ויבואו שניהם בבית אביעזר — אשר ימים רבים לא עברו המפתן — ויצוו לתת להם יין ושכר · העלמה ראתה אותם , ותצא נפשה מבהלה . ותרץ ותגד לאביה את אשר ראתה עינה , וגם רוחו לא קמה בו , וכאשר הגיע הדבר לאזני יוסף בנו , לא התמהמה לגשת אליהם וידבר אתם קשות : למה נועזו שנית לבוא הנה , ויענוהו בערמה , כי גם מבית משקה החרש , אשר אוינו לשתות , נהדפנו , לכן שבנו שנית הנה , וצרור הכסף בידנו , ולמה ירגז לבך ? ויבז יוסף אותם בלבו , וירגיע גם את לבב אביו ואחותו . ובצאתם מבית המשקה , הביטו מסביב כי עין ארם לא תשורם , ויקיפו את הבית לתור להם מקום לטמון את החלל , אבל אביעזר שלח את עבדו יצחק אחריהם לראות את כל הליכותם . והמה בבואם אל המרתף ראו כי חלון פתוח לו וכדים ריקים ומלאים נצבים בו ; אבל מטילי ברזל השזורים שתי וערב בחלון , לא יניחו לתקוע בו את החלל להפילו במרתף , וינסו בכח ידיהם את מעוז המטילים . ויקם עליהם יצחק בחרי אף , ויגרשם כגנבים ושודדי ליל .

ויהי בחצות הליל , כאשר נאלמו צעדי גבר , וכל בית אביעזר

נחו שכבו על מטתם, ויראו האורבים כי נכבה נר הבית, ויחישו כזאבי ערב אל החלל להביאו הנה · ויגשו אל דלתי המרתף לשבור את המנעול ויצפינוהו בקבר תחת אחד הכדים, אשר כרה החרש ברזל בשבתו שמה, ואת הדלת סגרו אחריהם במנעול חדש. וילכו לביתם שמחים וטובי לב, כי ראו רשתם פרושה, ואביעזר נתפש במצודתם. אמנם חלום רע הקיץ את הזקן משנתו, ויעמוד על רגליו, כי ראה בחלומו את אמו המתה זה חמש עשרה שנה, נצבת למולו, ותדבר אליו: העת לך לשכב פה על מטתך, ואש אחוזה בארבע פנות ביתך? ותפעם רוחו, וילך בבהלה אל עבדו יצחק ויעירנו משנתו · גם בנו יוסף וכלתו קמו לקול המולה זה; ויספר להם את חלומו. ויצחק יוסף בלבו, אך להרגיע את לב אביו, יצאו כלם החוצה לראות את הלהבה, אבל המה מששו חשך תחת אור. כי האפל כסה את האש הצפונה במרתף ובנפול תרדמה שנית על הזקן, ותבוא אליו אמו עוד הפעם ותגער בו: למה תישן והאש כבר ירדה בתוך ביתך? וייקץ מפחד ובהלה, ויעור שנית את בני הבית, ויחפשו בנרות ולא מצאו. וכלתו אמרה לו: הרואה אש בחלומו יבטח כי יעשיר וירבה חילו. אבל הזקן האמין מה שראה בספר כי הרואה אש בחלומו יחרד מן הכליון, ויתעצב. ובנו לא עצר כח עוד, ויאמר לו „החלומות שוא ידברו" המה שבו למנוחתם, והזקן שב לנות בלב רגז. עפעפיו כמעט סגרו, והנה אמו נצבת שלישית למולו, ותאמר אליו, אנכי בקברי ארגז למחתה האורבת עליך ואתה בביתך תשקט. וַיִּשָּׁבַע לבלי תת עוד שנה לעפעפיו בלילה הזה, וילך הוא ומשרתו, ויחפשו את הבית מבית ומבחוץ ולא מצאו מאומה. ובגשתם אל המרתף הביטו על הדלת כי סגורה היא, אך לב העבד יצא מפחד, בראותו מנעול חדש על הדלת, גם זכר את מראה עיניו בערב, כי החרש והטבח אחזו את מטילי ברזל אשר באשנב, ויספר כל אלה לאביעזר וליוסף בנו · ויבהלו מאוד, ולא יכלו להרים יד ורגל, ורק יוסף התחזק ויאמר: האובד את רוחו אבד כל תקוה, וישבר בברזל את המנעול, ויפתח את הדלת ויבואו במרתף, ויחפשו תחת הכדים ומצאו את הקבר ואת החלל הקבור בו. אז אמר יוסף שנית אליהם, אל יפול לבנו, פן תאזל יד להמלט מן המלכודה או אבדנו באפס תקוה, התחזקו ואל תרהו · ויצו להביא מטפחת וילט בה

את המת, ויקשר בה אבן וישליכהו בנהר .N גם סתם את הקבר, ושוה את פני העפר · אז דמו בלבם כי התהומות כבר כסוהו, וגם העלילה האכזריה ומעללי בני בליעל נשקעו במצולות הנחל ·

עקת רשע

החרש והטבח התחרשו עד אור הבקר, ויאיצו בעצת הכהן ללכת אל אבי המת, ויאמרו אליו: הן בנך אבד, דע כי ראה ראינוהו, כי בא אל בית אביעזר, ולא שב · והימים האלה קרובים הם לחג הפסח, ומי לא ידע בכל אלה, כי העברים יצפנו לדמי נוצרים, קום נא עמנו, ונלכה אל השופטים כי יחישו לשלח שם שוטרים ואנשי צבא לחפש את בנך בביתו, והיה אם יִמָּצֵא חי הלא את נפשו מידם הצלת, ואם ימצא מת אז דמו מידם יְבֻקָּשׁ, ונחלתם והונם יהיו לך לנחלה · האב שמע את דבריהם ויתחלחל מאוד · וימהר ללכת אל ראש השופטים אשר התגולל עדנה על מטתו, ויפול על פניו ויזעק זעקה גדולה ומרה, הן בני בא אל בית אביעזר, כאשר עדים יעידו, וזה ימים חמשה והוא לא שב אל ביתו, ורבים אומרים כי כבר שלח העברי את ידו בבני להוציא ממנו את דמו, ולהוג בו את חגו, ועתה ימהר נא אדני לשלח אנשי צבא ושוטרים לחקור את בית העברי, אולי תמצא גם שאריתו, ויודע הדבר · ויתגבר השופט על עצלותו, ויקם ממטתו, ויצו לעשות את שאלתו ·

אנשי הצבא הקיפו את בית אביעזר, ויסגרו את הבית מפני היוצאים ובאים, ויבקשו את החלל בכל הפש מחפש ולא מצאו, ויגשו אל המרתף, ויראו כדים ריקים ממלאים אותו · החרש והטבח עמדו לימינם ויביטו כמתגנבים איש על רעהו, בראותם את המנעול כי נשבר · הן המה סגרו את הדלת, והמפתח בידם ומי פִּתַּח את הסגור? ובבואם אל המרתף טשו כנשר אל מקום אשר הצפינו בו את החלל ולא מצאו, וידמו כאבן · גם השוטרים יגעו ברי ריק למצוא דבר עלילה, וישיבו אל השופטים דבר, כי לא מצאו מאומה, במה להחזיק את האשמה · ויבהילו להביא את אביעזר ועבדו יצחק רַתֻּקוּ

בזקים

בזקים, כי החרש והטבח ענו במו עד שקר, כי שמעו קול נוצרי מתחנן, לרחמו ולבלי לשפוך את דמו חנם · וגם ראו את ידיהם נגאלו ברם, ביום אשר בא הילר בביתם ולא שב, ויצוו השופטים לסחבם בבית כלא, עד כי יחקר הדבר וידרש היטב, וביוסף לבד לא שלחו יד, ולא ענו בו עד חמס · אבי החלל יצא בחמה שפוכה ובאלה מבית השופטים, ואם פגש איש עברי בחוץ, מרט את שערות ראשו, ובחמתו הכהו, ויאמר: הוי עם צמאי לדם! שכלתם את בני ותבלעו את דמו! גם העדים, אף כי ראו כי הפח נשבר אמרו בלבם כי היוקשים עוד לא נמלטו, מי יודע אם לא התחקו על שרשי רגלינו ועינינו לא ראו, איך גנבו את החלל מן המקום הזה להצפינו רחוק מביתם, ופן יִמָּצֵא קברו? אבל אשמים אנחנו, כי מהרנו לשוב הַביתה, ולא שמרנו מרחוק את מצעדי יוצאי ובאי הבית, אז גלינו כיום כל דבר סתר את אזני השופטים · הלא ראינו כי יצחק עברו ארב לנו בחצי הליל ·

ויהי ממחרת, בטרם התאספו השופטים יחד, צוה ראש השופטים להגיש את אביעזר אסור בזקים, ולהציבהו בבית המשפט, עד אשר יוציאו את משפטו לאור · כֹּבֶד הנחושתים, ורפיון ימי שיבתו, הטו לארץ ראשו, ויבקש לשבת ולנוח עד אשר ידרש מאת השופטים ולא נתנוהו השוטרים · ברכיו נמוטו וימעד ויפול על הארץ, אך השוטרים הרימוהו ויתחזק וישען אל הקיר · פניו חורו משלג עיניו נפלו בחוריהן, ושפתותיו נטפו מרורים ורעדו מפחד · ובבוא העת כי השופטים יתקבצו יחד, כל איש ואיש בעברו והרבו על ירכו, חרק עליו שן, ולא חשכו מפניו כלמות וריק · רבים היו ביניהם אשר שבעו מטובו, ויפיקו חסד מידו, אך הכל נשכח ביום משפט: ובתוכם בא גם הכהן, וילטוש עיניו לו · ובשבתם על כסאותם, הרבו מראש להג ולעג, ואחר זאת צוו להגיש לפניהם את אביעזר ·

וירם ראש השופטים את קולו, ויאמר: הן שניך נפלו, ולא תוכל לגרם עצמות הנוצרים ולאכול את שארם בנשך ובמרבית אשר לקחת מהם מעודך עד היום, עתה כאשר זקנת החלות לשבור צמאך בדמי נקיים · תן תודה על עון, והגד איכה טבחת את העולל הזה? ואיפה צפנת את גופו? ואל תַּלְאֶה את השופטים בדברי מרי וכחש ·

ויענהו אביעזר , בלשון נמרצה : ידי לא שפכו מעודי דמי נקיים , ועצמות איש לא פצחתי , אבל מעודי פרשתי כפי לעני , וידי שלחתי לאביון · רעב כלכלתי , וצמאים השקיתי מים , ולא הבדלתי בין עברי לנוצרי , ומי הוא בין היושבים פה למשפט כי יכזיבני ? ענו בי !

ויענו כלם פה אחד , כן דברת , פעמים רבות ראינו כי עזרת עני ורש גם מבני הנוצרים ·

הכהן ראה כי פתאם נהפך לב השופטים לטוב לו , ויקם כשטן : ויאמר : אם פתחת ידך לתת נדבת יד לעיני הנוצרים , ידעתי כי תאלתך תביא עלינו בסתר לבך ; כי העברים גם בחסדם יעשו מסחר לקנות לב עמי הארץ , אבל אכזרים המה , ולא ירחמו , אם דתם תְּצַוֵּם להתאכזר · והנה נגד השופטים אעידה , כי פעמים ראיתי בביתו אספת זקנים , ומאחורי הדלת שמעתי אמרותם : כי יארבו לדם על חג הפסח · ועתה אם רשעת כיום ממות לא תפדה , וכל צדקותיך לא יצילוך כיום מידי המשפט ·

ויענהו אביעזר בקצף , שקר בפיך , המה באו בצל קורתי רק לשות באמרת ה׳ , ואני כבר הוכחתיך בדברים נמרצים , כי העון הזה רחוק הוא מחקי תורתי , ואתה הודית לדברי , כאשר יעיד בנו רעך היושב פה עמכם · ועתה עד מתי לא תוכל נקיון , ולהסיר מלבך העלילה התועבה הזאת !

והשר התנשא מכסאו , ויאמר , אמת יהגה אביעזר , ואין ברתו עון דם ·

ולא יכל הכהן לעצור ברוחו , ויקצוף עליו ויאמר : איפה הלך לבך , כי תדבר טוב על העברים ועל תורתם גם בקהל נוצרים ? האין זאת חרפה לנוצרי הרבק באמונתו ? ואיכה תֶּגֶה לב אביך הזקן בשמעו דבריך ?

ויענהו השר ויאמר : אין טוב לאדם רק להגות אמת בפיו , ולהיות מגן להולכי תום , גם אם בני דת אחרת המה · וכאשר דתי תפקדני לאהוב כל איש כנפשי , וגם היום לא את העברי ולא את רתו הצלתי , בלתי על האמת ועל גבר נרכה גנותי , ויבט מכל עבר , כי

כי רבים קפצו עליו פיהם, ויבז בעיניו להליץ משפט העברים, ויקם מכסאו וילך לו.

ויאמר לו הכהן, גם אם אמת הדבר, כי המצוה הזאת לזבוח עלם נוצרי על חג הפסח, לא כתובה בספר, כי המה הטמינו עונם מעין רואי, אבל מסורה היא בפיהם, ואב לבן יורישנה בסתר.

הן אם בדבר שפתים תרשיע את העברים, ותחרוץ משפט שוא על תורתם — ענהו אביעזר — מי יקום אתך למשפט! אבל אנכי הוכחתיך אז, כי אין מסורה בפינו, ונקינו מעון הזה. וכל הדבק בתורת התלמוד לא יטנף ידו בדמי גבר. ואם יש את לבב השופטים להתחקות על דבר אמת, נכון אנכי לשנות כל דברי אשר הגדתי אז לפניך.

אבל הכהן לא סר מהליץ את האשם, וידבר על לב השופטים כי לא יתעו בדברי שקר, ומי הוא אשר יכחש במסורה אשר בפינו, כי אמת היא העלילה הזאת.

וגם השופטים גערו בו ויאמרו: ידענו כי חכמתך ודעתך היא שובבתך, ולא להראות מדעיך בתורת התלמוד נגשת הנה, אבל לחרוץ עליך משפט מות נקראת. והיה בנוח רוחנו מעמל המשפט, אז החפץ ירד בשבלת תבונתך. ועתה תן תודה על עונך, ואל תַּלְאֶה רוחנו בדברי מרי והבל.

ובשמעם כי הוא יתאמץ להגיד לפניהם את תוכחות פיהו, כי שקר היא העלילה הזאת, אז צוו השופטים להשליכו שנית בבית הסהר, ולמנוע אכל מפיו כל היום ולענות בצום נפשו, גם לגרש שנתו מעיניו כל הלילה, אולי יכנע ויודה. והשוטרים לא סרו ממנו, והתליפו את משמרתם, וינידוהו מפנה לפנה, ולא נתנוהו להשתרע על הארץ, ואם ישב על כסאו כרגע ויישן, יסרו בשבטים את בשרו. ולמחר כאשר נגש אליו השופט, וירא כי עודנו מחזיק בדבריו ולא יודה, צוה להשביעו אכל מלוח, וכאשר יחר גרונו מצמאון, יביאו לפניו מים, אבל לא יושיטו לו לשבור צמאו. השוטרים שמרו את פקודתו, ויהי כאשר התגולל אביעזר בדאבונו על העפר, וילחך בלשונו את קירות בית הסהר, אז כל העומדים סביביו השביעוהו לענ בםים, ויהתלו בו, ויאמרו לו: תחת כי שתית דם נקי לרויה יחסר לך כיום גם מים לצמאך — באו ימי הפקודה, באו ימי השלום!

מט להרג

ויהי ביום השלישי, לשונו נִשָּׁתָּה בצמא, ועיניו קמו מראות, וכמתהולל מטו רגליו בהלכו, וימשכוהו השוטרים מבית הסהר, ויציגוהו לפני השופטים. כל רואיו התנודדו מפחד, כי בין שני ימים סר אור פניו ממנו, ובלהות צלמות באה תחתיו לִבְנַת זקנו והשכת תארו הבהילו כל מכיריו מלפנים. אך ראש השופטים הביט עליו בעינים מפיצות עברת אף, ובקול מרגיז לב ונפש אמר לו: הן זקנת ושבת בהבליך, ינקת חלב בני עמי בתתך להם כספך בנשך ובמרבית, ודמיהם מצית בחג הפסח, למען תשבע נפשך חטאת מרי, עתה גִלה רֶעתך, והִנָּקֵם נקמת חרב. לא תוכל לתת כחש עוד בעדות החרש והטבח. כי הדייגים העלו את העלם ברשתם קרוב למעונך, ומטפחת אשר העבריות תכסנה את ראשן תליתנו. עתה אם נתפשת ביד, ועונך גלוי לעין, גם אותך יוקיעוך נגד השמש; כי העון והעונש בעקב אחד יצאו. אפס בטרם תודה על עון, ידינו אסורות לחרוץ עליך משפט מות גם למראה עינינו. עתה פתח פיך והגד עונך; למה תתן את גידיך למפץ, ועצביך למוסר אכזרי? גם עצמותיך תשברנה אחת אחת, ובשרך יודק כתבן בחרוצות הברזל, תן תודה על און, ותקצר דרכך מבית האסורים אל גיא ההרגה, ולא תְיַגֵּעַ גם את השופטים חנם!

היושבים למשפט שמעו את דבריו ויחרדו, ואביעזר אסף את שארית חילו, ומכאוביו נרפא כרגע. ויפתח פיו, וידבר: כן הדבר, כי אם נגע משפטכם רק עד נפשי, אז מהרתי לתת תודה על שקר, להתמלט מחיי, ולתת ימי כפר מוסרכם, אבל המשפט יגע עד דתי, גם אם תדושו את בשרי בקוצים, ועצמותי תפרפרו כריפות במכתש, לא תדבר לשוני דבר שוא וכזב: ראשונה הלא תאמרו כי תורתי תאלפנו לשפך דם נכרי ולאכלו, והיא תתעב את האנשים המלקקים בכלב דם כל חיה, ואין בתורתי חטא מזכיר עון כי תפקוד לשנוא בן דת אחרת היושב לבטח אתנו, ואף לקום עליו ולהורגו, ובמה חטא הנער הזה, בן שמונה שנים, לרצוח נפשו? והשנית כי תורתנו תזהירנו, לבלי קָרֵב נפשנו לשחת, ועתה גם אם נועדתי להרג, ודמי יספו בקטל, טוב לי כי עֻניתי, ובתומתי תקטלני, ולא להודות על שקר, ולהקדים

את

את החרב על צוארי, אך דעו נא כי דמי הלא מידכם יְבֻקש, עלי תבוא ברכת אובד, ועליכם תרבץ מארת מטי דין. ובדברו סר כחו מעליו ויפול על הארץ ויתעלף.

והשופטים לא חתו, ויאמרו: הן כבד לב, ומצח נחושה הם תְּנֵי העם הזה מאז היו לגוי, ומי יפתה לבם בדברים? ויפקדו לערוך את מערכת כלי מוסר ולדרוך שם את אביעזר, עד כי ילחצו תודה מפיו. השוטרים לא התמהמהו למלאות את הפקודה, ויבהילו להביא את הזקן ההדרה. ויסירו מעליו את בגדיו ויציגוהו ערום כיום צאתו מבטן אמו. אז שמו מועקה במתניו ויחלו לפרפר את עצמותיו. אנחותיו וצעקתו הרגיזו כל לב. ויחש אליו השופט, ויאמר לו: ראה נא כי תוכחת על עון תְוַסר, ולמה תסבול לריק דאבה כבדה מנשוא, ותדאיב גם נפשות שופטיך בנהמת לבך. שוב נא לתוכחתי, והתודה על עונך, ואז יְכֻפַּר לך גם העון הזה. אך לב הזקן לא חרד ולא נע, ובבכי תמרורים אמר אליו: הדאבה היא חבל בני ישראל מאז גרשו מארצם, ובוז וחרפה היא נחלתם מאז הלכו בגולה. אבל מי הוא הטורף נפש ישראל חנם, וה' לא יעשה נקמות בו? הן כל אוכלינו יאשמו נבא ירמיהו איש אלהים, ומה תעשו ליום פקודה! דעו נא כי ידי לא שפכו את הדם, והעדים גם הכהן רק תואנה יבקשו ממנו. ועתה אתם החזקים ממני הנה נפשי בידכם, עשו עמדי כטוב בעיניכם, מהרו נא לגמר את משפט מותי, אך אל תוסיפו לקרוע את בשרי, ולנפץ את עצמותי, וה' יבקש את הנרדף בלי עול בכפיו.

ובראותו כי לא יודה על עון גם אם ירבה לענותו, ויקרא השופט בזעמו: דע נא וראה, כי אם תוסיף לנקות נפשך בדברי כזב, אז תרבץ החטאת על כל העדה יחד, כי דמי אחינו צועקים אלינו מן האדמה אשר פצתה את פיה ותבלע את גופו, הנקמו! ואל תכסו את דמי' ואם אתה תקשה ערפך, ותוסיף לכזב בעדים אשר יענו בך עונך, אז לא תחלוץ נפשך משחת, ומניתי אותך לחרב, וגם את זקני עירך עמך אביא להרג, כי המטפחת והאספה בביתך בחרף, אותית נאמנות הנה, כי ידי הזקנים אתך יחד שפכו את הדם·

וירא הזקן ויתבונן כי המצודה אשר בה נלכדו רגליו פרושה היא על כל זקני העיר. ויחרד מאוד, וכל עצמותיו התפלצו, כי לא בטח

בלבם

בלבם, פן לא ימצא עז להם לשאת את השבטים והמכות וירדו על לא חמס בכפם, ויפנה אל השופט ויאמר: שמע נא אמרי! הן עברי אנכי אשר כל טוב הארץ נבזים הם בעיניו, בבואו להוקיר את דתו. הנה בשרי ישא ויסבול צירים וחבלים מדיבי נפש, וכל עצמותי תרגזנה ממכותי האנושות, אך רוחי קמה בי, ולא תתרפה. כי דתי לי למגן ומחסה, ובצלה אתלונן ואשקט, גם אם ראשי לחלי ולבי דוי, ובמוט רגלי לא תנוט רוחי, כי היא לי למשענת נאמנה בכפי. וגם אם ככלי יוצר תנפצני, אנכי בתמתי אתחזק. אמנם להחזיק את אחי בתומתם, כי לא תגלו האשם עליהם, אז באפס יד תשברני; כי עברי אנכי, אשר נפשו לא לחיי בשרים סגרה בְגֵוּ, רק להחיות את נפש אחיו נוצר, למען יקום שם ישראל, ולא ימחה מן הארץ, ולהיות לפליטה לדתו כי לא תכרת מפי בני אדם; גם להורות לכל חכמי לב, כי חזקה הדת מכל אמץ רוח, ומָעוזה יעוז על כל חמרת תבל. הן ישעיה נבא עלינו, ואתם כהני ה׳ תקראו משרתי אלהינו יאמר לכם (ס״א ו׳) עתה כהני ה׳ תקראו לנו, כי מפינו לקחתם הלקח להאמין באל אחד, ומושיעכם קם מבני עמנו. ומשרתי אלהינו תאמרו לנו, כי מבשרנו תחזו את מעוז הדת, ויקרה היא למכיריה מכל אבני חפץ, גם שבר עצמותיהם לא ישבר את עוזה. ועתה כאשר תמצא ידי לעוז על הותכם אם דתי תפקדני ככה ימצא עז לי לתת את נפשי כפר נפשות אחי תמימי דרך וישרים בלבותם. עוד הפעם אמר, כי כפי לא נגאלו ברם, ונקיים אנחנו מעון, ורק לחלוץ נפשות זקני העיר משחת הנני נותן נפשי תחת נפשם, ויהי דמי כפרם. הגדתי היום, כי ידי רצחו את הנער, אפס לא למען סבוא את דמו, כי דם תועבה היא לי. ורק בעברת זדוני, ולהרגיע את לבי אשר שאף אחרי דם העלם, שלחתי בו יד. ועתה הנה נפשי בידך, שופט! פדני ממוסרי והסגירני לחרב!

ויבוא השופט בחפזון אל בית המשפט ויספר להם את אחרית דבריו. וישישו כלם כי הודה על עון, ובא קץ לעטלם. ורק הכהן לבד התעצב, כי עוד לא שָׂבַע נקם, ודמה בלבו לשפוך חמתו על כל זקני העיר. ויאמר להם, אבל בדבר פיו לא יפדה את רעיו מעון, יֵאָמֵן נא דברו, ויתן אות ומופת וידעו הכל, כי ידו לבד היתה במעל הזה. וגם זכר את העבד הנאסר במסגר, וינוח על אדמתו. יובא גם הוא במשפט, וערפו

וערפו הלא רך עדנה, אולי לא יעיז פניו ויספר לנו את כל ונוכחת.

השופטים רגנו על עצתו ויאמרו כלם פה אחד: הלא העדים יעידו רק באביעזר ובעבדו, ולמה ימשכו נקיים בעלילה זאת, הן כבר נלאה רוחנו במשפט הזה, ורק העבד לבר יובא הנה. ויפקדו להשוטרים להביאו, ולהקור מה בפיו.

ובבוא העבד לפני השופטים, וירא את כל אשר נעשה באדוניו, ולא אחר לספר את כל המקרה מהחל ועד כלה. ויגערו בו השופטים ויאמרו אליו: האם לגולל את האשמה על העדים נקראת הנה! ספר נָא את זדון מעלליך, ושם אנשים זרים לא יעבור על פיך כיום. ואם עוד תבקש מפלט מזדונך, ראה את חבלי אדוניך ואתה הלא תְּוֻסַּר עוד שבעתים.

ויבהל מאוד, ויספר להם כפי אשר שאלו השופטים מפיו, כי הוא השליך את החלל עטוי במטפחת, בתוך הנחל, וידו היתה עם יד אדוניו לרצוח את נפש הנער.

צדקת תם

חג יהודה נהפך להם לאבל, וחדר משכבם היה להם לחגא, כי כל יושבי העיר לבשו חרדה ממשטמת הנוצרים אשר יקדה כשאול תחתית. אשת אביעזר מתה ביגונה בעבור ימי החג, ובנה יוסף התאבל עליה, וישב על הארץ שבעת ימים ושבעת לילות. כל נכברי העיר באו לנוד לו ולנחמו, אבל אזנו כבדה משמוע דברי נחומים. ויאמר להם: הן מות אמי לא תעציבני, אף כי היתה הישרה בנשים, כי היא סגרה את ימיה כמות כל האדם וזה היא אחרית כל גבר, הלא כל הילודים נועדו לגוע. ואם זה יקרים למות וזה יאחר, אין דרך עצב למסהר, כאשֶׁר לא ישמח המאחר. אבל משפט אבי ידכאני עד לעפר, ויסתיר נוחם מעיני. הן כלנו יודעים, כי תם ונקִי היא, ולמה יכלהו ה׳ מן הארץ כשוט ושופך דם? הה! מי בכם חכמי לב ונבוני דעת, ויגידו לי, על מה יאבד אבי כעַוָּל, וכמות נבל ימות הוא בעצם תמו! הן ירדתי בבכי, וכהקיר ביר מימיה הקירו עיני את דמעותיהן, וכל מעינותיהן חורבו, ורק שני אגלי דמעה נשארו לי, אותם אַגיר כיום

לפני

לפני ה׳, כי יגיד לי: מדוע אבי אשר טהר נפשו מחטא, ועון לא חשב על משכבו, גם צדקה וחסד הרבה בארץ, ימות כאיש תככים ורמים? ולמה הפגיע בו ה׳ העון, לרדת אל בור, כמטועני חרב?

ויפתח האחד את פיו, ויאמר: אל יצא עתק מפיך, צדיק ה׳ בריבו, ולא יעות משפט, וליסר את הבן נתפש האב, כי משפטיו עמקו מתהום רבה·

כמלח וגפרית עלי פצע, היו דברי הזקן על לב יוסף הפצוע· מזמותיו נתקו ומורשי לבבו נתעו כמתעתע, ויענהו: כן הדבר כי הֻכֵּיתִי בשגעון ממראה עיני, אבל עוד תמצא ידי לריב עם מנאצי ולדבר בשער את חורף נפשי. חלילה לאל מעול, וכארם ירטש אם על בנים, ואני לא אראה עון בנפשי, כי לא בזדון לבי וביד רמה תרתי לי דרך, כי ירא ה׳ ויקצוף. הן מוצא שפתי נוכח פני ה׳ היו, וכל יודעי מקרוב יודעים, כי במזמות תועבה, רוחי לא מְטֻמָּאָה, ונפשי תשקץ כל חטאת המעכרת רוח אלוה, ומעצבת נפש דעת; אבל בתום לבב, וברוח נאמנה, נבדל מכל תשוקת חמר, דברתי דברי. וגם אם שגיתי, אבל היוכיח ה׳ על שגגה כזדון, ועל רעיון לב, כמו על פעל כפים? האם נכחד עצמי מאת ה׳? וגם היום הנני רצוץ וכתות מיגוני, והחלד ושאונו וחמודיו, מאפס ואין לי נחשבו, בכל זאת עדנה דבקה נפשי במחשבותי, ותחבולותי תתמך ימיני; הלא אות היא כי לא מזדון לבי נולדו בי רעיוני, וגם אם אמת הדבר כי חטאתי, הלא הוכיחני אבי במתק שפתיו, ויניאני לחשוב מחשבת פגול, ולמה תקהינה שניו על הבסר אשר אכלתי בלי צדיה? עלי שפך ה׳ חמתו, לשלחני ביד פשעי, ואבי ינקה! האם כפרץ נחל בוגד, השוטף בזעף, ותם ורשע יבלע, נתכה חמת ה׳, כי שטפה ועשקה רגלי אבי, ונפש נקי תכלה?

כן הדבר — ענהו המוכיח — כי התבל ודרכיה נשגבו מני אנוש, ומשפטי ה׳ נעלמו מתבונות גבר. אמנם השופט כל הארץ לא יְעַוֵּל משפט, ויען כי כל בני ישראל כאיש אחד לפניו נחשבו, לכן יוכיח ה׳ לאחד למען ישוב השני. ואתה דברת דופי בישראל ובמנהגיהם, ותצת כאש חמת ה׳; כי לא יעזוב נקי למדברי בישראל. וכאשר קצף על ישעיה נביאו, ויצו למלאכו לגעת ברצפה על פיו. וכן משה ואליהו נלכדו

בענים

בעונם. כי דברו סרה בישראל, ומי קרוב לך כאביך, לכן בחרות אף ה' בך, עשה נקמות באביך.

אבל רבותינו לא הגידו לנו, רק על מאשרי העם כי ישמרו את לשונם. — ענהו יוסף.

ובדברם ויבוא גם השר אוהבו לנחמו. וישמע את תוכחתם ויבן לה, כי בשבתו בין העברים, זה שנה תמימה, ובהתרועע עמהם תמיד, למד דעת את שפתם; וישב להמוכיח: גואלת מאור במשפטך, וחטאת נפשך תמוט על תם ונקי. אנכי כמכם ידעתי כי שוא ודבר כזב יעידו בהעברים, והעברים לא ישתו דם נוצרי, אבל במקום אשר יזרע האדם אולת, יזורו שמה גפרית ומלח, ובני בליעל ישימו עליה אש והיתה לתבערה ולמוקד עולם, או האחד יחרוש סכלות, ובא השני ויקצור רשע ויאכיל לחורשים פרי כחש ומות, אבל הלילה מה' לשלוח ידו לרעה ביצורי כפיו. ועתה גם הזקנים זרעו אולת בדרכם אשר בחרו להם, להסתתר במעלליהם מעין כל ראי, אף כי אין און בהם, ולחרש מנהגים זרים מדעת אשר לא שערום מעולם, ואשר יתמה עליהם כל גבר, ועצמו משובותיכם, בגאוה וגאון אשר אהבתם, וה' זרה גפרית ומלח על מדרך כף רגליכם, כי מתי העם יאמינו עליכם כל און ועשק. הגידו למה תעטו מעיל מת בליל התקדש חג, כמתעתד למות, והלילה הזה ליל שמורים לכם, ואין פחד המות לנגד עיניכם? וזה התעה לתועים לחשוב, כי בכנף בגדיכם ימצא דם-נקיים, והתקדשתם למות. וביום צום יש אנשים האומרים יהי רצון כאלו הקרבתי לפניך חלבי ודמי, החפץ לה' בדמי אדם? וחלב גבר היעלה לריח ניחוח? הלא נתעב ונאלח הוא לדת משה עבד ה'. וכל זה התעה בכזב לב שונאיכם ומנדיכם. וגם כיום, אלה העדים ברשעתם, שמו אש על מערכת קוצים כסוחים אשר ערכתם, ותהי לתבערה, ולכן ה' הוא הצדיק, אך העון הוא בכם ובמחשבות לבבכם. ועתה שמעו נא דברי אביעזר והשתעשעו ושעו, ואני אספת למו גם הגות לבי ואז נראה ונוכח, כי ישרים הם משפטי ה', ונאמנים המה לכל מוצאיהם. הן כאשר יסרוהו השוטרים, ופשטו עורו מעל בשרו במלקחים, זעק אליו השופט וינהם כארי: תן תודה! עד מתי תתן בשרך למרמס, הלא גם רצפה יתנו על עורך הקרוע? ויענהו אביעזר,

אם

קראתי למות, אם נגע הדבר רק עד נפשי, אז כבר הודיתי על שקר, אבל יען כי הדבר יגע בדתי, נואלי, ובשחת מצאתי מפלט לכאבי. שְׁלֻחָה נפש האדם בארץ, כי לא לחיות חיי בשרים, הגדתיך היום, כי הזקה הדת מכל מרוה, והיא תכניע שאון אֲבל להורות לבני אדם, ואני אוסיף על דבריו, הלא נודע זרים, ותתנשא על כל המדת תבל„. וְנִשְׂאוּ למצוא פשר דבר, הן הוא מלחכת הסופרים אשר יריבו יחד. האם גבר האדם על מצוקת תבל, אשר תציקנו מאז יריבו החכמים„ ובהפץ לבו יש לאל ידו להכניעם, או כי מצוקותיו ותכריענו עד לעפר, ? כה יריבו. בתבונתם, תחזקנה עליו, וידיו תרפינה לעשות תושיה נגרן„ ועתה הן ישראל הוא העם אשר בו בחר ה׳ כי יאירו ובחשבה יתהלכו. וכאשר כבר הפיצו עיני יושבי הארץ, ויגרשו ענני אפל משמי ה׳, גם פה הראה ישראל אותנו לדעה, כי ישראל אור רב על בני תבל. יעשה חיל, וחפץ לב גבר עַז ממות, ובזרוע עזו יכריע כל פגעי העת; ובזה יאלפֵנו בינה, כי לב אדם עז מסלע, ותפצו חזק מהלמיש צור. ולכן יָעֹז ישראל על מצוקותיו, וישחק לאשפה ותנית אשר בידי מתקוממיו, כי דתו הוא הפץ לבו, וכה חזק מהפץ לב גבר? וגם אנכי אודה עלי פשעי, כי נמשכתי בלי דעת בשטף הסופרים הכופרים בדת, ויחשבוה לכלי אין הפץ בה, והבוטחים עליה, יבואו עדיה ויחפרו, ועתה שבתי ממשובתי, ואם נפלתי בשהיתות המכהשים בה, אך קמתי ואתעודד, כי זכרתי את מרוי בני ישראל מאז הלכו בגולה, ומכאובי אביעזר ביום המשפט, אז נוכחתי, כי אין מעוז לגבר כמו האמונה, ואין סתרה נאמנה לבני אדם כדת ה׳.

ועתה ישראל, קרוב היום, כי תכלו את הלקח הזה, ויקצו מזועיך. ועיני יושבי הארץ תפקחנה לראות צדקת תם וישר דרך, גם מבני דת אחרת, אז תאסף מארץ כִּנְעַת אויביך, ותקצרו ברנה פרי תנובה, מנאות שדי אשר שנות מאות דשנתם אותן בדמכם ובחלבכם, ובכליון עינים ומדיבות נפש משכתם המחרשה, וברמעות תמרורים השקיתם את הארמה. אל תערצו ואל תהתו, כי לפליטה גדולה שלח ה׳ אתכם הנה, ויפץ אתכם בארצות שונות; והיא תרות מעוזכם.

דבריו באו כשמן בעצמות יוסף, ורוח המליצה בערה בקרבו

כמו אש, ויקם על רגליו ויאמר: מה חיי הבלי הדורות אשר כצללים יעברו על פני הארץ? ומה המה חיי גבר פה בחלד, אשר כסופה בנגב יחלופו? האדם יולד כעגל לא לֻמָּד אך לאחריתו, כי ברדתו קבר נפשו תִתָּבר מעול ותשבע בצחצחות הדעת, ושמה במרומים תבצור פרי עמלה. גם מעללי דורות הראשונים אך לקח הוא לאחרונים, כי ישובו מכסלה ויסוגו אחור מאולת. וגם צדיק ביום עברות, יאלף במותו לבני אדם רב יתר מכל תחבולות נבון, ובני דורו יתחכמו לדעת, כי טוב הִכָּנַע משבט אף, מהתקומם נגד רצון ה', ועֲנות ה' תרב לאדם, ורום לב גבר יְשַׁחֵנו לפני ה'. ועתה מה התבל כלה, וימי אנוש לאדם? אך ספר מלא משגה ושגגה בראשיתו, וחכמה ודעת באחריתו. אשרי הגבר המדלג על ראשית ימיו, למען ינזר ממשאות שוא ומדוחים, ויאריך שבתו באחרית ימיו, בעת צאתו לרוחה מסבך השגיאות; ומה מְּאֻשָּׁר חלק גבר רָם, אשר בו בחר ה' להקים למורה בארץ, וירימהו מקרב אחיו, לשאת דגל האמונה, לפני ההולכים בקרבה. ואתה אבי, אם בצדקתך ובתומתך, מצאת מות אכזרי, אך מות ישרים הוא. מות גבר דגול מרבבה. הה! קנאתי במותך, מי יתן כי תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמהו.

חרפת נבל

הוי בונה ביתו בספרים, ועליותיו במעלות רוחו! קורי עכביש מַסָּדו, וראשו כגלגל לפני סופה. גם יוסף ברבקו בספרים ראה את התבל, כאוצר מלא ספרים, ולאומים מלאומים שונים בקרבה, כספרים יחד ישליון, ובני אדם המה הכתב המספרים מעשה העם ותחבולותם, ועצתם המה תכלית כל מִסְפָּר בספר. ובשמעו את דברי השר והגות לבו, הרגיעו כמעט את רוחו, והשב כי רק מריבת סופרים הוא לאביו עם עדי חמס אשר קמו עליו. אמנם בצאתו בחוץ, וישמע חרפת נבל וגדופי צוררי אביו, אז ראה כי כרחוק השמים משאול תחתית, כן רחקה מריבת הסופרים מִמְּדָנֵי חשוכי עם; ובשמעו את המשפט אשר

חרצו

הרצו על אביו, כי תשבר מפרקתו מראש בגרזן, ואחר זאת יוקיענו על העץ נגד השמש יום שלם, אז כל תנחומותיו נעתמו כשביבי שמש ביום אפל, וכל רעיוני לבו כלו כעשן. ויתע הנה והנה מבלי מנוח — כי צרה לו התבל מהכיל אנחותיו. ויצא היערה, וישב שם על שן סלע אשר לרגל הר נשפה. אזנו שמעה קול מי שלגים אשר נמלטו עד היום, ויסתרו מחם השמש, עתה נבעו מצפוניהם וימוגו. ומצלעי ההרים יזלו ויתקבצו מתחת לאפיקי מים לבוא אל נהר N. וגם רגבי קרח אשר כרקועי פחים ירקעו את רגלי העצים, נצמתו מלהב השמש ובגלי המים יתבוללו, ואחריהם עשבות שדי יציצו למכביר. ובשבתו נשען על משענתו, וראשו שהוח מדאגה, אז עברה עליו רוח רעה ותפעמהו ויאמר: זה חמשת אלפים וחמש מאות וארבעים שנה, תסוב השמש על מעגלה, ותגרש את הקרח המקפיא את יבול הארמה, ותשוב לחדש את פניה ותטיב את מראיה, אך לב אדם נחוש, ויחזק משמיר. ומסבות הטבע ותקופת השנה לא הפכו את לבו לטוב, ורעים לא נִתָּקו. עוד קנאת קין בהרגו את אחיו בוערה גם בלבב זרעו אחרי רבבות דור. הלא אל אחד בראנו, ובני אב אחד נחנו, ולמה יחשוב איש את אחיו לאויב לו? גם חמס אנשי דור המבול לא רֻחַץ גם אחרי אשר שטפו מים הזידונים את הארץ, ומחו את כל היקום. כי מי הסית את עדי חמס באבי, לענות בו רצח, הלא דרכם הנשחתה! גם חטאת סדום ועמורה רובצת לפתחי לב משופטי אבי, ורוח זלעפות ומטר גפרית ופחים לא יבערוה מקרב לבם, ולמה שוא יפארו בני ארם, כי החכמה תרוץ ארח ותשנה את פני מכיריה? היא לא תפיל החרב מיד מחזיקה, ולא תִרוש ותדוק את התער, אך תחד את החרב, לַמען היה לה ברק מורטה, ותגרע בלי מִחמל, ואת התער תלטוש לגזור לגזרים בשר גבר, השודד ישוד, והבוגד יבגוד! ותחת אשר לפנים כשודד כבוגד, לא התנכרו מעין ראי, וכקטב בצהרים צעדו בקרב הצות, גם רואיהם הבירום מרחוק ונמלטו. עתה ישתנו בבגדיהם, ותחת מעיל צדק יצפינו את התער, ובחכקם ביד יוציאנו מתחת מדיהם, לִמְחוץ בסתר לב אוהב. בלשון מדברת גדולות ובשפת חנף יתקעו החרב בבטן רעיהם, ויאמרו: צדקנו! זו נחלתך ערכה אשר יכניך כיום בשם חכמה! הוי תבל פורה ראש ולענה, גם החכמה והמשפט אשר כוננו בך אנשי צדק,

אך

אך כלי משחית המה לרשע ולערום, לחבל ענוים, ולדכא בשער רפה אונים · והמשפט יָעז למו לְהֵחָסות כפני מתנקם · הן לפנים אם יחם לבב גואל הדם נקם ל[illegible]ות נפש המרצח את דודו או בן דודו, לא היה לו משפט מות, ונקמת הגואל השיבה רבים מעון, ועתה אין פחד נקמת דם לנגד עיניהם כי בצל המשפט יחסיון; ואני הנֵה נקמתי בוערה בקרבי כאש לוהט, ולפידי בוז — אלה עדי כזבים, טורפי נפש אבי בפיהם — יעברו עלי יום יום יבישו יראו בי, וידי אסורות בכבלי המשפט לקחת נקם ·

ובסור מעליו כרגע רוח הרעה אשר בְּעִתָּתו, זכר את נפשו ויתבונן לאמור: הן הנקמה בידי גבר הוא כחרב פיפיות ביד עלם, אשר לא ידע להזהר בה, וישרוט בה שרטת בנפשו, גם הנקמה תעור עיני בעליה, וִיבַתְּקו בחמתם בלי משפט, גם נקי וצדיק · אך אלהים הנוטה קו על כל מעללי תבל אמר: „לי נקם ושִׁלֵּם" ומי כמהו ישפט משפט צדק, גם הוא יקום נקמת דם אבי מידי שופכיו.

אבל לא ארכו לו רגעי תַּנְחֻמות אל, ותנח עליו שנית רוח המליצה ותטרפהו באף, וידבר אל לבו; אבל היש תקוה לי במאשר חקות תבל, כי לא. יעות את ריבי, והוא שת את מצוקיה על עשק וחמס? גם עשבי שדה ועצי יער אשר כל רוח אין בהם יורונו, כי שחו טובים לפני רעים, והָרֶשַׁע יפשה בארץ · שמה יעלו כיונק צמחי שדה בל זרעו בל נטעו יכו שרשיהם עמוק בארץ ויפרחו, גם בעבור עליהם רגל לא יהיו למרמס, חֹרֶב כי יהיה בארץ, או מטר סוחף, המה יצמחו יפרחו וישגאו; הידעת מי המה? מַלוח לענה וראש, חרול קמוש וסרפד; לא כן צמחי ברכה ותנובה שרשיהם לא יעמיקו, ובעבור עליהם רגל, יהפכו משרש והיו לבער, גם מחסר מים יִמַל קצירם ומגשם מזרת עז יבאשו וירקבו · ואתה בן אדם למה עששו עיניך מכעס, אם תראה צדיק גוע והרשע מתערה כאזרח רענן, הלא כל בשר אך חציר הוא · שמה תתענג עינך לראות פטורי ציצים, כלילי יופי, הלוקחים לב רואיהם בצבי תפארתם, ובקרבם צפון מות ורעל, המה יעשו ברים, ומסופה וסער לא ישתו ראש, והגן השדה לא יקיצו עיני הרואים בהדר פרחיהם

פרחיהם, ובגבעולים חלקים ורפוים יביאו לבני אדם אכל, וכנגעת
בהם רוח קדים יכפו לעפר ראשם ועל ערוגת צמחם ייבשו, או צפון
באדמה, סתור מעין רואי ישלף האדם מאבלו, ולמה תתמה על החפץ
אם עיניך תביט עמל ועשק יָהֵלו בארץ, שמנו עשתו ויעשו חיל,
וצדק ומשפט צפון בלב גבר, ויום ה׳ אֹפֶל ולא נגה למו; הלא כציצי
שדה יציץ גבר ומעלליו יחד· גם עצי יער ייפו בגדלם ויעלו לשמים
ברים וישלחו פארות, וימיהם ירבו כחול אם לא ישאו פרי ויוציאו
צנינים וחוח· וגפן ותאנה ורמון וכל עצי פרי, ראשם יכף לאדמה
ומראיהם רעים לעין, וימיהם במספר ימנו, ומה הוא האדם הלא עץ
השדה, ופריו הוא צדקה והסד, ולמה יפלא בעיניך אם אנשי חסד
נכאו מן הארץ בהצי ימיהם, ואנשי זדון ירימו ראש! ומי הוא המכחש
בדברי כי ישרים יסחו מן הארץ ובוגרים יותרו בה! גם זוחלי עפר
או הולכי על ארבע, יעידו בנו כי מוני גבר יאכלו את בשר אנשי
שלום ומנוחה, ובעונם יָגַהּ אורם! שם יהלך עצב על גחונו, עורו
מצהב, וכמו ברצי כסף נהפה ראשו ועורו בירקרק חרוץ, ומה שמו
כי תדע? נחש שרף ועקרב, אשר ישופו עקבי גבר הקרב אליהם,
ובחמת לשונם ימיתו כל חי, גם שם אביט כי הולכי על ארבע יצעדו
בלי חַת, עורם נחמד למראה ברודים אמוצים, או צבע רקמתים, ומה
שמם כי תשאל? שועל נמר וארי, על מלאכי זעם אלה פרש היוצר את
הודו, כי ילכדו תמימים בערמת לבם, או בעזוז כפיהם יטרפו ואין
מציל, ובהמות שדי, אשר מגז צמרם ילבש גבר, ומחלבן ירוה
ובשרם לו לשבע, בשוטים יוסרו, ויתעמרו בהן בפרך, אין עוז למו,
לדבר את מתקוממיהם בשער, ולא הדר להם להשיב פני מבקשי
נפשם בתפארתם· ולמה תרגז נפשי, אם אראה צדיק מט לפני רשע,
והישר ילך שחות לפני מְעַניו, וחשך משהור תארו· הלא אלה מוסרי
ארץ, אשר עליהם כוננה היוצר, ומי הקשה אליו וישלם? ובכלותו
את הגיוני לבו, הרים קול ויבך בכי תמרורים· אהה אלהים! אך
זאת לבד נחמתי בעניי, ובכוס תנחומים זו אתן עיני, והיא גם היא
מלאה דם ענבי ראש יין תרעלה!

ובזעקו ותאניתו, ויעבור השר לפניו, וירא את עמדתו ויבהל,
וישמע את הגות לבו, ולא התאפק עוד, ויאמר לו: יגון לבך שת
תבלול

תבלול בעיניך , לכן תראה מחוה שוא וחזיונות מבהילים גם ביצורי ה׳ ! שמע נא משפטי והנחם , הלא גם נביאי ה׳ קראו לארץ ולכל היקום אשר בקרבה "ספר ה׳„ (ישעיה לד טז) , והמה יאלפוך בינה ויורוך את הדרך תלך בה ואת המעשה אשר תעשה · אם תראה הרעים ומשחתים יגדלו בלי עמל כפים , ויפרחו בלי זעת אפים ומֵחם שרשם לא יָבֵשׁ , ומזרם מים לא ישטף , המה יורוך , כי רשע עשק וגזל יניצו בלב אנוש , גם בלי עמל ודאגה , והאדם כעיר פרא נולד , ומשובתו וחטאתו לפתחו תרבצנה · ואם תראה דגן הארץ ויבולה , רק אחרי הריש וקציר יאספו בגרן , ומשרב השמש בלא יומם ימלו , ומשטף הגשם יכרתו , זאת יורוך כי צדק ומשפט ומישרים , לא יפרחו בלב גבר רק בעמל ודאגה · והמסיר לבו מהם כרגע כל צדקותיו תזכרנה · גם עצי שדה בשיא הסנם יורו לאדם , כי לא בגבה קומתו הוא יתרונו , ולא בזרוע עזו שאתו , ורק על פרי מעלליו , ואיש רום עינים הוא נעקש דרכים · גם חיתו שדי , טורפי טרף , ילמדונו דעת , כי נפתה אחרי זהרי תבל , וזיז כבוד הארץ יקח לבו , מהר ישוה לחיתו יער , ויתרון האדם הוא בהתבונתו בצדקת לבו ובענות רוחו ·

סוף דבר התבל ומלואה גם צבאות שמים וכסיליהם , אך תורת ה׳ ותוכחת היים הם לאדם . כי האדם ילי ד שמים וארץ הוא ; משמים אצלו לו רוח חכמה ודעת , רוח נִשָּׂאָה ונשגבה מכל היקום אשר בארץ , רוח אשר תכהש בתשואת תבל ; ומן הארץ חֵלֶק לו בשר ועצם אשר בעבי גבי מגניהם ישתערו על המודי תבל ושאונה , וכזרם קיר יזרמו להשתרר על רעיהם ולהדך דך נבלם תחתם · ועתה אם משד בהמות תקח תורה , וחיתו יער יאלפוך , ילי ד שאול אתה · אך שא מרום עיניך וראה צבאות שמים ממעל , וקח מוסר ; שם ישמור איש איש מעגלו , לא יפלו פניהם אם עב ענן יכסמו , ובהשבת לילה יזהירו , בארח שלום יבואו , ואין קנאה במגורם : למה ירבה אור אחד מרעהו ? אין מדון באהליהם : למה ירים האחד ויגדל מרעהו ? ומהם תצא לך תורה , כי טוב לגבר לשמור את דבר ה׳ אשר ידבר עליו , ובנחת ובשלות רוח ילך בארח אשר צוה לו היוצר , ומרגז

וקצף

וקצף לא ילבט, ובקום עליו צר ואויב, אל יפול לבו, ואם ישיגהו יום צרה ומצוקה, אל יחשוב על היוצר רעה, וישמור ארחו, ואז יליד שמים יקרא ·

גם מן הארץ מתחת יקומו עדים ויעידו בארם, כי לא טוב הוא לו לקחת לקה מזוחלי ארץ המלחכים עפר או מעצי יער, אבל יזכור את נפשו אשר תנהו בדרך העולה שמימה, וממה צעדיו מדרך מדבר · הן פרי עצי יער לא ימתקו לאכל; ושני אוכליהם תקהינה, ופרי עצי גן, אשר יד גבר טפחתם ורבתם ינעמו לחיך, ונפש רעבה ישביעו, ועתה אם קלות ובנפשך להוציא בסר ופרי כחש, כחש בתבונתך, ולכה בארח לבך השובב, ואם חפצך להוציא פרי מגד שאל תבונתך ותגדך, כי רם הוא האדם על כל יקום הארץ, וחושיך בקרבך יזרוך, כי לא אח אתה לזיזי שדה, ולא רע לניצני יער ·

ובטרם כלו להגות עשתונות רוחם, ויעבור לפניהם, איש ממכירי נפשם וירא אותם, ויגש אל יוסף ויאמר לו: אל תאמר נואש, גבר יקר! כי יש תקוה לעצבונך, וחיי אביך לא אברו · זכרתי לך את החסד אשר עשית עמרי ועם בית אבי כי פריתנו מרעב, ותכלכל אותנו בשנת בצרת, עתה אגמלך טוב — הן אנכי ידעתי כל מוצא הדבר, שם בבטן ההר כרה העלם חול בבור לפזר על מצע בית אביו, ומן הבור הזה לא שב עוד, כי רגבי עפר מטעל נפלו עליו וימותתוהו ויכסוהו, ורק עקבותיו נגלו בחוץ, ועיני ראו כי החרש ברזל כסה את רגליו בעפר, ויהי פעלו לפלא בעיני, אז המר לבי לדעת מזמותיו, וארבתי עליו כל הלילה, והתחקיתי על שרשי רגלו, וראיתי כי אחר חצות הלילה בא גם הטבח עמרו, ויפשיטו את בגדיו מעליו — והמה עדנה קבורים שם במערה — ואת ההלל לקחו ערום בלי שום לבוש, ויצפנוהו במרתף תחת בית אביך · וגם לפני זה שמעתי מפיהם, כי ימים רבים התנכלו על אביך ללכדו בפחי מות אשר טמנו לו, ועתה בוא נא עמדי אל מקום המשפט · שמה אעיד בעדים את רעתם, ואגלה את נבלותם לעין כל ·

תקוה חדשה החיה את רוח יוסף · ויאחז בכנף בגדו ויאמר : לא אעזבך עד אשר תלך ותדבר דבריך לפני השופטים ·

ויאמר לו כדבריך אעשה · אבל כבר המשפט חרוץ , ומי יודע אם יהרס בערות פי ? וגם הלא בית המשפט סגור הוא , כי כבר עברו הצהרים , ומחר עד אחר אשר יעברו שלשה שבועות , יְשִׁבַת דין ומשפט , כי חג הוא לנו , וכבר נגזר על אביך להוקיעו ביום השלישי , ואיך אצילנו מידם ?

אגלי זיעה קרה , דלפו על פני יוסף , כי גם התקוה הזאת מתה עליו , בטרם קדמוה ברכים · ובכל זאת לא הרפה ממנו , ויחזק בו ויאמר : לכה אתי אל אחד מהשופטים , יודעי דת ודין ונשמע דבר מה יעננו · והוא לא השיב פניו , וילכו יחד ·

ובבואם אל השופט , הגיד יוסף את דברי העד לפניו , ובכליון עינים חִכָּה עַל מענה פיו , אבל הוא לא ענהו דבר , הוא הלך החדרה , והמה נשארו באולם הבית , ויחכו עד בוש ולא יצא לנגדם שנית · המה השבו , כי יעמיק לדלות עצה מספרי דת ודין , איך להציל את העשוק מיד עושקיו , ולא משו מביתו ; אבל באחרונה יצא השופט בזעם אף ויאמר ליוסף : ביתי סגור בבריח ודלתים , לפני הבאים בנקיון כפים . ויפנה מפניהם ללכת החדרה , ויוסף ראה שגיונו וימהר אחריו ויוציא את חריטו וימלא במלוא חפניו כף השופט זהב וכסף .

פתאם רוח אחרת עברה עליו , ויאמר לו : ידעתי כי אביך נקה מעון , ורק בעון עדי חמס נגזר עליו משפט שוא . ולמען הציל את העשוק מיד עושקיו הנני לְסַבֵּב הדבר , כי השופטים יתעשתו לי להלין את משפטו עוד ירח ימים . והיה כאשר יתאספו השופטים שנית במקום המשפט , אז אוכיח כחש העדים על פניהם , להשיב את משפט שוא ·

ויאמר לו יוסף , אם תשלים חפצי , אז מלבד תגמולך מאת ה׳ , כי פדית נפש נקי ממות , ושמרת את ארצך מבלוע דם טהר לב , בעשותך משפט וצדקה , עוד שכרך נקוב אלף שקלי זהב . ואל תחום לפזר כסף ולקנות לב השופטים , למען ישמעו צדק , כי אנכי אשיב לך במרבית .

ולא

ולא אחר השופט לעשות את מעשהו. אך קורות הבית גלו את אזני הכהן, את אשר נדברו בין יוסף ובין השופט במסתרים. וגם דברי העד לא נכחדו ממנו. וימהר ויקרא את העד לביתו, להוכיחו על פשעו, כי יבקש להציל נפש עברי כמות, וגם הגיד לו את המוקש אשר לקח לנפשו: הן עד אחד לא יקום נגד שנים או שלשה עדים לכחש את דבריהם, וכל שומעיו יאמרו עליו כי שכיר הוא ליוסף וִיֻגְמַל ברעתו. וגם הלא אביעזר הודה במו פיו, כי שלח ידו בעלם, ומי יאמין עתה לדבריו, ויענש על עדות פיו. כה הגיד לו הכהן, ויוסף לאמור לו: טוב לך להיות בעצתנו, ולאמור כי רק להתעות את יוסף בתנחומי שוא דִברת שקר לפניו, וּשְׁכַח את הטוב אשר הטיבך זה שנתים ימים, כי למען לצוד את נפשך, כלכל את נפשות ביתך אז׳

גם ביום החג, כאשר נקבצו כל עדתו בבית התפלה, עלה הכהן הבמה, ויוכיח בלשון מחוללת כרעם את העברים, כי תמעט להם תנובת שדי לאכל בלי עמל כפים, ולרוות בשרם בחלב הארץ, כי גם את דמי הנוצרים ישתו ומבשרם ישבעו. ולא כסה על עון השופטים המוכרים את לבם לעברים בעד בצע כסף, ויתן את ישראל ואת השופטים לזעוה ולבוז.

ובעבור החג והשופטים נאספו בבית המשפט, ויבוא גם הכהן בתוכם, ויבקש את פניהם, כי יגישו גם את יוסף למשפט: מדוע יזיד לַעֲוֵת בכסף משפט צדק, ולשחד את השופטים? וִיסֻגַר במאסר עד כי יומת אביעזר. והשופט אשר דמה מראש להצילו, ירא לנפשו לדבר בזה ויאלם. וגם העד התחבא לבוא לבית המשפט.

ובאשר הובא יוסף בבית המשפט, הרים המרשיע קולו, ויאמר: עתה נראה ונוכח כי גם החכמה לא תצרף את לב עברי, והמרעים לא המירו את רוחו. הן אתה יוסף הכמת ונבונות, ורבים יפארוך, ובכל זאת לא טוב אתה מכל בני עמך, כי תקנה לבות השופטים בכספך להטות משפט, ותעקש הישרה בשחד. הוי סוחרי נפשות אדם! הידעת כי בכספך לא יושב לך, ותשא עונש על מֶרְיְךָ נגד המשפט? כי גם המסית נפש אדם לחטוא, יענש כחוטא בפועל כפיו. הוא הדבר אשר דברתי: כי השחד יגלה עון בית ישראל, במהרם לקנות בכספם לבות

 השופטים

השופטים, וירגזו מפני המשפט, ומעלליך יעידו גם באביך כי ידיו שפכו את הדם.

יוסף התמרמר אליו בזעפו, ויאמר: גם אם תְּבַלּוּנִי בתגרת יד, לא יצר לי לבי, ורק להצדיק את בני עמי דברתי דברי: הגידו נא לי, חטאת מי תעצם, האם חטאת הלוכד נקיים ברשת שוא להורידו לבאר שחת, או חטאת הנלכד חנם, המבקש בערמה מפלט מרשת? הלא כל לב ישר יורה, כי עצמה שבעתים חטאת הראשון מן השני. ואתה מרשיע! פיך שלחת ברעת ישראל להרשיעם, מדוע יבקשו בכספם להנצל מן הרשת המזורה לרגלם בידי אורבי דם, והדום מדבר בבגד אשר יבגדו השופטים במשפט, כי יעלימו עיניהם מחקור אחרי הצדק, ובמשפט ימעל פיהם, רק באיבתם אל בני עמי? וגם זאת אמר לך להצדיק את בני עמי; מי לא ידע בכל אלה, כי המשטמה תכה בסנורים עיני בעליה, ותוליך עצתם שולל. ומי יקום במשפט, אם האולת תרתיח כסיר מצולה? או מי ישים חוק, ביום אשר שטנת הדת תשפך כאש חמתה? ועתה העברי הנגש למשפט, ונענה על לא חמס, יבקש בכספו, רק לבער את המשטמה מקרב לב השופטים, והיה כשך חמתם, אז ירוץ הצדק ארחו, ולא יוסג אחור משפט, כי אבני נגף אשר המשטמה תציע לרגלם תוסרנה בבצע כסף אשר לקחו. אבל הלילה לנו לעקש את הישרה בכסף, ולעות משפט בזהב. אבל הה ליום צרה! מי יתן כי תמצא יד להכסף להכריע את הפלס במשקלת נאמנה, ולא ירד מן המשטמה אשר בכבד משאה תעיק את העבר השני למכביר. הן עיני רואות כיום, מי עזה ממשטמת העברים אשר תבז לכסף וזהב, ותשחית רחם, ולא תתן חנינה גם למטיביה.

בפנותו אל הכהן אמר: הן אבי הגיש לו מנחה, מלחמו אכל מכוסו שתה, עתה נצתה בו משטמתו, לא ייעף ולא ייגע עד כי ישכלנו בחמתו, ובאפו יטרפנו; ידעתי כי גם הוא חבר לעושי רשעה, ובעצתו ינקה את הערים, הוא הסיתם להשליך את החלל במרתף, ולדבר על לב אבי החלל כי יתגרה מדון באבי, ויענו שקר לפני השופטים, כי ידיו שפכו את המו: הגידו נא לי, מה חרי האף הגדול הזה? ומה הרע לו? האם הנשך אשר לקח ממנו העיר בו קנאה הקשה משאול! הא לך כהן אלף שקלי זהב, והסר עברות המה. קח נא כסף ככל אשר

תאוה נפשך, אך אל תתך המתך כאש, ואל תרדוף באף נפש מטיבך! למה תנום כעכס אחרי מוסר אויל, לשוף עקב נפש נקי?
הן כל אלה דברתי בגללי, אפס לטהר מעללי אחי, כי ימהרו להטות בשחד לבות השופטים, לא לכלף צדק ומשפט חפצם, אבל אלמים הם, ולא יוכלו להגות בלשונם כל אשר בלבבם, לכן יחפוצו כי צלצל הכסף יצלצל באזני השופט, ויטה לבו להבין משפט וצדק גם אשר לא שמעה אזנו. וכאשר יאמרו מתי העם: הכסף ידבר והכסף יחריש.

הכהן לא ענה אותו דבר, פניו אדמו מבשת ושפתותיו חורו מזעם. וינסה אליו דבר פעם ופעמים, אבל לשונו דבקה לחכו ורוחו סרה ממנו. וראש השופטים קנא את קנאת הכהן, ויתן עליו בקולו ויאמר: הידעת כי בן עונש אתה, כי נועזת להוציא את רוחך בפני השופטים, ולחרף את הכהן קבל עם בלי עד נאמן, רק מזעם לשונך.

ויענהו יוסף: גם אם לעפר מות תשפתני, ותתנני למאכל לפריץ חיות לגרם את עצמותי, ולפרפרני במתלעותיו, לא תדום לשוני כיום כאשר לא תדום בת עיני מבכי, כי יקרה לי צדקת אבי התם, מכל ימי חיי.

ובטרם כלה לדבר נגשו השוטרים בדבר השופטים, ויסחבוהו בחזקה אל בית הסהר, ויסגרו עליו הדלת וישובו לשמוע פקודת השופטים. וכאשר סגרו אחריו הדלת נפל שם ויתעלף, ולא נמצא שם איש להשיב אליו רוחו. ויתגולל בדאבונו ימים מעטים, ויחלה ואין רופא לו, ויסגר את ימו ויובל לקברות בטרם שפך הזעם על אביו.

שבט הנוגש

רבים הם אשר ימדו את מחקרי ארץ ואפסיה, וירדו מעמקי התהום דבה לדלות את הצפון בקרבה, אבל מי הוא האיש הבוחן יצר לב הארם וידלה עצה ממנו להגיד לו: למה יגיל על רע, וינוס לראות בדוי רעהו או בקלונו? המונים המונים יאיצו לבוא אל המקום בשמעם, כי שם יומת גבר, שמה יוקיענו נגד השמש, ואיש את

אחיו

אחיו ירחק למען יקרב אל המומת ולהביט באחריתו — ורק אחד מני אלף יתחבא — האם רמי אדם ראש פתנים המה , ולבו מגורת צפעונים כי רק לרע ילך ? שם אם ימעד איש , יפול גם יוטל , וירוצץ את גלגלתו , כל סביביו יפשקו פה וילעגו על מפלתו , ואם אחד מאלף ינוד לו , בקרבו יצחק , ורק אחד מני רבבה יצר עליו ; ואם ירים איש את ראשו , וברגל בטוחה יצעד — כי אָשרו ישמחהו , כל רואיו יהרפוהו ויקנאו בו בלבם : למה יצעד ברגל גאוה · אם ייטיב איש לאיש אז כעבור סופה ישכח טובו , ואם ירע לו , ירבו הימים ועברתו שמרה בקרבו · אם יֻגַּד בקהל תהלת גבר , אז מרביתם יקפצו פה , ולא ישמיעו בחוץ מהללו , ובשמעם את קלונו , יפשקו שפתותיהם וימלאו משער לשער · אם יודע למו כי זה העשיר חילו , אז המקנאים יביטו יראו בו , ומתי העם רק לאגורת כספו יסגדו וידברו חנף ; ובאבור הונו יחד יעלוזו , ויבזוהו תחת כבורו · אם ישיש גבר ביום שמחת לבו , רק העצלים המחבקים ידיהם יתאספו לראותו , וביום אידו , אם יענש על פשעו , אז יצר המקום להכיל את האנשים המתקבצים שם ! חידה היא ומי יגידנה ? גם ביום אשר הוציאו להורג את אביעזר ואת עבדו — נפשות נקיות מעון — התקבצו כל העם מקצה לקצה , ובתוכם רבים מבני ישראל , אף כי לבם מלא אנחה ודמעותם על לחייהם , מלאו את החוצות מפה לפה · ומה תחזו פה ? אנשים חפי פשע נגשים לטבח , ובני בליעל יתהוללו · ורק כאשר גברה עליהם יד דלי העם , בזעקם : אוכלי אדם ! סורו מפה ! פן ידינו תהיינה בכם , גם אמרו לרגום אותם באבנים , אז שבו לבתיהם ובסתר אהלם הרבו הבכי ·

ויהי כאשר הריצו את אביעזר ויצחק עבדו מבית האסורים ולנהגם אל גיא ההריגה , אמר אביעזר אל השופטים : תנתן לי כיום את שאלתי , לקרוא אלי את אשתי בתי ובני , לראות את פניהם ולברכם בטרם אלך בארץ החיים ·

גם את אשתך ובנך תמצא כיום בשאול אשר תרד ·

האה , האם גם המה קדמוני במותם לעלות אל מרומי שמים ! מהרו נא את מותי , אחרי אשר אחזה עוד הפעם את פני בתי הצעירה ·

ובבוא

ובבוא בתו אליו, אזר הזקן חילו, וחדות לבו האירה פניו, ויחוק בזרועי בתו, ויאמר לה: שמעי נא בתי גם היום את אשר אצוך, כאשר שמעת בקולי מאז קמת על רגליך; השמרי, אל תפני אל לבך הרך, כי אשה את, ולהתאבל על מותי, רב יותר מאשר תצוך תורת ה׳, כי יקר בעיני המותה בעד עמי, ממותי תחלואים על ערשי׳ וגם לאחיותך היושבות מרחוק תגידי, כי זאת היתה מהן שאלתי האחרונה; ואף כי זקנתי ושבתי, וימי לא באפם יקפצו; ולמה יסחפו חייך בשטף דמעות חנם׳ הנה חמדת הארץ לפניך, לכי בה כאשר תאוה נפשך, אך לא תסורי מארח מוסר, ואל תטשי תורת אמך׳ ויחבקנה בין זרועותיו לנשקה ולברכה, אך השופטים לא יכלו כלכל עוד את רוחם, כי קרבה עת הצהרים, ויגשו אנשי הצבא וינתקוה מבין זרועותיו.

ויהי בצהרים, גראו רגלי חלוצי צבא, חרבם על ירכם וכלי נשקם בידם׳ המה הלכו בראש, ואחריהם איש המכה בתוף, ואביעזר ועברו יצחק אסורים בזקים מובלים כשה לטבח בזרועות השוטרים, אז לא עצרו דלי העם ברוחם, ויורו אבנים בחלוני בית ישראל, ורק החרדים אשר קדמו לסגור אותם בדלתים ובריח התמלטו, וישבו במחשכים עד בוא הערב, אז נדמה השאון ויאר לבני ישראל הלילה׳

ובבוא העדה אל גבעת ההרגה, שלף שר הטבחים את הגרזן מתערו לשבור מפרקתם, ולשסע את ראשם, קם אביעזר על רגליו, ויחל את פני השופטים, כי יחכו כמעט רגע עד אשר ידבר את דבריו׳ ויאמר: כל איש יודע כי תורת ישראל תלמד לעמה, אשר רק בזאת יכפר העון גם לממות חרב, אם יתודה מראש עונו, ויאמר: אמנם ה׳! ישר העותי, אך מותי יכפר על עוני׳ ואם לא יודה על עונו, אז עמדו בבור ילין, ואש ה׳ תאכלנו בשאול תחתית׳ ועתה הנני כיום רגע לפני מותי, וכל לבי רק על אחריתי, הנה אשא לשמים כפי, ובה׳ אלהי ישראל נשבעתי אם יש העון בי, ובכל עמי ישראל; ואם הודיתי בפי כי ידי שפכו את הדם, לא עשיתי בזאת רק להסיר החמה מזקני העדה כי יראתי פן תפשה הרעה על כל יושבי העיר׳ ובלב שמח הנני פושט את צוארי תחת החרב,

 ותהי

ותהי נפשי תחת נפשם · וה׳ השופט כל הארץ, יצוה לארץ כי לא תכסה על דמי, הוא יריב ריבי, וקבע את קובעי נפש; הוא ינקום נקמת דמי מן העדים ומן השופטים יחד · לא למען דמי הנגרים כמים ארצה על עלילות רשע, כי נקמה שנאתי, ונבאשה היא בעיני כל ימי, ואף לפני מותי; גם נחלתי שפרה לי, לתת את חיי פריון נפשות נקיים, ואת אלה בחרתי כל ימי חיי; אפס לבער את הרעה מקרב הארץ, התחננתי לה׳ כי יחשוף זרוע עוזו ולגלות רשעתם. ויברך את ה׳ בלשון עברי, ויפשוט את צוארו; אבל המרשיע לא שעה לדבריו, וידבר אל העם: הן לב עברי קשה מברזל, כי לא יֵרַךְ גם באש, ומהולם פעם לא ירגז, ויצו להכותו נפש. שר הטבחים הוריד את הגרזן, וישבור מראש את מפרקת אביעזר ועבדו, ואחר זאת גדע גם את ראשם מעל צוארם, והשיב את ידו.

ראשיהם השלכו מרחוק. שמה יצא לשונם וכרו במו בור עמוק בחול. השופטים אשר עמדו מסביב, הוסיפו עוד לעג, ויאמרו: כורה בור לרעהו, חוצב קבר לנפשו, ומדבר שקר בלשונו ילחך עפר, ויצוו לתלות את נבלתם על עץ, עד עת מחר. ולמחרת צוו לעברים לפקדם ולקברם. ויגדל הבכי בעיר, אבל יראו להרים קול ולהתאסף בחוץ ללוותם אל בית מועד לכל חי, פן יפגעו במו העוללים. ורק בדממה וכמתגנבים השיבו את בשרם מגיא ההרגה אל העפר אשר ממנו לֻקָּחוּ.

שבט אלוה

ויהי בשוב כל המקהלה מגבעת ההרגה, אז ענני עצב ויגון כסו פניהם. ויצעדו בצעדים צרים, כנגשים במערכת מלחמה, והעדים הלכו, נעו ויחוגו הנה והנה כמו הלומי יין — כי חטאתם הכבידה רגליהם כמו בנחושתים. והיה כאשר דבר איש לפניהם, לא יכלו לפתוח פה ולענותו, ורוחם לא קמה בקרבם, וגם השופטים ובראשם המרשיע התפרדו מחברת העם, וינוסו לביתם על מרכבתם, כאנשי צבא הנסים מן המלחמה. וקול אביעזר אשר דבר לפני מותו צלל באזניהם כקול השופר במחנה אויב הרודפם על צואריהם. ורק הכהן לבד נצב על

עטרתו, ולא המיר את רוחו. ויאמר: אשרי הארץ אשר משפטיה צדיקים, ותמהר לבער הרע מקרבה.

שנת השופטים נדדה מעיניהם, ואם נפלה תרדמה על עפעפיהם מסבאם וממאכלם, אז קול פחדים העירם מתרדמה, כי קול אביעזר עוד דובר באזניהם ולא נדמה. ויהי ממחרת בבקר כאשר צללו בבית תפלתם לקרוא מועד בעיר, ולהתאסף לפני אלהים, חשבו בלבבם כי קול שאון תבערה בעיר. ויקיצו בפחד ובהלה, הוי אש! אש! אחזה בכל פנות הבית. שבת משושם והגם היה להם להרדה, כל אכל תעבה נפשם, וזהמתם היתם להם, כי דמו בלבם אשר ראש אביעזר עם זקנו הלבן אשר ירד על פי מדותיו, גם לשונו אשר חפר אז כחול מתגוללים כעת לפניהם בקערה, ויכל בשרם מראי. אך שבט עברת ה׳ עוד לא כלה, ויום יום התגבר עליהם הפחד, ומצוקותם הציקום. נפשם קצה בחייהם וימאסו בימיהם, ובמשך שלשה ירחים חלו וימותו ויתמו אחר אחר, ורק מתי מספר מהם אשר משכו ידיהם מכתוב על המשפט המליטו את חייהם. אמנם גדול מראבון כל השופטים, היה ראבון המרשיע, לשונו נמקה בפיהו, ותהי לרקבון ולבאשה, ואיש לא יכל לגשת אל ערשו. ולפני מותם התודו כלם, כי באיבה דנו דינם, ובמשטמתם הכריעו את מאזני המשפט לשקר, לכן תחול עליהם קללת אביעזר. ויודע בעיר נקיון כפיו.

גם העדים בקשו בכוס מפלטם, ובנוה עליהם עצב ויגון, ולבם התנודד על הרשע אשר עשו בחפזם. אז אחזו בכוס, וישתו וישכרו ויתהוללו. ובסור יינם מעליהם רבץ העצב, כנחש בעברי פי פחת, על פתח לבם, וימץ את בשרם.

ויהי בכלות הקיץ, בשבתם בבית המשתה, והצלוחית מלאה יין עומדת לפניהם למרפא, וירב הטבח עם החרש ברזל, ויאמר לו: אתה הֵסַתָּ כי להעיד עדות שקר באביעזר, ובלעדיך לא נפתה לבי אל הכהן, כי ידעתי אשר חמת עכשוב תחת לשונו, ועקוב יעקוב בשם הדת; עליך יחול העון ואנכי זכיתי מפשע. ויתמהו האנשים העומדים סביבם, ויביטו איש אל רעהו, וישתערו מאוד. אמנם אחד ישב

בתוכם

בתוכם, אשר היה מודע לכהן, ויהס אותם בקולו; אבל לא יכל להשבית את ריבם, ויגער בהם: הוי הלומי יין! סורו מאהל הזה, וחדלו מדבר שקר, ויצו לארון הבית לגרש מעל פניו. ובצאתם בשדה וינצו יחד, ואיש לא היה ביניהם, ויקם הטבח על רעו, ויתקע לו שכינו בבטנו, באמרו: הלא בן מות אתה, לכן ארחץ בנקיון כפי ברמך.

ויהי ממחרת ותהי מהומה גדולה בעיר — כי החרש ברזל נמצא מת בשדה, ויגיע הדבר גם לאזני השופטים, אשר קמו תחת השופטים אשר מתו. חיש נודעה להם גם מריבת הטבח עמדו, בבית המשתה, ויגישוהו למשפט. ולא אחר גם רגע ויודה על פשעיו, ולא כחד מהם דבר, אז צוו לתפוש גם את הכהן ולהציבו לפניהם, אמנם בראשונה התאמץ, לכחש בו, ויאמר: אולי להצדיק את נפשו בדה מלבו דברי מרמה ובלע, למצוא תואנה על הרצה; או פן שחדוהו העברים בכספם, ויען כי כה וכה בן מות הוא, לכן יחזיק בדברי שקר, ומכר את נפשו לעברים בעד אגורת כסף. אבל דברי מרמה לא יקומו לארך ימים, כי השופטים חרדו לנפשם לְעַוֵּת גם היום את הדין, פן גם עליהם תעבר הכוס. וגם לב הכהן החזק מסלע נמס כדנג מפני אש, בשמעו פעם שלישית גם רביעית דברי הטבח המוכיח רשעו על פניו, ולא יכל להתאפק עוד. פניו חורו ושפתיו הלבינו משלג ויודה עלי פשעו. אז הוקיעו את הטבח על עץ, ואת הכהן הסירו מכהן, כי ידיו דמים מלאו. ויסגרנו במאסר ימים רבים, ולחמו היה לחם יבש במשקל וצפחת מים מדי יום ביומו· ואחר זאת שלהוהו במרחק לעבוד עבודה, לחפור בהרים לבנות מצודה ולשפוך סוללה על קריה רבה. ובצאתו מן העיר קרא לזקני ישראל, ויאמר להם: מאז נוקשתי באמרי פי לצוד נפש אביעזר ברשת העלילה, אש לא נֻפָּח תֻּקַד בקרבי, ובזרם מים זדונים אמרתי לכבותה, כי הוספתי משטמה, והִצַּתִּי חמה בקרבי על העברים, ואמרתי אולי תכבה האש, אבל לשוא עמלתי. עתה הנה עזבתי את מקום פשעי, ללכת אל ארץ מרחק, תקוה אחת לי, כי אם יטבלני ה׳ בשחת, ומצנת צלמון תדעך האש אשר בלבי. עתה הנני לרגליכם אך שאו נא לפשעי, ואל תפקדו עלי עוני. ויאמרו אליו זקני העדה, הן תורתנו תפקד עלינו לעבור על פשע, סלחנו לעונך וגם ה׳ יעביר חטאתך מעליך, ומוסרך פה בחלד ינקך מעונש בעולם הנצח.

וגם

וגם כאשר הוקיעו את המטבח, הזהירו ראשי עדת ישראל, כל עברי מנער ועד זקן, לא יזידון לקרב אל הגבעה, פן יאמרו צרינו כי לשמוח באיד משנאנו חפצנו, וחוק הוא לישראל, כי בנפול אויבך אל תשמח.

גם אזרחי העיר ראו משוגתם, ויראו לכפר את פני בני ישראל בברית אהבה אשר כרתו עמהם; לא נשמע שם ימים רבים קול נוגש, קול מחרף את שם ישראל. ובענות רוח ובשפתי חן דברו יחד; כי כן חפץ ה׳ ביסרו את מצוקי ארץ, כי שקט ושלוה יהיו פרי שאון ומהומה, ושלום ואחוה יבואו אחרי ריב ומדון, ומעמל ואון יצמחו צדק ויושר. ואתה אם בן בינה אתה, שאל לנתיבות עולם וראה את הנעשה בהם, וחקור חקות תבל, וראה מה שיעשה בהם, והמה יגידו לך כי נאמנים דברי. לכן אם תחזה ריב ומהומה בעיר, משטמה ומהלומות בקהל, אל יתחמץ לבבך, כי מלאכי שלום המה לפני אהבה ואחוה ההולכות אחריהם. וגם אם יתמהמהו לבוא אל תאמר נואש, אך קוה לה׳ חזק ויאמץ לבך, וקוה אל ה׳ ויושיעך.

גיא חזיון

ויהי בעשרים ותשעה לחדש השני שנתים ימים אחרי שמעי את המקרה הזה, יצאתי השדה לשאוף רוח צח הנושב שם לחדש את פני האדמה; כי כן צוה עלי הרופא להזק אוני הרפה בריח עשבי השדה אשר יריקו בין הערבים. היום רפה לערוב, צללי ערב רבצו לרגלי היער, ומתחתית ההר יארבו במסתר כאריה בסכה לבלוע כל מרחבי ארץ. השמש במרוצת נחת תחמם את פני האדמה, ומקרני להבת הצהרים בשר האדם לא יחר עוד, לבי רחב, רוחי רוחה, וכל בית חמרי רטפש מנוער. עתה נסיתי במסה כי כנים דברו הרופאים בספריהם: אשר בימי האביב תעוז מחלה נושנת על החלי שבעתים מימי החרף, אבל רוח חיים המרחפת אז על פני השדה תשיב לו משנה און מאשר תאכל המחלה, לכן יחיש אז לשוב שלום כל חולי אשר בית חמרו לא חשב לנפול ערנה; ורק החולי

אשר

אשר מחלתו אחזה שתי קצות גופו, וגם תוכו נחר, קרבו והזהו נמקו, וירפו לשאוף חיים חדשים, הוא ימות באפס תקוה; כי חייו אשר בקרבו יזרו בזרם חיים הזורם על רחבי ארץ להחיות את כל היקום, וימי השלום מנו חדלו. כזאת נסיתי כיום בנפשי, כל ימי החרף נשאתי סבלתי, קודר שחותי, כי השחפת אכלה את משמן בשרי בכל פה. כלאתי רגלי מצאת החוצה, ובכליון עינים הכיתי עד בוא האביב, אמרתי דשן בשרי יתחדש, ועלומי ישובו לי גם בשבתי כלוא בחדר משכיתי, אך שוא חכיתי — כי בא רגז · השחפת כאש אוכלה ירדה בי, ומתלעותיה כמאכלת גרמה את עצמותי, ועוד מעט חוי נצמתו, לולא הותיר ה׳ לי שארית באפי ובלועי, לשאוף חיים חדשים, השוטפים ברות כאשר נחל על פני השדה; מהרתי לצאת שמה, ינקתי מציתי משוד חלב האביב, המוגר מעל במורד. ומי יחוש יותר ממני? — התבוננתי כי לח בשרי נובע בו כמבוע מים, איתני ישוב לאט לאט מוצק והזק ועצמותי תרטבנה, האת מה עז מימי הנעורים? ומה חלש מימי הזקנה? הנעורים יתגברו על כל מחלה הטורפת באפה נפשות זקנים וישישים, ומנתקת כפתיל הנעורת מוסרות החיים, והזקנה לא תרבה עצמה גם לרגל מועדת, ולרפא שבר יד ורגל, כי כה יעץ ה׳ בחכמתו לתכן את בית גבר, אשר לחיים — לחיים, ואשר למות — למות.

ויהי בצאתי את העיר, וצהנתה ובאשה סרו מעל אפי, עברתי דרך אשר הומה לה מימינה ומשמאלה. הלכתי מעדנות מרפיון מתנים, וכאסיר בית הסהר, אשר הושם חוק לפעמיו בעון בצעו, ונחושתים לרגליו, היו לפני החומות אשר משני עברי, ומצעדי רגלי בדרך הזה · לאט לאט, כצפור קצוצת כנפים עברתי דרכי הצר, ראיתי את המרחב אשר נגלה לפני, והשתוממתי. לא קם עוד רוח בי ממחזה עיני אשר חזיתי. לפני נגלו ארץ רחבת ידים, גני ירק, יער צומת עצים ועצי פרי, ולמקצוע המחזה, מימינו הר מצוק ירים ראש, ועליו קברות מתי עולמים, ולרגלו ישטוף נחל מים, כמעט האמנתי בלבי, כי המות יעביר מעבר מזה — מעונת החיים · באניות אבה, לעבר השני — מאורת המות, אחד אחד. וכארץ קדם לפנים עם נהר שטיקס היתה הארץ

הזאת

מה הזאת לפני. מפחד המות הסבותי עיני מצלע הזה לשור מרחוק. — מה יקרו החיים לדורכי שפתי שאול, ומה יֵזלו למתהלכים בארצות החיים? זכרתי בהיותי בריא ומוצק, היה לי בית מועד לכל חי, כבית תענוגי, וקברות מיודעי כהררי משחק וגיל, עתה כאשר רוח חיי, וכעב ימי יחישו לעבור, יבהלני פחד פתאם בהביטי עליהם, ומשֹּאת המות רחפו עצמותי. סרתי עיני מראות דומית המות, ופניתי לראות נעימות השדה וחמדת עצי יער העומדים מקרוב ומרחוק, — משכן נודדי כנף, במקום אשר עיני תשוטטנה הרים סביב לו, והשדמות פוצי פה ומצפצף. פה יצקה הטבע במלא הפניה חן ויופי על בַּתָּוֶךְ כאגן הסהר תזרחנה. כל גני הירק כל גל ועי השדה, על כל עמק וגבע, על כל עץ ודשא. אך חיים! יציצו ציץ, ונאות שדה יעטו מעטה ירקרק צבע רקמתים. משמאלי הלאה מחצר המות, ראיתי הר חיים! יביעו כל חציר ועשב. על רקתו קרחת, וכבהרות נשפה, אשר אלה ואלון על ראשו נִטָּעו. מה כהות לבנות נראו לפני, ונאות דשא כמצע עשב הוצע לרגליו. מרבר שממה מתרפק על עצי נחמד ומה איום הוא ההֶפֶך לעיני גבר! יער בראשו, וברגליו יתמך שדה פוריה. כמעט נפחה לבי להאמין, כי הטבע קרחה קרחת בתוך, למקום אשר עיני הרואים תשעינה למען יתענג האדם שבע, על מלא רוחב הארץ אשר יתהלך בה. כי כן יִסַּד היוצר ביצוריו, אשר החסרון יתן לוית חן אל היתרון; העוני יַרבה את העֹשר, והחשך יגדיל את אור הצהרים, ושדי תרומות תתיפינה מילל ישימון אשר מסביב.

ובצעדי הלאה נבוך בנבכי מזמותי, קרבתי לבוא בין בתים זרוים הנה והנה, לא יופי ולא הדר להם, וכמעי מפלה יתראו מרחוק, ויושביהם חשופי שת יתפארו בגאונם, כי פליטי עיר הומיה המה, ואצילי קריה עליזה יִנָּצלו משאונם אליהם. מהר עברתי מהם, כי גאותם הגדילו צחנתם באפי, ובאתי אל פסגת ההר אשר ראשי העצים הגדלים מתחת יגיעו בקווצות תלתליהם אל ראש הפסגה. וכדוק רקום ברקמת ירקרק תכלת וארגמן נטָיו לפני עין צופיה. ובגשתי שמה ראיתי, כי נחל מים ישטוף שם בלאט, ויבדיל בין ההר ובין הסבך, עברתי המעברה לבוא אל עבר השני, ובאתי במסלה צרה, אשר מימנה ומשמאלה עצי אגוז תרזה ובכא שתולים, ובהוד כל חמדה נצבו למולי. חדותי עברה

לבי

לבי ובין העוללים המתפלשים שם בעפר ומשחקים באבני גיר מנפצות השתרעתי על חוף הנחל, לשעשע באִבָּיו, ולהביט על מורד ההר אשר בעבר השני. עצי בכא יעטרוני, ובענפיהם כסו צִלִּי, רעיוני כצפרים עפות עפו על עפאיהם, וסעיפי פסחו על סעיפיהם, לא ידעתי את נפשי משמחת לבי. מחלתי רפתה, לבי לבש עוז, ואהי בריא ושמח כאחד הארם. קמתי ממושבי לצאת מן הסבך, ובאתי בדרך בואכה לבנונה. הלכתי הלאה ועליתי על ראש גבעה הנשקפת עלי בקעה פוריה, רחבת ידים, והרים ויערות סביב לה. כנציב מלח נצבתי מתמהון לבי, דמיוני נדמו כאבן, והגות לבי הגה ממסלתה, כי כבוד הבקעה הזאת היה חדש עמדי, ומראה נחמד כזה ראשון היה לפני בימי חיי. לשוא יעוז גבר לחוג במחוגה ולתָאֵר בשרד גם מקצוע המחזה הזה אשר לא תשבע העין לראותו; והסופר יחטא בלשונו, ויחלל יפעת הבקעה — אשר רוח חיים וחן שפוכה עליה מפה לפה — בנגעו בה בעטו אשר מלותיו ימותו בטרם יקדמו אותם ברכים, וישפך רוחו על הגליון אשר כל רוח אין בקרבו. מלא רגש ושאון נודדתי ממקומי כצפור בכלוב, לבי חשב להִבָּקע כאובות חדשים, לולא הגרתי שארית כחי לעמוד על נפשי, ולגרש מקרבי רגשי עז, ולכבות את הרשפים אשר כסיר מצולה הרתיחו דמי בקרבי.

אל לכם יושבי ערים, שוכני ארמון וטירות, — שעשועי התולדה! אל לכם יושבי היכלי עונג, מלאים שכיות כל חמדה — חמדת תבל! אך צללי ליל אור לכם, ובעיר צלצל לשון שקר ורמיה בחרתם למרגוע. העונג והמרגוע חלק ה׳ לעוברי שדה וכרם, להם לבד נתנו לנחלה, לולא שלטה עליהם יד הַמֵּץ, האומר: רב לכם המוץ והתבן, ולי הוא הדגן ותירוש, אז חיי עדן חיו פה בארמה. אהה! מה רחבה רעת השכוני בארמון, כי דבקה גם ביושבי אהל ורועי מקנה: יפשיטו את העור מבשר האכר לתת הדום לרגלם, ואת עצמותיהם יְפַצֵּחו, למען יָלוקו כלבי בתיהם. ורק בימינו חמל ה׳ על הרצוצים, וישמע נאקת חללי רעב, כי משח ה׳ למלך לנו את אדירו אלכםנדר השני יר״ה, ויצוהו: פְּדֵה נפש נענה מאבדון, והצל לקוחים לרעב, גם הוא אחז בצדקת ה׳ לשכון את דכא ושפל, ויהי משגב לדך.

המושלים יאמרו, כי האיד לא ילך בדד, ואני כזאת ראיתי

בנפשי

בנפשי, כי לרגלי מחלת השחפת אשר בערה בי, גם אור עיני החל לכהות, ומי יודע פן מכעש עתקה עיני, ולא יד המחלה עשתה זאת, אם אראה חמס וריב בעיר, שור, עשק, גזל ורצח בארץ, אז מעי כחלילים יהמו, תחתי ארגז, ועיני תכה מרוגז. זאת פעולת איש נמהר כמוני, יטרף נפשו באפו, בגלל חטאת זרים. החוטאים ישקטו על שמריהם וינעמו למו מנעמיהם, והאיש אשר נקה מעון, דמו כמשק גבים ישק בו, ומפני מחתת רשעים נחתה רוחו, זכרתי את נפשי וחמס אנשי חמס מחיתי מלבבי, ושמתי פעמי לדרכי, לבקש נגהה למזורי. זכרתי את אשר יעצני אחד מבני בריתי אשר חלה את עיניו, וינסה בנפשו להעפיל עלות על מרומי הרים ולהנפש מעט. ואחר כן לקרוע סגור עפעפים ברהבה, ולהתיצב במקום אשר הרוח יפוח, והיה בבוא בעינים רוח חרש יתחדש גם אורן. כזאת יעצני לעשות, ועצתו עמדה לי, כי פעמים רבות שמעתי בקולו והטבתי גהה. גם היום עליתי עלי תועפות הר נשפה הסובב את הבקעה כחומה נשגבה, ואתרועע עם אלוני זקן הכבירים מאבותינו ימים, ובשיא חסנם ישנאו עלי האנשים אשר כחגבים יחוגו מתחת ההר, ובלעגי שפה באין אמר ילחשו באזני הולכי רגל וזוחלי עפר: מה לכם קצרי ימים ושבעי עצבון! הן בעצה ותחבולה תקנו ימים אשר לרגעים ימנו לנו, ועל רגעים ספורים תפשעו פה, ובחזיון ליל ובהקיץ גבר יתבלעו שנותיו ומזמותיו יחד — ואני בצאתי את העיר אמרתי אחישה מפלט לי מצחנתה, וחיתי באור תראה, ולא ידעתי כי השטן — זה רעיון רוחי הרועה אותי בשבט ברזל, וינפצני ככלי יוצר, גם פה לא עזבני לשבת בדד, ובשכבי כה למעצבה, נלכדתי בחבליו שנית, ואמרתי אל לבי: הכי יגאו בראשי אמריהם, אם יראו אובד כמוני יתפלש בעפר שרשיהם, לגזול ממות ימי הספורים כי לא יחטפם ברשתו!. אחת שאלתי מאת ה', כי יכרה לי אזן לשמוע שפת אלמים — שפת עצי יער, הלא שאלתים על ימי הדורות אשר כבר חלפו, כי נצו גם נעו פה בעמק לרגליהם, להנצל ממוקשי מות אשר פרש למו לבלעם, הלא ספרו לי: מה יעצו אלה עלי הבלי ימיהם? ומה אלה המסבות אשר התהפכו עליהם בטרם קדמום מוקשי מות, ובטרם סבבום חבלי שאול? גם פה הגיוני הוגיעוני ולא הונח לי, תפוש

במומותי ישבתי על מקומי, נדחתי מחזיוני שוא אל תרמית לב, ומתרמית לב אל תשוקת הבל.

התגערתי מעפר, קמתי וירדתי מן ההר, ראיתי שנית את הנחל הזה כי ישטף פה בעים רוח, ובקול שאון ורעש ירוצו מימיו — מי אפסים, כי בחזקו יגדל אבנים למרבה, המעקבות את עֲקֵבָיו, ואבנים אלה חקות עולם תְּצורנה, כי הנולד יגדיל עקב על מולידו. אפס הנחל בקול ענות גבורה ירוץ כגבור ארחו, יריע אף יצריח ועל אויביו יתגבר. ובהלכי כה פגעתי חבל אנשים, אשר קדמו פני בשלום, ויפרד אחד מהם ויאמר: היום הזה יהי מברך, כי הכין צעדי לפגשך בשדה. ימים רבים צפיתי להתודע אליך, כי כבר שמעתי את שמעך מרחוק, עתה נלכה יחד בשדה, ותכירני באהבתך. אנכי לא אחרתי לתת לו את שאלתו, וכאשר שאלתי לו על עיר מולדתו ומשפחתו, ויענני בעיר N נולדתי מיוצאי חלצי הקדוש ר' אביעזר, אשר הורג זה שמונים שנה. נפשי קותה לשמוע מפיו, את המקרה באר היטב, שחרתי פניו כי לא יעלים ממני דבר הכמוס עמדו, אבל לא בוש להגיר, כי מלבד ההֶרֶג לא נודע לו מאומה. הן הרכוש אשר רכש ר' אביעזר נמס אחר מותו כהמס דונג מפני אש, ונכדיו ושרידיו יראגו על האחרונות, לכלכל את ביתם, ולא יזכרו את הראשונות. ודי להם לדעת את יום מותו כי יום צום הוא להם, ולהתחנן אל ה' בעד נשמתו. ולא יכלתי לכלכל את רוחי הנִשְׂעָרָה כיום מהגיוני לבי, ואתקצף על עמי: למה לא יגיד אב לבן מקרי הוריו? ולמה יאבדו צדיקים ואין איש שם זכרם על לב? הָעוני ירדפם על צוארם, ויכתיר א־ כל העבר מעיניהם, והחשך ישופם, ולא יביטו מאחוריהם. הוי תחלואי רעב, ברגלי עני ופעמי דלים ירמסו עפר קברות אבותיהם, כדורכים על אדמת חול! ומאחרי בנשף לא יקומו לרוח העת, ולהציב ציונים לפגעי דורות אשר חלפו, ולהשים תמרורים למקרי יומיהם! ותחת אשר קויתי להיות כיום ש ו מ ע נהפכתי ל מ ש מ י ע, ולא חדלתי לספר לו כל המקרה כפי אשר שמעה אזני ויבהל, ויזועו כל עורקיו מפחד. וישב לי דבר: הן זכור יזכור, בהיותו עולל על ברכי הוריו, אז האזין המקרה הזה בשעפים שונים, אשר כבר כלו מזכרו מרוב ימים, אבל שרש הדברים נאמן הוא. ויחל את פני, כי אם יברך ה' את משלח עטי, לא אמנע לספר את כל אלה

לדור

לדור אחרון. ויען כי יקר לי המקרה אשר הובילני לפגשו בשדה, והוא היה מקור נאמן לרחשי לבי, וגם היום הזה אשר בו פדני ה' ממות בעודני באבי, להתהלך בארצות החיים, ויחלימני ויחייני כיום הזה, כיום הולדת הוא לי, לכן חקותי בעטי פה על הספר, גם את מעלות רוחי אשר הרה לבי ביום הזה, ועשיתי לו שם פה בספרי בין ימי חיי. וגם את המִסְפָּר כפי אשר שמעה אזני · עדיתי עליו עדי המליצה, ואת רעיוני לבי מסכתי בקרבו, למען יבין גם דור האחרון את רעת הבוגדים מלפנים, אשר הבאישו את ריח ישראל בדברי שוא ותפל, וירדפום באפם להשמידם מתחת שמי ה'; ולמען תרון לשונם על הפדות אשר שלח ה' לעמו בימינו, כי כרת לשון מרגל מארצות אשר בצל החכמה יתלוננו.

מִכְתָּם לְיִשְׂרָאֵל בְּצֵאתוֹ מִשְּׁנוֹת אֹפֶל לִימֵי אוֹר.

זָכַרְתִּי יָמִים מִקֶּדֶם שִׁוִּיתִי לְנֶגְדִּי יָמֵינוּ אֵלֶּה וְנַפְשִׁי תִּשְׁתּוֹחֵחַ בְּנִפְלְאֹתֶיךָ ה': הֲרָאִיתָ עַמְּךָ קָשָׁה לְהוֹרִידָם בְּאֶרֶץ חָם וַתִּתְּנֵם בְּיַד עָרִיצֵי גוֹיִם: עֹל בַּרְזֶל שָׂמוּ עַל לְחָיֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְעַמְּרוּ בָהֶם בְּפָרֶךְ: שָׁמַעְתָּ שַׁוְעַת נְכָאִים וַתִּזְכּוֹר בְּרִית בְּחִירֶךָ: חָשַׂפְתָּ אֶת זְרֹעַ עֻזֶּךָ מָחַצְתָּ רַהַב וְאֶת צֹאן עַמְּךָ נָחִיתָ בִּתְבוּנַת כַּפֶּיךָ: הָרִים רָעֲשׁוּ שָׁמַיִם הִתְפַּלָּצוּ בִּקְרוֹב יִשְׂרָאֵל אֶל הַר סִינַי לָקַחַת אֶת אֵשׁ דָּת לְהָאִיר דַּרְכָּם: מַהֵר שְׁכֵחוּךָ אֵל וַיַּמְרוּ בְךָ בַּמִּדְבָּר וְאֶת אוֹתוֹתֶיךָ לֹא הִכִּירוּ: וְזַרְעָם אַחֲרֵיהֶם חָלְפוּ חֹק בְּהַר נַחֲלָתְךָ לָלֶכֶת אַחֲרֵי זָרִים וַחֲסָדֶיךָ לֹא זָכָרוּ: חִצַּבְתָּ בַּנְּבִיאִים וַתְּחַטֵּם לְעַמְּךָ וְהֵמָּה הֶעְמִיקוּ לְשַׁחֵת: וַתִּבְעַר כָּאֵשׁ חֲמָתְךָ וַתְּפִיצֵנוּ בְּאַרְצוֹת אוֹיְבֵינוּ: לֹא דִכִּיתָנוּ בַּמִּדְבָּר בִּמְקוֹם תַּנִּים אֲבָל בֵּין צָרִים זָרִים לְרַחֲמִים: לֹא שִׁלַּחְתָּ לְפָנֵינוּ עַמּוּד אֵשׁ לְהָאִיר אֶת הַלַּיְלָה אַף אַשְׁפַּת אוֹיֵב מְרוּטָה כַּבָּרָק וַתִּכְהֶין, עֵינֵינוּ מֵרְאוֹת אוֹר יוֹמָם: וְתַחַת עַמּוּד עָנָן לַנְחוֹתֵנוּ הַדֶּרֶךְ עָשָׁן אַפְּךָ בָּנוּ הִקְדַּרְתָּ פָּנֵינוּ וַתְּתַעֵנוּ כָּעִוֵּר בָּאֲפֵלָה: לֹא הַמְטַרְתָּ לָנוּ לֶחֶם שָׁמַיִם וּמַיִם מִצּוּר לֹא הִזַּלְתָּ: עֲפַר קִבְרֵנוּ הָיָה לַחְמֵנוּ וְדִמְעוֹת עֵינֵינוּ שִׁקּוּיֵנוּ: וַתִּתְּנֵנוּ חֶרְפָּה לַגּוֹיִם וְטֻמְאַת הַשֵּׁם בָּאָרֶץ כִּי אֹכְלֵי אָדָם קָרְאוּ לָנוּ: אֶרֶץ שָׁקְטָה וּכְסִילֵי הַשָּׁמַיִם לֹא חָרְדוּ מִפְּנֵי

תְּנוּפַת יָדְךָ כִּי הִסְתַּרְתָּ עֻזְּךָ מִבְּנֵי תֵבֵל ׃ וּבְנֵי עַמְּךָ בְּרִיתְךָ לֹא עָזְבוּ
וְעֵדוֹתֶיךָ שָׁמָרוּ ׃ וַתִּתֵּן לִבְנֵי תֵבֵל אֶת אוֹר הַחָכְמָה וַתִּפָּקַחְנָה עֵינֵיהֶם ׃
גָּלִית עֲטֶרֶת שָׁלוֹם בָּאָרֶץ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יְזַמְּרוּ חֲסָדֶיךָ ׃ שְׂרִידֵי עַמְּךָ יָדְעוּ
עַתָּה בַּמֶּרְחָב וּכְבוֹד ה׳ נִגְלָה עַל הָאָרֶץ ׃ מִי נִבָּא זֹאת לָנוּ בִּימֵי
רָעָה כִּי יִקָּצְרוּ יְמֵי הַטּוֹרֵף מִימֵי הַטֶּרֶף ׃ מִי הֶאֱמִין לְפָנִים כִּי יִשְׂרָאֵל
יַעַל כַּיּוֹנֵק וְיִשְׂגֶּה כָּאֶרֶז אַחֲרֵי שְׁנוֹת מֵאוֹת מַטְרוֹת פַּחִים גָּפְרִית וָמֶלַח ׃
הִפְלֵאתָ ה׳ כַּיּוֹם בַּעֲשׂוֹתְךָ נוֹרָאוֹת לְבַדְּךָ בְּמִסְתָּרִים וְעֵין אָדָם לֹא תְשׁוּרֶן ׃
עַתָּה ה׳ רְאֵה שָׁם עֲנָוָה כְּכַף אִישׁ שְׁאֵרִית עֲנִיֵּי קֶדֶם הָרַת דָּם תִּפַּע עַל
כְּנַף שָׁמַיִם לְהַקְדִּיר. אֶת אֵשׁ דָּת ׃ תּוֹפַע נְהָרָה מִן הַחָכְמָה וּתְגָרֵשׁ
הָעֲנָוָה ׃ אָז שִׁיר חָדָשׁ יָשִׁירוּ לְךָ בְּנֵי עַמְּךָ בְּלֵיל הִתְקַדֵּשׁ חַג פֶּסַח ·